

Kemiönsaari Dragsfjärd

Arkeologinen inventointi kaava-alueella

Kuva ARB2024:2:8: Kivikeko

Kemiönsaari Dragsfjärd
Arkeologinen inventointi kaava-alueella
Arkebuusi osuuskunta 2024/Jouko Pukkila ja Elina Saloranta

TIIVISTELMÄ

Arkebuusi osuuskunta teki arkeologisen inventoinnin Dragsfjärdissä elokuussa 2024. Inventoitava alue käsitti keskustaajaman ja oli laajuudeltaan runsaan neliökilometrin. Työ oli luonteeltaan perusinventointi, jossa huomio kiinnitettiin maanpinnalle näkyviin ilmiöihin sekä kohtiin, joissa maan pintakerros oli rikkoutunut. Koko aluetta ei inventoitu, vaan esimerkiksi yksityiset pihat ja kaavoituksessa vaille suunnitelmia jääneet alueet rajattiin pois.

Inventoinnissa ei löydetty uusia muinaisjäännöksiä, mutta aiemmin tunnettu muu kulttuuriperintökohde, Ytterkullan louhosalue todennäköisesti jatkuu alueelle. Aiemmin tunnetuista kohteista kappelin paikan tarkastus oli tulokseton ja mahdolliset jäännökset ovat luultavasti peittyneet hautausmaan parkkipaikan täytemassojen alle. Rautakautisen keihäänkärjen löytöpaikka puolestaan oli yksityistä pihamaata eikä lähiympäristön tarkastus paljastanut mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Useasta tarkastetusta torpan paikasta todettiin, että niiden tontit olivat joko edelleen asuinkäytössä tai täysin autioituneita. Vain yhden tarkastus toi esiin mahdollisesti puutarhakasvillisuutta. Ainoa hieman iäkkäämpi kivirakenne liittyi luultavasti maa-aineksen ottoon.

Kemiönsaari Dragsfjärd
Arkeologinen inventointi kaava-alueella
Arkebuusi osuuskunta 2024/Jouko Pukkila ja Elina Saloranta

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde: Kemiönsaari Dragsfjärd

Tutkimuksen laatu: Arkeologinen perusinventointi kaava-alueella

Keskikoordinaatit (ETRS-TM35FIN): N=6668165.132, E=248167.364, Z= noin 0
– 30 mpy

Koordinaattiselite: Dragsfjärdin kirkko kannaksen keskiosassa

Tutkimuksen suorittaja: Arkebuusi osuuskunta (Y-tunnus 2692088)

Kenttätöystä vastaava: FM Jouko Pukkila

Kenttätöyöaika: 13.8.2024

Tutkimuksen rahoittaja: Kemiönsaaren kunta

Digitaaliset valokuvat: ARB2024:2:1 – 9

Kaivausraportin säilytyspaikka: Arkebuusi osuuskunnan arkisto, Museovirasto,
Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo

Aikaisemmat tutkimukset: Volter Högman 1886
Hildur Planting 1932
Nils Cleve 1943
Esa Laukkanen: Kemiönsaaren Dragsfjärdin
arkeologinen inventointi 2011 ja 2012 sekä
tarkastus 2014.

Kemiönsaari Dragsfjärd
Arkeologinen inventointi kaava-alueella
Arkebuusi osuuskunta 2024/Jouko Pukkila ja Elina Saloranta

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

1. JOHDANTO	3
2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI, YMPÄRISTÖ JA MAISEMAN KEHITYS	3
3. ARKEOLOGINEN TUTKIMUSHISTORIA JA AIEMMAT HAVAINNOT	6
4. ESITYÖT	7
5. DOKUMENTOINTI	8
6. HAVAINNOT	8
7. YHTEENVETO	15

Liitteet

1. Valokuvaaluettelo

Tulostettu Maanmittauslaitoksen palvelusta 18.9.2024.

Kartta 1.

1. JOHDANTO

Lähestymiskartta

Arkebuusi osuuskunta teki 13.8.2024 arkeologisen inventoinnin Kemiönsaaren Dragsfjärdissä keskustaajamassa. Maastotyön tekivät osuuskunnan arkeologit Elina Saloranta ja Jouko Pukkila, jotka molemmat myös osallistuivat tämän raportin laatimiseen, vastuullisena johtajana toimi Jouko Pukkila. Työ oli luonteeltaan perusinventointi, jossa keskityttiin tekemään havaintoja maan pinnalta.

Työ liittyi Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaavan muutokseen ja asemakaavan laatimiseen ja sen tilasi Kemiönsaaren kunta. Kaavoituksen tarkoituksena on osoittaa lisää rakentamiseen soveltuvia alueita kirkonkylän alueelta. Osa alueista jätettiin maastotyön ulkopuolelle joko siksi, ettei niille rakentamista ole kaavailtu tai siksi, että ne ovat yksityisten asukkaiden omistuksessa.

Alueelta ei tunneta kiinteitä muinaisjäännöksiä ja irtolöytöjäkin on vain yksi, vanhemman rautakauden aikainen keihäänkärki yksityiseltä pihamaalta. Kiinteä muinaisjäännös voi olla myös vanhan kappelin paikka.

2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI, YMPÄRISTÖ JA MAISEMAN KEHITYS

Kartta 2: peruskarttaote 1:20 000, Museoviraston rekisteriportaalin kohteet, tutkimusalue sekä kuljettu alue sinisellä. Maanmittauslaitoksen aineistoa.

Inventointialue on puolen kilometrin levyinen, puolentoista kilometrin pituinen ja runsaan neliökilometrin laajuinen. Sen muodostaa pääasiassa hiekkainen kannas, joka yhdistää Kemiönsaaren pienempään Dragsfjärdin saareen. Melko tarkkaan kannaksen keskiosassa kulkee Kirkonkyläntie, jonka etelä- ja pohjoispuolella on pientalovaltaista asutusta. Tien pohjoispuolella ovat

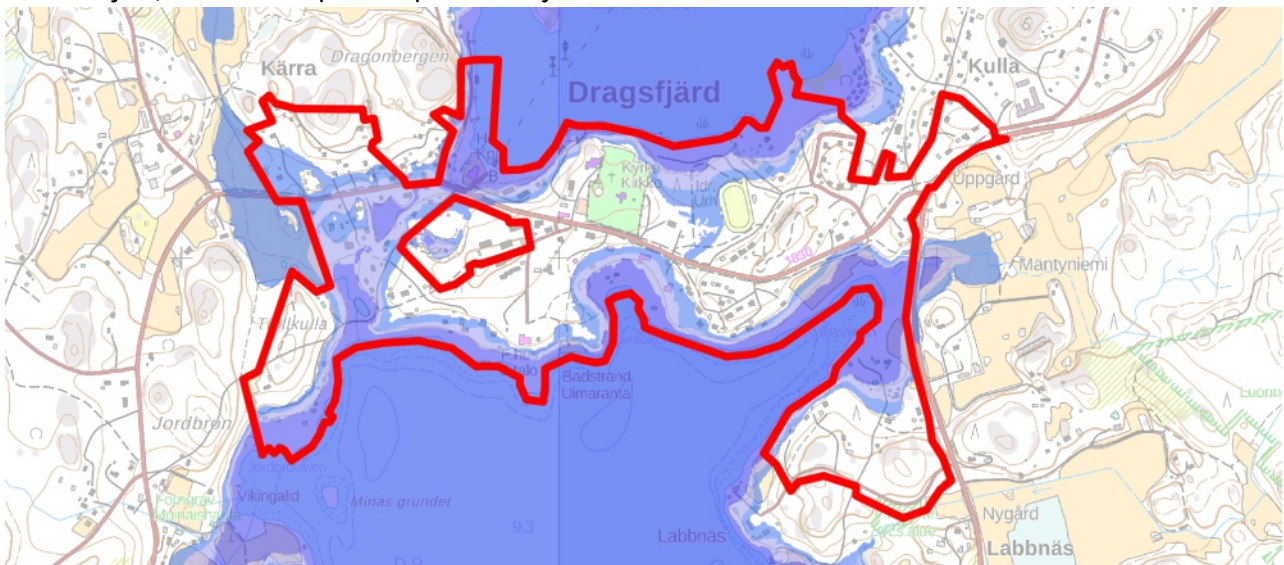
urheilukenttä sekä kirkko hautausmaineen. Inventointialueen eteläisin osa on kirkosta kaakkoon Dragsfjärdenin koilliskulmassa oleva metsäinen alue. Lännessä on Kärran kylä ja itäpuolella Kulla. Niiden ympäristössä on peltoja. Kannas itse on asuintonttien ja teiden ulkopuolella metsän peitossa, paikoin on hakkuualueita, umpeenkasvavia hakkuuaukioita sekä metsitettyjä alueita. Idän puolella inventointialue rajautui Taalintehtaalle vievään tiehen.

Alunperin Dragsfjärd kuului Kemiön kirkkopitäjään, josta se 1864 muodostettiin itsenäiseksi seurakunnaksi, 1969 siihen liitettiin Hiittinen ja vuonna 2009 se liitettiin Kemiönsaareen.

Kapea kannas, jolla Dragsfjärdin taajama sijaitsee, on osa kolmatta Salpausselkää, joka on syntynyt noin vuosina 8100–7800 eaa. Kannaksen maaperä on syntyvästään johtuen pääasiassa hiekkaisista. Kannaksen pohjoispuolella on kapea merenlahti (Norrfjärden), etelässä se rajoittuu Dragsfjärden-nimiseen järveen. Maaston korkeudet vaihtelevat merenpinnan tasosta hieman yli 25 m mpy. Muutamassa kohdassa hiekaisen maan läpi kohoaa kalliomuodostumia, jotka ovat metsän peitossa.

Metsää on paikoitellen avohakattu viime vuosien aikana. Kirkonkyläntien etelä- ja Kärrasandintien itäpuolella on käytöstä jäänyt melko laaja hiekkakuoppa, jossa yhdessä kohtaa ylhäältä valuneessa maassa näkyi simpukankuoria.

Maaston korkeuden perusteella korkeimmat kohdat ovat kohonneet merestä ehkä noin runsaat 5500 vuotta sitten. Ajanlaskun vaihteen tienoilla meren pinta oli noin 10 m mpy tasolla. Kannaksen länsiosassa oli vielä laaja salmi ja keski-osissa huomattavasti kapeampi, osittain jo umpeutunut salmi. Ensinmainittu salmi säilyi myös meren pinnan ollessa 7,5 metriä nykyistä korkeammalla (n. 700 jaa), mutta umpeutui pian sen jälkeen.

Kartta 3: Rantavaiheet tutkimusalueella, korkeustasot 5 m mpy, 7,5 m mpy ja 10 m mpy. Maanmittauslaitoksen aineistoa.

3. ARKEOLOGINEN TUTKIMUSHISTORIA JA AIEMMAT HAVAINNOT

Ensinmäiset arkeologiset tutkimuksen nyt tutkitun alueen välittömässä läheisyydessä teki Volter Högman 1880-luvun puolivälin tienoilla. Hän sekä teki kaivauksia että rekisteröi erilaisia kivirakenteita, pääasiassa pronssikautisia hautaröykkiöitä. Vuoden 1932 inventoinnissa Hildur Planting kartoitti alueen lisää kivistaroukkihautoja, joista tutkimusaluetta lähimmät ovat aivan sen itäpuolella. Korkeusasemansa perusteella niitä on myöhemmin arvioitu raivausröykkiöiksi. Kesällä 1943 tehtiin Kemiön, Dragsfjärdin ja Västanfjärdin kuntien alueella muinaisjäännösten inventointia, joista raportin kirjoitti Nils Cleve. Viimeksi tutkimusalueen muinaisjäännökset on huomioitu Esa Laukkasen inventointikertomuksissa vuosilta 2011 ja 2012 sekä tarkastuskertomuksessa 2014.

Isojakokartassa 1700-luvun alkupuolella näkyy kannaksen keskikohdalla vierekkäin kaksi kirkkorakennusta, sekä nykyinen että sitä edeltänyt, käytöstä pois jäänyt ja sittemmin kokonaan kadonnut kappeli. Kappeli on huomioitu kaikissa aiemmissa tutkimuksissa, mutta epäselväksi jää, onko arkeologi käynyt paikalla. Kappelin tutkimushistoriaa löytyy Museoviraston rekisteripalvelusta numerolla 40500013. Tämä vanhempi kirkko on sijainnut nykyisestä kirkosta itään. Tutkimusalueelta on peräisin myös yksi rautakautinen irtolöytö, ruotokeihäänkärki KM 42054 Sandås, joka löytyi rakennustöissä vuonna 2019 metallinpaljastimella. Se ajoittuu noin puolentoista tuhannen vuoden taakse kansainvaellus- tai varhaiselle merovingiajalle.

Kartta 4: Isojaon kartoilta digitoidut elementit siirrettynä nykykartalle. Lounaispaikka, Varsinais-Suomen alueellisen vastuumuseon aineistoa.

Tutkimusalueen välittömästä läheisyydestä tunnetaan muutamia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä (kartta 2). Lounaassa on kaava-alueen ulkopuolella Jordbo (mj-rek. nro 40010015), joka on pronssikautinen asuinpaikka ja hautaröykkiöalue. Siellä on suoritettu tutkimuksia useaan otteeseen ja kohde lienee pitkälti tuhoutunut. Tutkimusalueen koillispuolella on kalliolla Bötisbergetin pronssikautinen hautaröykkiö (40010018). Inventointialueen itäpuolella on

mahdollinen pronssikautinen hautaröykkiö Ytterkulla (40010017), mutta sen tiedot ovat epäselvät.

4. ESITYÖT

Esitöissä alueesta etsittiin erilaisia karttoja, nykyisistä käytettiin mm. Maanmittauslaitoksen peruskarttoja ja erilaisia korkeusmalleja sekä GTK:n maaperäkarttaa ja vinovalovarjostetta. Vanhemmista käytettiin Arkistolaitoksen julkaisemaa Senaatin karttaa ja isojakokartta-aineistoa Lounaispaikan karttapalvelusta.

Karttojen perusteella kannaksella ei ole ollut juurikaan asutusta, vaan lähimmät kylät ovat sen kummallakin puolella isommalla saarella. Kylät ovat Kärra lännessä ja Kulla idässä. Isojakokartan perusteella kannaksella on ollut vain kirkko, teitä ja rajamerkkejä sekä mahdollisesti veneenvetoura. Myöhemmin laaditulla Senaatinkartalla näkyy jo muutama rakennus sekä useampia torppia.

Kartta-aineistosta tehdyt havainnot siirrettiin nykykartalle maastossa liikkumisen suunnittelemiseksi. Senaatin kartoilta nykykartalle siirrettiin torppien paikat (6 kpl), isojakokartalta huomioitiin tielinjat ja rajapisteet. Myös lähimmän alueen tunnetuista kiinteistä muinaisjäänneksistä selvitettiin mm. sijaintikorkeus vastaavien paikkojen tarkastamiseksi kaava-alueella. Myös maankohoamisen

Kartta 5: Senaatin kartta asemoituna nykykartalle. Torppien paikat on merkitty T-kirjaimella. Arkistolaitos.

elementtejä huomioitiin ja samoin maaperän vaihtelut

Lisäksi tarkastettiin muinaisjäänneksen tilanne Museoviraston rekisteriportaalista ja sieltä myös etsittiin aiempien tutkimusten raportit.

Valmistelevassa kaava-aineistossa oli maininta, että kannaksen poikki kappelin itäpuolella on kulkenut veneenveto-ura. Tähän varauduttiin maastotöissä

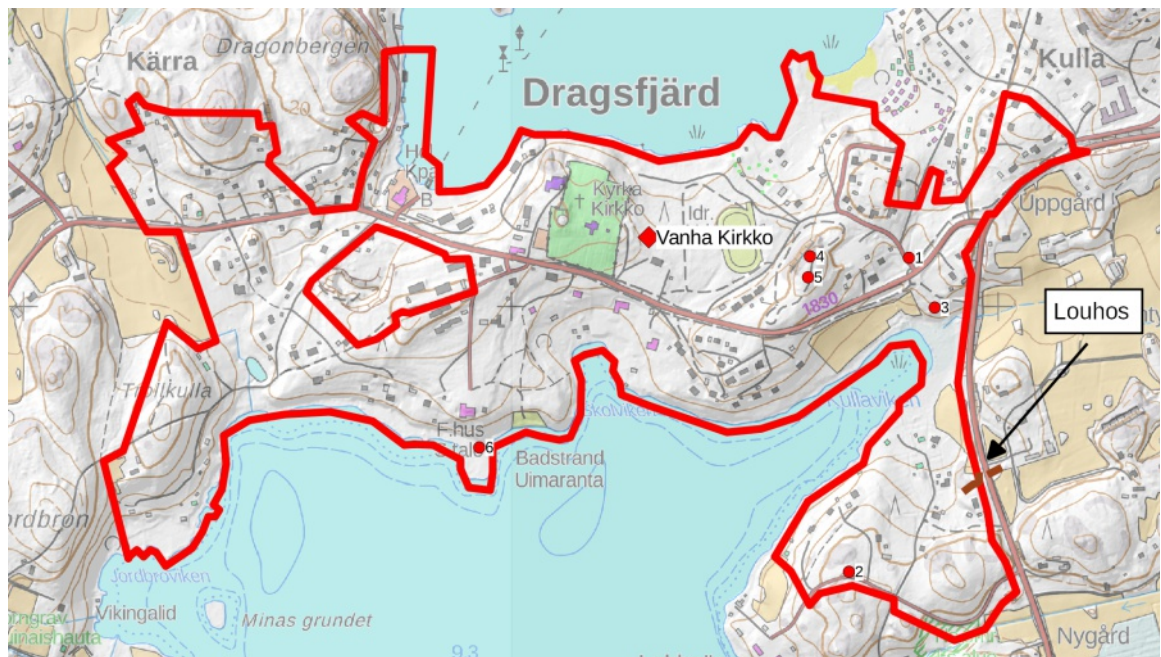
valitsemalla reitti siten, että kulku tapahtui sellaisten alueiden läpi, jossa todennäköisesti pohjois-eteläsuuntainen ura ylitettiin itä-länsi -suunnassa. Maankohoamisen perusteella lyhyimmät reitit kannaksen yli kulkivat juuri kappelin itäpuolisella alueella tai sitten sen länsilaidassa (kartta 3). Todennäköisesti veneenvetoura on sijainnut notkelmassa, urheilukentän ja kirkon välimaastossa. Skolvikenin pohjoispuolella ura on mahdollisesti kulkenut maisemahistoriakartassa näkyvän, niityn halki vievän tien kohdalla. Veneenvetoura lienee yhteydessä paikkakunnan nimeen (dra=vetää).

5. DOKUMENTOINTI

Kuljettu reitti jäi gps:n muistiin (Garmin Etrex-20) ja sillä myös mitattiin havaintojen tasosijainnit. Havainnoista tehtiin myös kenttämuistiinpanoja ja niitä sekä inventointialuetta valokuvattiin Canon EOS-10 -kameralla.

6. HAVAINNOT

Kohteiden nimet ja numerointi ovat kartan 6 mukaisia.

Kartta 6: Inventoinnin havainnot kartalle sijoitettuina. Maanmittauslaitoksen aineistoa.

Vanha kirkko
Muinaisjäännösrekisterin numero 40500013
P=6668141, I=248281

Dragsfjärdin harjuselänteellä on sijainnut aikoinaan kappeli, jonka tarkkaa rakennusajankohtaa ei tiedetä. Se purettiin huonokuntoisena v. 1695 ja tilalle rakennettiin uusi, joka nimettiin Dragen kappeliksi. Dragen kappeli kävi vähitellen

ahtaaksi ja uusi kirkko vihittiin vuonna 1755. Kellotapuli rakennettiin harjanteen korkeimmalle kohdalle vuonna 1673.

Varsinais-Suomen maakuntamuseolla laadituissa maisemahistoriakartoissa (kartta 4) on merkittynä vanhan kartta-aineiston perusteella nykyiselle karttapohjalle kaksi rinnakkaista kirkon paikkaa sekä niitä koskevat nimitykset Dragsfjärds Kyrka ja Gamla Kyrkan. Niitten merkintöjen perusteella voisi sanoa vanhan kirkon sijainneen noin 45 metriä nykyisen Dragsfjärdin kirkkomaan itälaidasta. Maisemahistoriakartoille merkitty Dragsfjärdin kirkkomaan näyttäisi ulottuvan sekä idässä että lännessä yli nykyisen kirkkomaan laajuuden. Käytössä olleelta maisemahistoriakartan paperikopiolta ei selvinnyt, onko Gamla Kyrkanin viereen merkitty mitään vanhoissa kartoissa mahdollisesti näkyvillä ollutta erillistä vanhempaa kirkkomaata.

Vanhojen karttojen vuosilta 1786 ja 1787 pohjalta tehtyjen sovitusten perusteella vanha kappeli on sijainnut noin 34 metriä nykyisen Dragsfjärdin kirkkomaan itälaidasta, n. 82 metriä nykyisestä kirkosta itään. Museokeskuksen informaatioportaalissa on etäisyydeksi arvioitu n. 100 metriä nykyisestä kirkosta itään. Kirkkomaaksi merkitty alue rajautuu vanhan kappelin aitaan.

Koska pohjana käytetyt vanhat kartat ovat suurimittakaavaisia, karttasovituksessa on epätarkkuuksia: Vuonna 1755 rakennetun, nykyisin käytössä olevan kirkon ympärillä on ollut aita, jossa on ollut kaksi (portti?)rakennusta. Karttasovituksessa eteläpuoleinen rakennus sijoittuu kirkon eteläsiiven päälle. Näin ollen myös karttaan merkitty vanhan kappelin paikka ei todennäköisesti ole tarkalleen oikeassa kohdassa. Kappelirakennus sijaitsee karttasovituksessa 12,5 metrin korkeuskäyrän päällä. Todennäköisemmin se on sijainnut 12,5 ja 15 metrin korkeuskäyrien välissä n. 20 metrin etäisyydellä nykyisen kirkkomaan aidasta itään. Rekisteriportaalin mukaan Vanha kirkko (v. 1735>) on paikkakuntalaisten selvityksen mukaan sijainnut n. 65 m hautausmaan itäisestä muurista. Paikalla on n. 13.5 m x 11.4 m laaja alue, jossa on rakennusjäännöksiä (?) ja lasinpaloja.

Kuva 1 (ARB2024:2:1): Pysäköintialue kirkkomaan itäpuolella.

Kuva 2 (ARB2024:2:2): Pysäköintialueen pengerryksiä kappelin mahdollisella sijaintialueella.

Arkebuusin suorittamassa inventoinnissa muinaisjäännösrekisteriin merkitty kappelin paikka rinteessä tarkasteltiin läpi, mutta maan pinnassa kasvillisuuden seassa ei havaittu mitään rakennuksen pohjaan viittaavaa. Paikalla oli resenttiä rakennusjätettä, kuten irrallisia betonilohkareita. Onkin mahdollista, että kappelin jäännökset sijaitsevat paikoitusalueelle johtavan tien alla. Tietä varten paikalle on ajettu täyttömaata. Tie on paikalle vedetty ja paikoitusalue sen päähän rakennettu vuoden 1992 jälkeen, koska sitä ei mainitun vuoden peruskartassa ole vielä olemassa.

Kappelin paikannuksen tarkkuus eri lähteissä on siis vaihteleva eikä alueen maastotarkastuksessa todettu mitään rakennusjäännöksiä. Sen lisäksi topografian osalta tarkastetut alueet eivät vastanneet mielikuvaa kirkolle soveliaista paikkaa, sillä alue on risukkoista ja metsäistä tasamaastoa rinteiden alapuolella. Aluetta tarkastettiin hieman laajemminkin varsinkin kumpareiden osalta.

Kuva 2 (ARB2024:2:2): Yksi koordinaattien osoittamista kappelin paikoista.

1. Rautakautinen keihäänkärki

Muinaisjäännösrekisterin numero 1000035418

Löytönumero KM 42054

Muinaisjäännösrekisterin mukaiset koordinaatit: P: 6668084 I: 248797

Vuonna 2019 löytyi rakennustöissä omakotitalon pihamaalta rautakautinen keihäänkärki 20 cm syvyydestä hiekkamaasta. Koska löytöpaikka oli pihamaata, sitä tarkasteltiin vain kauempaa. Koordinaattien mukainen löytöpaikka on pihamaan reunaan pystytetyn muuntajakaapin ja asuinrakennuksen välillä mahdollisesti kaapelilinjalta.

Kuva 4 (ARB2024:2:4): Rautakautisen keihäänkärjen löytöaluetta.

Löytöpaikan eteläpuolella kulkee Kirkonkyläntie ja sen reunassa kevyen liikenteen väylä. Lähin ympäristö on tasaista maastoa ja viereinen rakentamaton alue oli äskettäin hakattu. Löytökorkeuden 10-15 m mpy perusteella löytökohta on ollut kuivaa maata esineen käyttöaikana (löytöluettelon perusteella esine ajoittuu kansainvaellus-varhaismerovingialle). Mitään selkeitä merkkejä maanrakennustöistä ei löytöpaikan välittömässä läheisyydessä ollut, mutta tien läheisyys on huomioitava.

Kartan piste on kuvauskohta, jonka koordinaatit ovat P:6668099.0176 ja I:248816.5516.

2. Kivikeko

P=6667455.2779 I= 248693.6033. Tarkkuus +/- 3 metriä

Alueen kaakkoisimmassa osassa tarkastettiin metsäisten alueiden reunaosia aivan inventointialueen reunalla. Alueella oli tehty metsätöitä ja maanpinta oli peitteinen. Kuitenkin viereisestä tiestä noin 7 metriä pohjoiseen löydettiin kahdeksan kiven muodostama, 1,2x1,2 metrin laajuinen kivikko, joiden keskellä oli iso kanto. Kivet olivat kooltaan 30-40 cm, jäkälöityneitä ja pyöreähköjä.

Vastaavia kiviä oli muutamia myös kivikeon ja tien välissä. Kaikkien näiden kaakkoispuolella oli pieni maatonut, tien reunaan asti ulottuva hiekkakuoppa, josta kivet luultavasti ovat peräisin.

Kohteen valokuva on tämän raportin kansikuva.

3. Torppien paikat

Senaatin kartalta löytyy merkittynä kuusi torpan paikkaa inventointialueelta. Useimmat olivat nykyrakennusten kohdalla, kaksi oli autioita, mutta niiltä ei löydetty rakennuksen jäännöksiä. Ainoa dokumentoitu sijainti kohdassa P=6667997.0592 I=248869.5303 Kullaviken nimisen lahden pohjukassa rantavallin yläpuolella. Paikka oli tasaista, vahvasti heinittynyttä maastoa, jossa ei havaittu rakennuksen jäännöksiä. Sen sijaan siellä oli puutarhakasvillisuutta, mm. omenapuu, joten mahdollisesti se on ollut torpan pihamaata. Alueen koillispuolella kulkee tie, jonka linjaus vaikuttaisi olevan sama kuin isojakokartalla.

Kuva 5 (ARB2024:2:5): Kullavikenin pohjukassa sijainneen torpan mahdollista piha- tai puutarha-alueita.

4. ja 5. Sähkötolppien tukikiveykset

Urheilukentän kaakkoispuolella on tutkimusalueen korkeimman kohdan muodostava metsäinen kalliomäki. Koska kaava-alueen välittömästä läheisyydestä sellaisilta on löydetty kiviröykkiöhautoja, tarkastettiin tämäkin mäki. Ainoat havainnot liittyivät ilmeisesti alueella kulkevan ulkoilureitin vanhaan valaistukseen. Tarkastuksessa löydettiin pari selkeää, pienialaista kivikasaa, joista toisen keskellä oli edelleen katkenneen sähkötolpan jäännös. Maastohavaintojen perusteella kasat näyttivät olevan linjassa ja seurailevan ulkoilureitin linjausta.

Mitatut sijainnit: 1) P=6668102.0153, I=248613.634 ja 2) P=6668059.0327, I=248609.6357

Kuva 6 (ARB2024:2:6): Sähkötolpan tukikiveys.

Kuva 7 (ARB2024:2:7): Sähkötolpan tukikiveys.

6. Rajamerkit

Isojakokartalle on merkittynä kaksi kylänrajaa, joilla on yksi yhteinen rajapiste pohjoisrannassa kirkon luoteispuolella (kartta 4). Tätä ei tarkastettu, koska

kartan perusteella alue on tiheästi rakennettua. Kaksi muuta on merkitty etelärannalle ja niistä itäisempi oli niin ikään asutuksen keskellä. Läntisempi on merkitty pienen niemen keskelle ja se päästiin tarkastamaan.

Alue on melkein järvenpinnan tasalla ja siksi paikoin kosteaa, kasvillisuus oli erittäin tiheää ja maanpinta louhikkoinen, joten havainto-olot olivat hankalat. Mitään rajamerkkiin viittaavaa ei löydetty, mutta niemen keskiosassa, kohdassa P=6667710.1707, I= 247934.9106 oli joko jokin betonirakenne tai sellaisen osa. Peitteisyyden takia varmojen havaintojen teko siitä oli vaikeaa eikä valokuvaaminen onnistunut.

Louhos

Muu kulttuuriperintökohde, muinaisjäännösrekisterin numero 1000024246

Kullan kylässä noin 300 metriä Taalintehtaalle vievän tien itäpuolella ja siten inventointialueen ulkopuolella on Esa Laukkasen vuonna 2014 dokumentoima louhos. Kun nyt tehdyn inventoinnin yhteydessä kuljettiin Taalintehtaalle vievää tietä pitkin, havaittiin tien itäpientareella ja siis inventointialueen ulkopuolella lyhyt louhosura, joka on mahdollisesti jatkunut tielinjan toiselle puolelle, jossa vinovalovarjosteen perusteella on kuopantanteita. Vaikka tämä louhoksen osa onkin inventointialueella, ei sitä maaston jyrkkyyden ja peitteisyyden takia päästy tarkastamaan.

Esa Laukkanen on selvittänyt tarkastuskertomuksessaan louhoksen historiaa GTK:n sivuston perusteella ja kyseessä lienee Kullan eli Ytterkullan kalkkivilouhos. Tarkastuskertomuksen kohdassa "Huomautuksia", jossa Laukkanen asiaa selventää, annetut koordinaatit ja etäisyystiedot sopivat nyt havaittuun louhoksen osaan. Tien länsipuolella olevan vajaan 10 metrin ja ehkä nelisen metriä leveän louhoksen koordinaatit kartalta mitattuna ovat P=6667661.386, I=248992.618. Kuten sanottu tien itäpuolella mahdollisesti

Kuva 8 (ARB2024:2:9): Louhoksen itäisempi osa.

olevaa louhoksen osaa ei maastossa pystytty dokumentoimaan, mutta vinovalovarjostetulta kartalta mitattuna sen pituus on noin 30 metriä ja koordinaatit keskeltä N=6667634.386, E=248947.618.

7. YHTEENVETO

Arkebuusi osuuskunta teki 13.8.2024 arkeologisen inventoinnin Dragsfjärdin keskustaajaman kaavoituksen takia. Kyseessä oli perusinventointi, jossa huomio kiinnitettiin maanpinnalle näkyviin rakenteisiin tai muihin asumisesta kieliviin ilmiöihin, kuten kasvillisuuteen.

Esitöissä tutkimusalueelta löydettiin mm. vanhemman kirkon paikka, torppia ja rautakautisen keihäänkärjen löytöpaikka. Kaikki nämä pyrittiin tarkastamaan, mutta esimerkiksi torppien tontit olivat monet edelleen asumiskäytössä. Yhden torpan puutarha mahdollisesti löydettiin, mutta itse rakennuksen jäännöksiä ei havaittu. Keihäänkärjen löytöpaikka tarkastettiin kauempaa, sillä se oli omakotitalon pihamaata. Ympäristön tarkastelussa ei havaittu merkkejä rautakautisesta asutuksesta. Rajamerkkien tarkastus rajoitettiin todennäköisimpään, mutta säilynyttä rakennetta ei löydetty. Sen paikalla saattoi olla havaittu betonirakenne. Kannaksen korkeimman kohdan muodostavan kallion tarkastuksessa löydettiin kaksi pientä kivikekoa, jotka mitä luultavimmin olivat valaisinpylväiden tukikiveyksiä. Inventoinnissa havaittiin aiemmin havaitun louhoksen jatko tien molemmin puolin ja vaikka itäpuolista, inventointialueelle ulottuvaa osaa ei tarkastettu, se on selkeästi nähtävissä esimerkiksi Karttapaikan vinovalovarjosteessa. Aivan alueen etelärajalla todettiin maa-ainekseen ottoon liittyvä kivkeko.

Erikseen on paneuduttava Dragsfjärdin vanhemman kirkon paikantamiseen, sillä sille on tarjolla useampi sijaintipaikka. Niistä useimmat ovat rinteen alapuolista tasamaastoa, jossa maastotarkastuksessa ei havaittu mitään. Pidän todennäköisimpänä, että kirkko on sijainnut lähempänä nykyistä kirkkoa, mutta tullut peitetyksi jonnekin nykyisen parkkipaikan alle. Koska ei ole olemassa varmaa tietoa siitä, onko vanhempaa kirkkoa ympäröinyt hautausmaa, olisi hyvä varata mahdollisuus arkeologiseen valvontaan, jos alueella tehdään tulevaisuudessa maansiirtotöitä.

Turussa 30.9.2024

Jouko Pukkila
Arkeologi, Arkebuusi osuuskunta

LIITE 1

VALOKUVALUETTELO

Kaikki kuvannut Jouko Pukkila 13.8.2024

ARB2024:2:1	Pysäköintialue kirkkomaan itäpuolella.	S
ARB2024:2:2	Pysäköintialueen pengerryksiä kappelin mahdollisella sijaintialueella.	E
ARB2024:2:3	Yksi koordinaattien osoittamista kappelin paikoista.	SE
ARB2024:2:4	Rautakautisen keihäänkärjen löytöaluetta.	E
ARB2024:2:5	Kullavikenin pohjukassa sijainneen torpan mahdollista piha- tai puutarha-aluetta.	SE
ARB2024:2:6	Sähkötolpan tukikiveys.	SE
ARB2024:2:7	Sähkötolpan tukikiveys.	E
ARB2024:2:8	Kivikeko.	NW
ARB2024:2:9	Louhoksen itäisempi osa.	W

Lepakkoarviointi, Dragsfjärdin kirkonkylä

2026

Petra Nyqvist 2026
SILVESTRIS LUONTOSELVITYS OY |

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	2
2	MENETELMÄT	2
3	DRAGSFJÄRDIN KIRKONKYLÄN KAAVA-ALUEEN YLEISKUVAUS JA LEPAKKOPOTENTIAALI	3
4	EKOLOGISET REITIT KAAVA-ALUEELLE	4
4.1	REITTI LUOTEESTA	4
4.2	REITTI KOILLISESTA	4
4.3	REITTI KAAKOSTA	4
4.4	REITTI LOUNAASTA	4
4.5	REITTI KANNAKSEN HALKI	4
5	LEPAKOILLE SOVELTUVIA, POTENTIAALISIA LEVÄHDYS- JA RUOKAILUALUEITA	5
6	LEPAKKOLAJIEN YKSILÖLLISIÄ TARPEITA - YLEISIMMÄT LAJIT	9
6.1	POHJANLEPAKKO	9
6.2	KORVAYÖKKÖ	9
6.3	VESISIIPPA	9
6.4	VIIKSISIIPPA JA ISOVIIKSISIIPPA	9
7	KONKREETTISIA OHJEITA VAALIA LEPAKOIDEN ELINOLOSUHTEITA	10
7.1	MUUTOKSIA KÄRRABUKTENISSA	10
7.2	MUUTOKSIA LABBNÄSISSÄ	10
7.3	MUUTOKSIA KULLAVIKENIN POHJUKASSA	10
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	10
9	LÄHTEET	11

Lepakkoarviointi, Dragsfjärdin kirkonkylä

1 Johdanto

Tämä arvio ja lausunto on laadittu Dragsfjärdin kirkonkylän kaava-alueelle lepakoiden huomioimiseksi. Tarkastelualueelle on tehty 2023-2024 Suomen Luontotieto Oy:n toimesta Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaavan muutosalueen luontoarvojen perusselvitys, jossa on huomioitu riittävällä laajuudella muu lajisto, mutta tilaaja tarvitsee täydennykseksi lepakkoarvion, voidakseen huomioida ja turvata asemakaavassa myös tämän lajiryhmän.

Tarkoitus on tunnistaa lepakoiden potentiaalisia ekologisia reittejä, elinympäristöjä, ruokailu- ja levähdyspaikkoja ja välttää niihin kohdistuva haitta.

Työ ei ole detektorilla tehty lepakkoselvitys, vaan työssä on analysoitu lepakkolajeille soveltuvia elinympäristöjä ja mahdollisia reittejä, sekä ennaltaehkäistä lepakoihin kohdistuvia ongelmia ekologisen tuntemuksen kautta.

Työn on laatinut inventoiva ympäristösuunnittelija Petra Nyqvist ja tarkastajana toimii luontokartoittaja Esko Vuorinen, Silvestris luontoselvitys Oy. Lausunnon tilaaja on Kemiönsaaren kunta.

2 Menetelmät

Työ ei ole varsinainen detektorilla tehty lajistoseelvitys, vaan arvio on tehty erityisesti lepakkojen ekologian perusteella, pohjautuen siihen mitä tiedetään lepakkojen lajikohtaisista tarpeista, liikkumis- ja elintavoista suhteessa ympäristöön. Lisäksi kaava-alueetta on analysoitu maastossa, etsien näihin elintapoihin sopivia alueita ja reittejä.

Tällä tavoin kerätty tieto on todennäköisesti riittävä lepakkojen turvaamiseen kaavassa, mutta tilaaja voi halutessaan päätyä lisäselvitykseen.

Työ aloitettiin tekemällä tausta-aineistoon perehtyminen ja karttatarkastelu.

Maastokäynnit tehtiin maaliskuussa 2026. Luonnon, viheralueiden ja rakennuskannan piirteitä dokumentoitiin kirjallisesti ja valokuvin. Tiedon keräämisessä on hyödynnetty aikaisempia luontoselvityksiä, Maanmittauslaitoksen karttoja, ilmakuvia, vanhoja karttoja, GTK:n ja Paikkatietoikkunan aineistoja, Lajitietokeskuksen tietoa (laji.fi) ja alan kirjallisuutta.

Kuva 1 Dragsfjärdin kirkonkylän kaava-alue kannaksella. Kuva sisältää Kemiönsaaren kunnan kaava-aineistoa.

3 Dragsfjärdin kirkonkylän kaava-alueen yleiskuvaus ja lepakkopotentiali

Tarkasteltu kaava-alue on Dragsfjärdin kirkonkylä, tunnettu myös nimellä Kärä, joka sijaitsee kannaksella Dragsfjärden-järven ja merialueen välissä. Maastonmuodoista löytyy harjumaista osuuksia, ja kannas on osin hiekkaperäinen, osin moreenia, muutama kallioalue mukaan lukien.

Keskellä aluetta sijaitsee 1700-luvulla perustettu kirkkomaa ja reunoilla omakotivaltaisia asutusalueita, muuta rakennuskantaa sekä erilaisten viher- ja metsäalueiden mosaiikkia. Puusto vaihtelee koristepuistikoista, reunuspuustosta pienialaisiin talousmetsäpalstoihin. Kannasta halkoo maantie.

Eri lajien lepakot voivat käyttää kannasaluetta sekä elämiseen että läpikulkuun, sillä alueella on eri lepakkolajeille mieluisia elinympäristöjä kuten puustoisia rantareittejä, vanhaa rakennuskantaa, puistikkoja ja suuria puita, kallioita, eikä alueella ole juurikaan suuria avaria alueita, joita ei voisi kiertää.

Kaava-alueella on lepakkolajien suosimia pitkiä, yhtenäisiä kulkureittejä kuten metsäteitä, sähkölinjoja, ojanreunoja, metsäisiä reunavyöhykkeitä, puustorivistöjä ja puistopuujonoja.

Selkein ekologinen käytävä kaikkien eliöiden kannalta seurailee kannaksen eteläreunusta, ja se on todennäköisesti myös lepakoille paras reitti kannaksen ylittämiseen.

Ylityshaasteita saattavat joillekin vaateliaille lepakoille aiheuttaa maantiet ja puustottomat aukot sekä voimakkaasti valaistut kohteet.

4 Ekologiset reitit kaava-alueelle

4.1 Reitti luoteesta

Kaava-alueesta luoteeseen, Ytterölmosintien alkupäässä on maatalousalue, jossa on erilaista vanhaa rakennuskantaa sekä kookkaita puita, joten siellä on potentiaalista lepakkoaluetta erityisesti kulttuurisidonnaisille lajeille. Reitti asemakaava-alueen sisäpuolelle luoteesta ei ole täysin esteetön, vaan välissä on peltoaukko, arviolta n. 10 metriä leveä. 10 metriä on silti matka, jonka useat lepakkolajit pystyvät ylittämään ongelmitta.

4.2 Reitti koillisesta

Kaava-alueesta koilliseen on metsäisiä alueita, joita pitkin useat lajit pääsevät Merikruunun huvila-alueelle metsiä tai rantoja pitkin, riippuen lajin liikkumatavasta. Merikruunun huvila-alue on paikoin aukkoinen, ja puustoa on mosaiikkimaisesti. Koko aluetta reunustaa kuitenkin eriasteinen puusto.

4.3 Reitti kaakosta

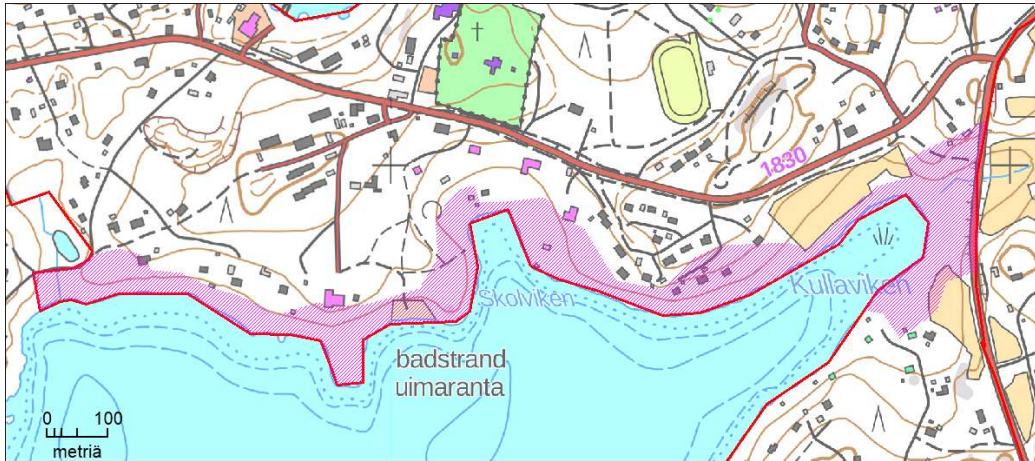
Kaakossa sijaitsee Kullavikenin järvenpohjukka ja tervaleppämetsä, joka houkuttelee todennäköisesti joitain lepakkolajeja ruokailemaan sinne. Maantien ja pellon ylitys idässä saattaa olla vaikeaa joillekin vaateliaille lepakkolajeille.

4.4 Reitti lounaasta

Lounaassa on puustoisia ja metsäisiä alueita peltojen lomassa. Puuston suojissa lepakot pääsevät liikkumaan kirkonkylän kaava-alueelle kohtuullisen hyvin.

4.5 Reitti kannaksen halki

Paras ekologinen reitti kannaksen halki kulkee etelärannan myötäisesti, sillä aivan rannan tuntumassa ei ole erityistä rakennuskantaa. Myös puustopeitteisyys on melko yhtenäistä eteläpuolella, ja lepakoiden käytössä on myös valaisemattomia rantaosuuksia. Useilla lepakkolajeilla on mahdollisuuksia liikkua myös muilla osin kannasta. Muutamaa aukkoa ja maanteitä lukuun ottamatta koko kannaksella on melko hyvin mosaiikkimaista puustoa, johon tukeutua liikkumisessa.

Kuva 2 Kannaksen eteläreunus on eliöille selkein ekologinen reitti, ja tätä myös todennäköisesti lepakot hyödyntävät siirtyessään kannaksen halki. Kartta: Esko Vuorinen

5 Lepakoille soveltuvia, potentiaalisia levähdys- ja ruokailualueita.

Maastokäynnin, selvitystiedon ja karttatarkastelun perusteella voidaan tunnistaa joitain alueita, jotka saattavat soveltua hyvin eri lepakkolajeille levähdys- tai ruokailupaikoiksi tai muuksi elinympäristöksi, esimerkiksi päiväpiilojen alueeksi.

Kuva 3 Maastosta tunnistettuja kohteita, jotka saattavat olla lepakolle suotuisia elinympäristöjä esimerkiksi ruokailuun, lepäämiseen tai päiväpiilopaikaksi. Kuva sisältää Maanmittauslaitoksen aineistoa.

Metsälajeja edustavien lepakoiden voidaan olettaa voivan hyödyntää Dragsfjärdin kannaksen metsäisiä osuuksia, joissa on runsaasti pieniä hiekkateitä metsästyskäytäviksi. Muita lepakoille mieluisia alueita ovat eritoten kulttuurivaikutteiset, suojaisat paikat ja vesistöjen rannat.

Näitä potentiaalisia lepakkojen suosimia alueita kannaksella voivat olla mm.

1. Satama-alue Kärran kaupan luona

Kärran kaupan takana, kannaksen pohjoisrannalla on pienvenesatama, puistomaisia puita usein myös jonoissa, vanhoja rakennuksia, rantapuustoa ja venevaja. Tällaista pienpiirteistä kohdetta lepakot todennäköisesti voivat hyödyntää jossain määrin.

Kaavamuutoksessa tähän satamaan olisi tulossa lisäelementtejä, kuten esimerkiksi rantakahvila, puistikko ja leikkipaikka sekä lisää venetoimintoja. Lepakoiden kannalta olennaisinta ovat alueen vanhat rakennukset, rantapuusto ja maltillinen yövalaistus.

Kuva 4 Kärran kaupan takana on lepakoille soveltuvaa puustoa ja rakennuksia merenrannalla.
Kuva: Petra Nyqvist

2. Dragsfjärdin kirkkomaan alue

Koko kirkkomaan alue vanhoine rakennuksineen, räystäineen ja reunuspuineen on kulttuurimaita suosiville lepakoille varsin soveltuvaa aluetta. Paikalla on rakennuskantaa jopa 1700-luvulta asti. Hautausmaan pohjoispuolella on muun muassa matonpesupaikka puustoisessa rannassa, jossa on myös laho- ja kolopuita, mahdollisia päiväpiilopaikkoja.

Hautausmaan eteläpuolella on maantie, mutta sitä reunustaa puustoa, jotta avoimia alueita arkailevat lajit pääsevät siirtymään tien vierustaa pitkin. Toinen, suojaisampi reitti on kiertää kirkkomaan pohjoispuolelta, jossa on hyvin puustoreunuksia. Asemakaavassa ei kirkkomaahan kohdistu lepakoita uhkaavia muutospaineita.

3. Merikruunun huvila-alue

Kaava-alueen koillispuolella sijaitseva Merikruunun hotelli- ja huvila-alue sopii joillekin lepakoille, jotka eivät arkaile aukkoisuutta. Hotellista kerrotaankin, että lepakoista on tehty havaintoja jopa päärakennuksen sisällä. Huvila-aluetta reunustaa erirakenteinen puusto, jota lajit voivat hyödyntää liikkumiseen.

4. Kullavikenin lahti ja tervaleppämetsä

Kullaviken on suojaisa lahti Dragsfjärden-järvellä, jota reunustaa tervaleppävaltainen reunus ja pohjukan tervaleppämetsä. Kullaviken tarjoaa hyvin potentiaalisia ruokailu- ja levähdyspaikkoja vedestä ja suojaisista puista pitävälle lajeille. Metsässä on myös lahoppuuta, joita lepakot voivat hyödyntää esimerkiksi päiväpiiloina.

Kullavikenin pohjoispuolella sijaitsevan maantieosuuden reunuspuusto on iäkästä ja erityisen hyvää eliöstön kannalta. Peltoniitylle suunniteltu rakennuskokonaisuus ei varsinaisesti uhkaa lepakoita.

Olennaista lepakoille Kullavikenin lahdella on puuston suojaisuus, yhtenäisyys ja valaistuksen pitäminen maltillisena.

Kuva 5 Lepakot arvostavat iäkkäitä ja kookkaita puita, tyyniä lahtia ja vanhaa rakennuskantaa. Kuvassa Skolvikenin rantaa. Kuva: Petra Nyqvist

5. Skolvikenin lahti ja lahdenpohjukan puistikko

Skolvikenin lahti Dragsfjärden-järvellä on suojaisa lahti, jonka rannassa on mm. vanhoja suuria puita puistossa. Erityisesti työntä vettä ja kulttuuriympäristöjä suosivat lajit

voivat ruokailla täällä. Puustikko on paikoin melko avoin, ja arimmat lajit saattavat välttää aukeita etenkin kesän valoisimpaan aikaan.

Puustoreunukset lahdenreunoilla ovat sokkeloisia, mikä on lepakoiden kannalta suotuisaa. Kaavamuutokset kohdistuvat etäisyydelle rantaviivasta.

6. Furulund ja kannaksen eteläosien metsäreitit

Jotkut metsälajit voivat käyttää saalistuskäytävinä erityisesti eteläosien metsäisiä alueita ja siellä pujottelevia metsäreitit. Furulundin virkistysalue tanssilavoineen ja uimarantoineen on todennäköistä lepakoille soveltuvaa aluetta, etenkin kun se sijoittuu kannaksen eteläpuolen ekologisen reitin varrelle. Uimarannan läheltä on löydetty biologi Panu Kuntun laatimien lajitietojen mukaan aiemmin merkkejä liito-oravista, ja lepakot usein viihtyvät samoilla paikoilla.

Furulundissa järjestetään nykyään nuorisoyhdistyksen tietojen mukaan vain hyvin harvakseltaan tapahtumia, joten stressitekijät ovat vähentyneet vuosikymmenten saatossa. Kaavassa ei ole erityisiä muutospaineita tai uhkia Furulundin alueen lepakoille.

Kuva 6 Furulundin rantapolku soveltuu lepakon saalistuskäytäväksi. Kuva: Petra Nyqvist

6 Lepakkolajien yksilöllisiä tarpeita - yleisimmät lajit

6.1 Pohjanlepakko

Suomen tavallisin lepakkolaji pohjanlepakko ei ole elintavoiltaan kovin vaativa. Se sopeutuu hyvin ihmisen käyttämiin ympäristöihin, eikä arastele osittain aukeita paikkoja. Laji saalistaa usein pienillä aukioilla, metsänreunoissa, ruovikoiden yllä, niityillä, pihamailla, maatalousalueiden rakennuskannan läheisyydessä, puistoissa, puustoisilla tienvarsiosuuksilla ja pienillä hakkuuaukoilla. Saalistuskorkeus on n. 5–15 metriä. Laji karttaa tiiviitä ja sankkoja metsäalueita. Toisin kuin muut lajit, pohjanlepakko voi hyötyä keinovalosta ja saalistaa sen valossa.

Päiväpiiloksi pohjanlepakolle soveltuvat puunkolot, rakennukset ja luolat. Talvihorros paikaksi laji valitsee esim. luolan, kellarin, ullakon tai kivikon, jossa se välttää pakkasen.

Pohjanlepakolle ei ole Dragsfjärdin asemakaava-alueella erityisiä haasteita tai uhkia.

6.2 Korvayökkö

Melko yleinen korvayökkö on pitkälti kulttuurisidonnainen laji, joka hyötyy ihmisen vanhasta rakennuskannasta, kartanoista, puistoista, maatiloista ja suurista puista. Myös iäkkäät metsät voivat olla korvayökön elinympäristöä. Se ruokailee ja lepää usein juuri esim. suurten puiden yhteydessä.

Laji horrostaa mielellään kellareissa, ullakoilla, kivistä rakennuksissa kuten vanhoissa navetoissa.

Korvayökön tarpeisiin Dragsfjärdin kaava-alueella on runsaasti vanhaa rakennuskantaa ja puustoa. Voimakas yövalaistus voi häiritä korvayökköä. Laji hyötyy mm. kolopuiden säästämisestä.

6.3 Vesisiippa

Melko yleinen vesisiippa tarvitsee nimensä mukaisesti vesistöjä ruokailuunsa. Sen löytää usein järvenrannoilta, jokien, lampien ja tyynten merenlahtien luota ja rantametsistä lentämässä matalalla. Joskus vesisiippa voi myös hyödyntää pihamaita ja metsäaukeita saalistamiseen, jos vesistöllä on liian tuulista.

Lepäämiseen vesisiippa käyttää mm. puunkoloja, pönttöjä, suhteellisen matalalla sijaitsevia piiloja. Laji talvehtii mm. kellareissa, luolissa, louhikoissa ja kaivoissa.

Kaava-alueen rantareitit ja rantametsiköt ovat vesisiipalle soveltuvaa elinaluetta. Joissain kohdin rantapuusto puuttuu, mutta puustoreunuksia pitkin pääsee seuraavalle rantaosuudelle. Vesisiipoille erityisen tärkeitä ovat pimeät rannat, koska keinovalossa se on vaarassa joutua petojen uhriksi. Vesistön pintakasvillisuus haittaa lajin ruokailua.

6.4 Viiksisiippa ja isoviiksisiippa

Lajipari viiksisiippa ja isoviiksisiippa ovat elintavoiltaan hyvin samankaltaisia siippoja, jotka hyödyntävät mm. metsäisiä saalistuskäytäviä, vesistöjä ja kulttuurivaikutteisia ympäristöjä. Ne ovat pohjanlepakkoa ja vesisiippoja arempia lajeja ylittämään aukeita

alueita. Viiksisiipojen voidaan olettaa suosivan kannaksen eteläisiä metsäisiä osia, mikäli niitä alueella esiintyy.

7 Konkreettisia ohjeita vaalia lepakoiden elinolosuhteita

Kaava-alueella tulee välttää vanhan puuston ja kolopuiden hävittämistä. Rantapuusto on hyvä pitää jokseenkin yhtenäisenä niin, etteivät ekologiset yhteydet pirstaloitu. Teiden reunuspuuston hävittämistä tulee välttää. Yöllisen valaistuksen voimakasta lisäämistä kesäkaudella on vältettävä. Pimeiden rantaosuuksien säilyttäminen pimeinä hyödyttää erityisesti vesisiippoja.

Uusille asuntoalueille jätetään mahdollisuuksien mukaan puustoa turvaamaan lepakoiden suojaisia saalistus- ja piilopaikkoja sekä kulkureittejä.

Valaisemattomien polkujen perustaminen ei yleensä häiritse lepakoita. Alhaalta tuleva, matalalle sijoitettu valo on parempi kuin korkealta valaiseva. Kylmät, valkoiset valot ovat lepakolle kaikkein haitallisimpia, lämpimät valot parempia ja vihreät valot parhaita. Pohjanlepakko on ainoa laji, joka voi hyödyntää keinovalaistusta syömällä sen luokse hakeutuvia hyönteisiä. Muut lajit kaihtavat kirkasta valoa.

7.1 Muutoksia Kärrabuktenissa

Asemakaavassa on Kärrabuktenin satamaan tulossa lisäelementtejä, kuten esimerkiksi mahdollinen rantakahvila ja leikkipaikka sekä lisää venetoimintoja. Näitä toteuttaessa tulee välttää voimakasta yövalaistusta, ja puustoa on säästettävä mahdollisuuksien mukaan. Rantapuuston suunnitelma saattaa kenties jopa lisätä lepakkojen viihtymistä Kärrabuktenin rannalla.

7.2 Muutoksia Labbnäsissä

Labbnäsiin on suunnitteilla erityisesti uusia paikkoja asuintaloille. Labbnäsin alueen lepakopotentiaali sijoittuu joka tapauksessa rantalinjaan ja rantametsiköihin, joten uusilla asuinrakennuksilla on melko vähän merkitystä lepakoiden kannalta.

7.3 Muutoksia Kullavikenin pohjukassa

Kullavikenin pohjoispuolelle on suunnitteilla asuinrakennus, joka ei tule häiritsemään lepakoiden elämää Kullavikenissä, kunhan rakennuskompleksin yhteydessä oleva valaistus pidetään maltillisena ja tervaleppäreunusta käsitellään ainoastaan ohjeistusten mukaisesti. Kullavikenin metsän läpi voidaan toteuttaa polku, mutta sen valaisemista on vältettävä. Näin huomioidaan erityisesti vesisiipojen tarpeita.

8 Johtopäätökset

Maastokäynnin ja muun tarkastelun perusteella kannakseen ei kohdistu suuria muutospaineita, eikä ole odotettavissa lepakoita uhkaavia muutoksia, kuten iäkkäiden rakennusten purkamisia tai huomattavia muutoksia niissä puustoisissa alueissa, jotka eivät ole talousmetsäpalstoja.

Suunnitellut uudiskorttelit ovat maltillisia, eivätkä sijoitu todennäköisiin lepakoiden suosimiin kohteisiin.

Kirkonkylän kannaksella on yhä runsaasti lepakkojen arvostamaa pimeää rantaviivaa, vanhaa rakennuskantaa ja puustoisia alueita, joissa on kolopuita. Näitä elementtejä on jatkossakin vaalittava, sekä vältettävä kirkasta yövalaistusta ja muuta valosaastetta lepakolle soveltuvilla alueilla. Tarkempia ohjeita lepakoiden turvaamiseen löytyy tästä raportista.

9 Lähteet

Hotanen, J-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. Tonteri, T. 2018: Metsätyypit – kasvupaikkaopas. Tapio Palvelut Oy. Helsinki 2018. 191s.

Koura, V. 2018: Lepakoiden suojele ja sen vaikutus erityisesti kaavoitukseen. Pro gradu - tutkielma, Itä-Suomen yliopisto.

Mäkelä, K & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. SYKE

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A., & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus — Punainen kirja 2019.

Wermundsen, Terhi 2011: Lepakoiden talvehtimis- ja saalistuselinympäristöt – suosituksia maankäytön suunnitteluun. Metsätieteen aikakauskirja 3.

www.laji.fi

www.lepakko.fi

www.luontoportti.com

Kemiönsaaren kunta
Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaavan muutos

Furulundin liito-oravakartoitus

Panu Kunttu
30.4.2011

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Liito-oravan ekologia	3
3. Aineisto ja menetelmät	4
4. Tulokset	5
5. Tulosten tarkastelu	7
Kirjallisuus	8
Liitteet	9

Liite 1. Puiden sijainti ja läpimitta, joiden tyviltä löytyi liito-oravan papanoita.

Liite 2. Liito-oravan papanapuiden ja elinpiirin sijainti sekä sille soveltuvan elinympäristön laajuus kartoitusalueella.

2. Liito-oravan ekologia

Liito-orava (*Pteromus volans*) suosii elinympäristönään varttuneita kuusivaltaisia sekametsiä, joissa kasvaa järeitä kuusia ja haapoja tai muita lehtipuita, kuten koivua, leppiä ja raitaa. Suurikokoiset puut tarjoavat liito-oravalle pesä- ja ruokailupaikkoja sekä suojaa. Kesällä liito-oravan ravintoa ovat lehtipuiden, erityisesti haavan, lepän ja koivun lehdet. Talvella se käyttää ravinnokseen lepän ja koivun norkkoja, sekä havupuiden kukintoja ja vuosikasvaimia. Liito-oravan pesät sijaitsevat lehtipuissa vanhoissa tikankoloissa tai risupesissä kuusen oksalla. Pesäpaikaksi voi käydä myös linnunpönttö ja toisinaan rakennukset. Liito-orava käyttää lisääntymiseen ja levähtämiseen useita pesiä elinpiirillään.

Liito-oravanaaraan elinpiirin koko on tavallisimmin 4–10 ha, keskimäärin 8,3 ha. Pinta-alaltaan laajalla naaraan elinpiirillä on usein erotettavissa muutaman hehtaarin kokoinen ydinalue. Koiraan elinpiiri on sen sijaan selvästi suurempi, kymmeniä hehtaareja, keskimäärin noin 60 ha. Naaraiden elinpiirit ovat erillisiä, mutta liito-oravakoiraat voivat elää keskenään päällekkäisillä elinpiireillä.

Aikuiset liito-oravat ovat paikkauskollisia, joten elinpiirin tulee sen koosta riippumatta tarjota sopivat olosuhteet liito-oravan elinkierrolle vuoden ympäri. Liito-oravan lisääntymispaikaksi katsotaan sellainen alue, jossa naaras pystyy viettämään talven ja lisääntymään keväällä. Liito-oravan elinpiiri voi koostua tärkeimmän lisääntymis- ja oleskelualueen ympäristössä olevasta muusta metsästä, jota liito-oravat voivat käyttää ruokailualueina. Elinpiirin sijainnille ja maisematason rakenteelle on myös tärkeää, että alue on yhteydessä muihin lajille sopiviin elinympäristöihin, jotta nuoret liito-oravat pääsevät vartuttuaan liikkumaan omille elinpiireilleen. Tällaiset leviämiseen käytettävät ympäristöt voivat olla varsinaista elinpiiriä heikompileituisia, kuten varttuneita taimikoita tai siemenpuuhakattuja metsiköitä.

Liito-orava on luokiteltu valtakunnallisesti uhanalaiseksi, vaarantuneeksi lajiksi. Se on luokiteltu (LSL 47 §, LsA. 22 §) myös erityisesti suojeltavaksi lajiksi. Liito-orava on EU:n luontodirektiivin IV (a) -liitteen laji, jonka suojelutaso tulee säilyttää suotuisana. Luonnonsuojelulain 49 § mukaan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Lisääntymis- ja levähdyspaikka käsittää pesäpuut ja paikalla olevat muut lisääntymiseen ja levähtämiseen käyttämät puut. Lisääntymis- ja levähdyspaikan käsitteeseen luetaan myös niiden välittömässä läheisyydessä olevat suojaa ja ravintoa tarjoavat puut.

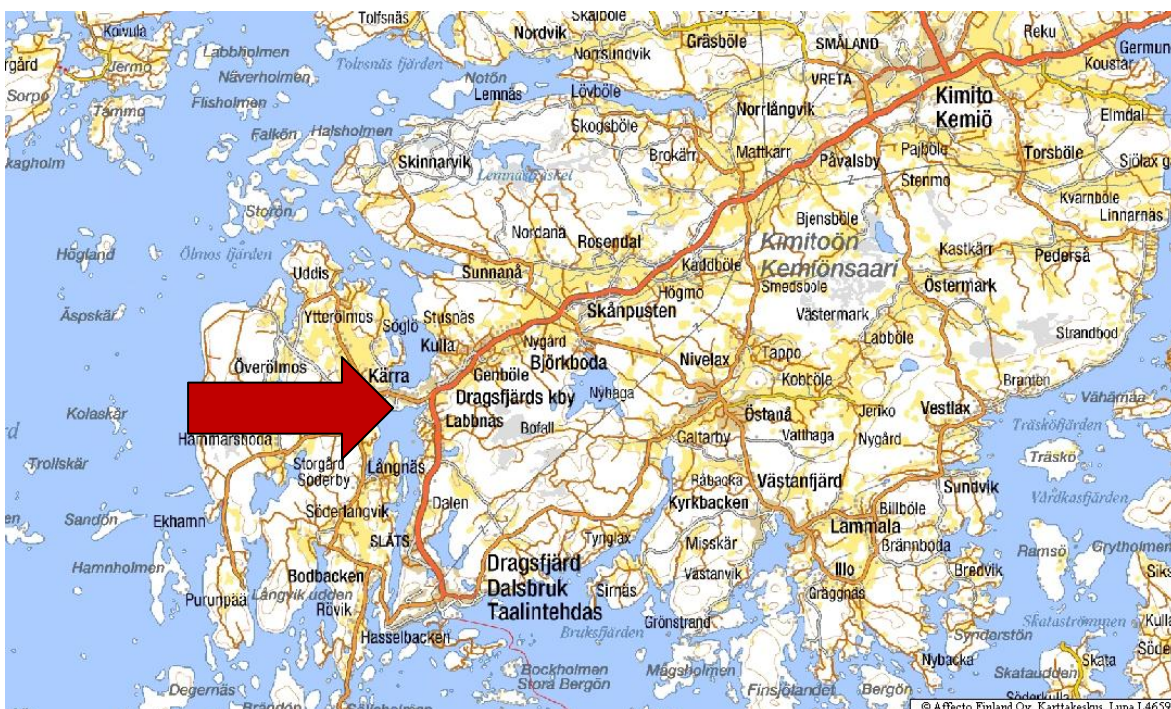
3. Aineisto ja menetelmät

Kartoitusalue sijaitsee Kemiönsaaren länsiosassa, Dragsfjärdin kirkonkylässä (kuva 2). Maastokartoituksessa tutkittiin koko Furulundin asemakaavoitettu metsäalue, noin 3,5 hehtaaria. Kartoituksessa etsittiin liito-oravan ulostepapanoita puiden tyviltä ja liito-oravalle soveltuvia kolopuita tai risupesiiä. Alueen metsän rakenteen ja puulajisuhteita tarkasteltiin myös kokonaisuutena liito-oravan elinympäristövaatimusten kannalta. Työ tehtiin 18.4. ja 22.4.2011. Liito-oravakartoitukset suositellaan tehtäväksi maaliskuun lopun ja kesäkuun alun välisenä aikana, jolloin ulostepapanat ovat parhaiten havaittavissa.

Kartoituksessa tutkittiin kaikkien rinnankorkeusläpimitaltaan vähintään 25 cm kuusien, koivujen, tervaleppien ja raitojen tyvet. Järeitä haapoja ei alueella esiinny. Koloja etsittiin järeistä lehtipuista ja risupesiiä kuusien oksistosta. Havaintopaikkojen sijainti tallennettiin GPS-paikantimella, jonka paikannustarkkuus metsässä oli noin viisi metriä. Lumi oli alueelta kartoituskertoihin mennessä jo pääosin sulanut ja puiden tyvet olivat paljaita.

Furulundin metsäalue käsittää tuoreen lehdon ja tuoreen kankaan metsätyyppejä, joissa puusto koostuu erirakenteisesta havu- ja lehtipuista muodostuvasta sekametsästä (kuva 3). Alueen keskiosissa erikokoiset kuuset muodostavat valtapuuston, mutta sekapuuna kasvaa koivua ja suuria mäntyjä (kuva 4). Pensaskerroksessa kasvaa muun muassa koiranheisi, taikinamarja ja tuomi. Alueen puusto on paikoin vanhaa ja hyvin kookasta, suurimpien kuusten rinnankorkeusläpimita on 70 cm. Puuston korkeasta iästä kertoo myös kaksi metsästä löydettyä vanhan metsän indikaattorilajia: karhunkääpä ja männynkääpä. Alueella kasvaa pienikokoisia jaloja lehtipuita (tammi, jalava ja vaahtera). Lahopuuta metsässä on vähän ja se koostuu muutamista kaatuneista rungoista ja kuolleista pystypuista, sekä maahan pudonneista oksista.

Itärinne Skolvikenille päin on lehtipuuvältaista rehevää ja puoliavointa metsää koostuen etenkin nuorehkoista koivuista ja raidoista. Järven rannalla kulkee lähes yhtenäinen tervaleppävyöhyke. Etelään työntyvä niemi on tervaleppä-koivuvaltaista lehtoa, mutta metsä on nyt raivattu avoimemmaksi. Etelärinteellä uimarannan länsipuolella vieressä kasvaa alaharvennettu kookaspuustoinen männikkö.

Kuva 2. Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaavoitetun alueen eli kartoitusalueen sijainti Kemiönsaarella. Karttalähde: Oiva – ympäristö- ja paikkatietopalvelu.

4. Tulokset

Liito-oravan ulostepapanoita löytyi eri puolilta kartoitettua aluetta, yhteensä 20 puun tyveltä. Papanoita löytyi kuusien, koivun ja raitojen tyveltä. Papanapuiden puulajien runsaudet ja läpimittojen vaihteluväli on esitetty taulukossa 1. Puiden sijaintitieto yhtenäiskoordinaatein ja rinnankorkeusläpimitta on esitetty liitteessä 1. Liito-oravan elinpiirin ydinalue papanalöytöjen perusteella, papanapuiden ja yhden risupesän sijainti ja soveltuvan elinympäristön laajuus kaava-alueella on merkitty kartalle liitteeseen 2.

Taulukko 1. Puiden tiedot, joiden tyveltä löytyi liito-oravan papanoita.

Puulaji	Puiden lukumäärä	Läpimittojen vaihteluväli
Kuusi	16	25–70 cm
Koivu	2	35–40 cm
Raita	2	35 cm

Edellä mainittujen havaintojen lisäksi paikallisten luontoharrastajien 5.6.2010 sekä Kemiönsaaren kunnan ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen edustajien 18.6.2010 maastokäynneillä papanoita löydettiin viiden suurikokoisen puun tyveltä, joista neljä oli kuusia ja yksi koivu. Nämä on myös esitetty liitteessä 1.

Useiden suurten kuusien tyveltä löytyi runsaasti papanoita, useita kymmeniä kappaleita. Muutamissa tapauksissa papanoita oli kasoissa puun tyvellä. Runsaat papanalöydöt osoittavat liito-oravan oleskelleen puussa useasti ja käyttäneen kyseistä puuta joko ruokailuun tai lisääntymiseen.

Alueen pohjoisreunalta löytyi kaksi päältä avointa ja halkaisijaltaan noin 30 cm kokoista risupesää suuren kuusen oksalta. Pesät olivat malliltaan lintujen rakentamia laakeita ja melko matalia risupesää. Näiden puiden tyveltä löytyi liito-oravan papanoita. Lisäksi alueen pohjoisosasta löytyi yksi näitä suurempi ja malliltaan korkeampi risupesä kuusen oksan tyveltä, mutta tämän kuusen alta ei löytynyt papanoita. Tämä risupesä saattaa olla oravanpesä, jollaista myös liito-oravat käyttävät lisääntymiseen ja levähtämiseen. Risupesä oli kuitenkin niin huonosti nähtävissä maan pinnalle tiheän oksiston ja korkean sijaintinsa takia, että pesän tarkempi rakenne ja kunto jäivät havaitsematta. Pitkälle lahonneista pystykoivuista ja järvenrannan tervalepistä löytyi muutamia onkaloita, jotka eivät olleet ainakaan liito-oravan tyypillisesti käyttämän näköisiä koloja.

Metsän pinta-ala, rakenne ja puulajisuhteet ovat alueella liito-oravan elinympäristövaatimuksia vastaavia. Metsässä kasvaa useita kymmeniä suuria kuusia ja kookkaita lehtipuita, jotka koostuvat liito-oravan käyttämistä puulajeista, kuten koivusta, tervalepistä ja raidasta. Nuoria haapoja alueella kasvaa muutamia. Metsä on rakenteeltaan tiheä ja sisältää suurikokoisia puuyksilöitä, jotka tarjoavat suojaa, ravintoa ja mahdollisia pesäpaikkoja.

Kuva 3. Alueen pohjoisosan erirakenteista sekametsää.

Kuva 4. Alueen keskiosan järeitä runkoja, joiden alta papanoita löytyi.

5. Tulosten tarkastelu

Kartoitusalueella sijaitsee liito-oravan elinpiiri. Laaditun kartoituksen tulosten perusteella on selvää, että liito-orava käyttää suurta osaa tutkitusta asemakaava-alueesta ruokailu- ja oleskelualueenaan. Liito-orava naaraan elinpiiri, jossa se lisääntyy, voi olla vain muutaman hehtaarin kokoinen metsä, joten tutkittu metsäalue täyttää kokonsa ja laatunsa puolesta liito-oravan lisääntymispaikan vaatimukset. Alueen koko on lisääntyvän naaraan elinpiirin tunnetun vähimmäispinta-alan kokoinen, jonka lisäksi metsäalueen lähiympäristössä on lajille soveltuvia harvapuustoisempia ruokailualueita. Kartoitusalueen pinta-ala on noin 3,5 ha ja siitä papanalöytöjen perusteella rajattu elinpiirin ydinalue noin 2 ha kokoinen.

Kartoituksen tulosten mukaan on mahdollista, että liito-orava käyttää alueelta löytynyttä risupesää lisääntymis- tai levähdyspaikkana. Liito-oravan pesä voi myös sijaita jossakin tämän metsäalueen välittömässä läheisyydessä esimerkiksi talon rakenteissa tai linnunpöntössä. Asumattomia tai vähällä käytöllä olevia rakennuksia ja isokokoisia linnunpönttöjä on metsäalueen lähiympäristössä useita. Tässäkin tapauksessa kaavoitettu metsäalue muodostaa hyvin keskeisen osan elinpiiriä, jota liito-orava säännöllisesti ruokailu- ja oleskelualueena käyttää.

Furulundin metsän länsipuolella sijaitsee harvennushakattua kookaspuustoista männikköä ja itä- ja koillispuolella kulttuurivaikutteista, puistomaista sekapuustoa Ytterkullan entisen koulun pihapiirissä ja Dragsfjärdin kirkon ympärillä olevalla hautausmaalla. Tässä maisemassa Furulundin metsä on tärkein ympäristö liito-oravan elinpiirin ydinalueeksi. Furulundin metsä on selvästi liito-oravalle elinympäristönä kaikkein sopivin, vaikka se kykenisikin liikkumaan ja ruokailemaan myös tämän metsän ulkopuolella. Furulundin tiheä ja monin paikoin järeäpuustoinen sekametsä tarjoaa liito-oravan elinympäristövaatimusten kannalta olennaisia piirteitä eri vuodenvaiheisiin, kuten suurten kuusten tarjoamaa suojaa, eri lehtipuulajien tarjoamaa ravintoa ja harventamattoman metsän peitteisyyden suojaa petoja vastaan. Tässä metsässä on myös liito-oravan pesän sijainnille ja rakentamiselle soveltuvia olosuhteita.

Liito-oravan elinpiirin huomioimiseksi metsän käsittelyssä ja kaavoituksessa on annettu useita ohjeistuksia, muun muassa ympäristöministeriö (2001, 2004, 2005), maa- ja metsätalousministeriö (2002). Viranomaisten tulkinnat liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikasta ovat vaihdelleet. Joissakin tapauksissa lähes jokainen puu, jonka alta liito-oravan papanoita on löytynyt, on katsottu sisältyvän lisääntymis- ja levähdyspaikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on linjannut, että myös papanattomat kolopuut ja risupesät tulkitaan lisääntymispaikaksi, jos ne sijaitsevat todetulla elinpiirillä. Maankäytön suunnittelussa tulisi myös huomioida toisistaan erillään sijaitsevien liito-oravalle sopivien alueiden väliset riittävän leveät metsäiset kulkuyhteydet.

Kirjallisuus

- Hanski, I. K. 2006. Liito-oravan *Pteromys volans* Suomen kannan arviointi. Loppuraportti. Helsingin yliopisto. 35 s.
- Hanski, I. K., Mönkkönen, M., Reunanen, P. & Stevens, P. 2000. Ecology of the Eurasian flying squirrel (*Pteromys volans*) in Finland. Ss. 67–86, teoksessa: Goldingay, R. & Scheibe, J. (toim.). Biology of gliding mammals. Filander Verlag, Fürth.
- Hanski, I. K., Henttonen, H., Liukko, U.-M., Meriluoto, M. & Mäkelä, A. 2001. Liito-oravan (*Pteromys volans*) biologia ja suojelu Suomessa. Suomen Ympäristö 459. 130 s.
- Hanski, I. K., Stevens, P., Ihalempiä, P. & Selonen, V. 2000. Home-range size, movements, and nest-site use in the Siberian flying squirrel, *Pteromys volans*. J. Mammalogy 81: 798–809.
- Liito-oravatyöryhmä 1996. Liito-orava Suomessa. Maailman Luonnon Säätiö WWF:n Suomen Rahaston Raportteja Nro 8. 80 s.
- Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096. FINLEX, <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>>, 30.4.2011.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2002. Liito-oravatyöryhmän 2002 raportti. Työryhmämuistio MMM 2002:21, Helsinki. 19 s. + liitteet.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010. Suomen lajien uhanalaisuus 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen Ympäristö 742. Ympäristöministeriö. 113 s.
- Söderman, T. 2003. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. Ympäristöopas 109.
- Ympäristöministeriö 2001. Liito-oravan (*Pteromys volans*) biologia ja suojelu Suomessa. Suomen ympäristö 459. Ympäristöministeriö, Helsinki. 130 s.
- Ympäristöministeriö 2005. Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa. 9.11.2005. Dnro YM/1/501/2005. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=17693&lan=fi>>. 30.4.2011.

Liitteet

Liite 1. Puiden sijainti ja läpimitta, joiden tyviltä löytyi liito-oravan papanoita.

Paikkatieto on annettu yhtenäiskoordinaatein.

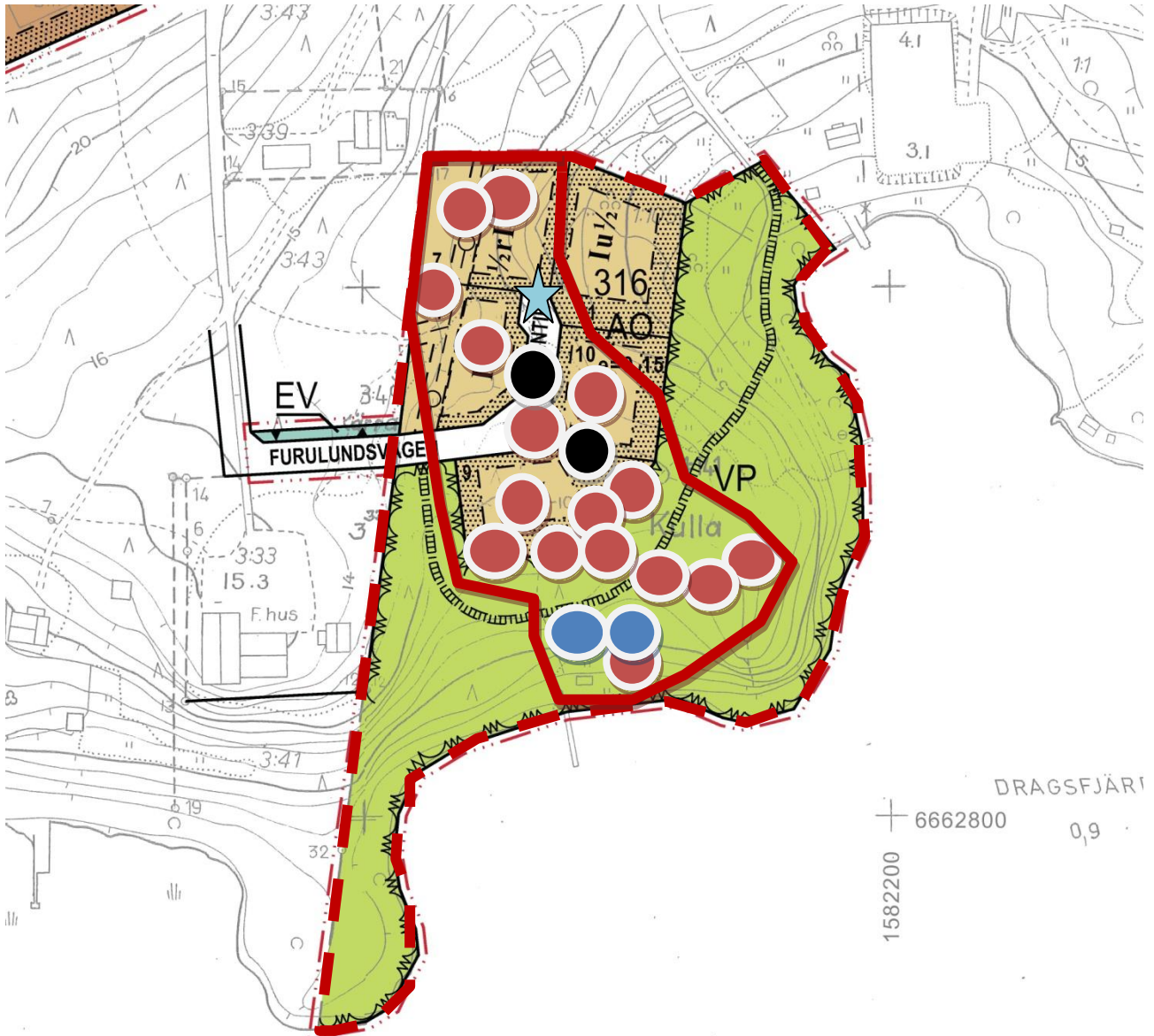
Puulaji	Läpimitta	N	E	Huom.
Kuusi	50 cm	6670709	3248067	Pieni risupesä
Kuusi	45 cm	6670687	3248085	
Kuusi	25 cm	6670645	3248086	
Kuusi	35 cm	6670626	3248092	
Kuusi	55 cm	6670651	3248123	
Kuusi	40 cm	6670610	3248169	
Kuusi	40 cm	6670607	3248168	
Kuusi	45 cm	6670729	3248078	
Kuusi	70 cm	6670737	3248086	Pieni risupesä
Kuusi	45 cm	6670678	3248124	
Kuusi	50 cm	6670637	3248079	
Kuusi	55 cm	6670575	3248106	
Kuusi	45 cm	6670614	3248142	
Kuusi	35 cm	6670621	3248131	
Kuusi	40 cm	6670634	3248123	
Kuusi	35 cm	6670689	3248089	
Kuusi	35 cm	6670730	3248095	Risupesä, ei papanoita tyvellä
Raita	35 cm	6670589	3248121	
Raita	35 cm	6670562	3248131	
Koivu	40 cm	6670652	3248124	
Koivu	35 cm	6670682	3248095	

Lisäksi 5.6.2010 liito-oravan papanoita löytyi seuraavien puiden tyviltä.

Kuusi	45 cm	6670618	3248163
Koivu	40 cm	6670608	3248151
Koivu	45 cm	6670611	3248138
Kuusi	60 cm	6670604	3248126
Kuusi	70 cm	6670653	3248122

Liite 2. Liito-oravan papanapuiden ja elinpiirin sijainti sekä sille soveltuvan elinympäristön laajuus kartoitusalueella.

Papanalöytöjen perusteella rajattu elinpiirin ydinalue on merkitty yhtenäisellä punaisella viivalla. Soveltuva elinympäristö on rajattu punaisella katkoviivalla ja papanpuut on merkitty ympyröillä: kuusi (punainen), raita (sininen) ja koivu (musta). Iso risupesä on merkitty turkoosilla tähdellä.

KEMIÖNSAAREN DRAGSFJÄRDIN KIRKONKYLÄN ASEMAKAAVAN MUUTOSALUEEN LUONTOARVOJEN PERUSSELVITYS 2023–2024

Pensaskerttu pesii alueella

Sisältö

1.	Johdanto.....	3
2.	Tutkimusalue.....	3
3.	Aineisto ja menetelmät.....	3
4.	Tulokset.....	4
4.1	Alueen kasvillisuus ja luontotyypit.....	4
4.2	Liito-oravaselvitys.....	15
4.2.1	Johdanto.....	15
4.2.2	Aineisto ja menetelmät.....	15
4.2.3	Tulokset.....	16
4.3.	Pesimälinnustoseselvitys.....	16
4.3.1	Tulokset.....	16
4.4.	Viitasammakkoselvitys.....	18
4.4.1	Viitasammakko ja lajin ekologian yleispiirteet.....	18
4.4.2	Lajin uhanalaisuus.....	19
4.4.3	Aineisto ja käytetty menetelmä.....	19
4.4.4	Tulokset.....	19
5.	Yhteenveto.....	20
6.	Lähteet ja kirjallisuus.....	21
7.	Liitteet.....	22

1. Johdanto

Kemiönsaaren kunta/Heli Vauhkonen tilasi heinäkuussa 2023 Suomen Luontotieto Oy:ltä Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaavan muutosalueeseen liittyvän luontoarvojen perusselvityksen. Selvitys liittyy hankkeen ympäristövaikutusten taustaselvityksiin. Tehtävän yhteyshenkilönä on tilaajan puolella toiminut kaavoitusarkkitehti Heli Vauhkonen ja Suomen Luontotieto Oy:ssä Jyrki Matikainen

2. Tutkimusalue

Suunniteltu asemakaavan muutosalue sijoittuu Dragsfjärdin kirkonkylän alueelle. Nyt selvityksen kohteena olevat alueet sijaitsevat joko jo rakennettujen tonttien välissä tai ne rajautuvat asutukseen. Rakentamattomat alueet ovat valtaosin virkistyskäytössä ja niitä hoidetaan joko puistometsinä tai talousmetsinä. Tutkituilla alueilla risteilee polkuja ja alueella on myös uimaranta. Alueen kasvillisuudessa näkyy voimakas kulttuurivaikutus. Alueeseen kuuluu myös nurmena hoidettu entinen peltoalue.

Kasvimaantieteellisesti alue kuuluu hemiborealiseen vyöhykkeeseen, jota myös tammi-vyöhykkeeksi kutsutaan. Tälle alueelle ovat tyypillisiä jalopuu- ja pähkinälehdot sekä runsaslajiset niityt. Tutkimusalueella ei jalopuu- tai pähkinälehtoja kuitenkaan esiinny.

3. Aineisto ja menetelmät

Tutkimusalueelta (karttaliite 1) selvitettiin Luonnonsuojelulain tarkoittamat suojeltavat luontotyypit (Luonnonsuojelulaki 2023/7/64§), Metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt (1996/1093, 10§) ja Vesilain (Vesilaki 587/2011) suojelemat pienvesikohteet, kuten lähteet ja purot. Selvitys sisälsi myös uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyyppisiä (Kontula ym. 2018) koskevan tarkastelun. Alueelta tehtiin myös pesimälinnustoselvitys, liito-oravaselvitys ja viitasammakkoselvitys. Inventointi toteutettiin Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohjeen (Pääkkönen 2000) mukaisesti.

Ennen maastoinventointia selvitettiin, onko alueelta olemassa aiemmin julkaistua luontotietoa. Osa alueesta on tutkittu aiemman kaavatyön yhteydessä (Faunatica 2011), mutta koko aluetta ei liene aiemmin tutkittu systemaattisesti. Laji.fi sivustolla on alueelta julkaistua hajanaista luontotietoa mm. perhosista, linnuista ja liito-oravasta. Aluetta on saatettu inventoida myös laajempien selvitysten yhteydessä (mm. perinnemaisemaselvitys). Metsäkeskuksen avoimessa tietokannassa ei alueelta ole rajattu Metsälain 10 § mukaisia erityisen arvokkaita elinympäristöjä.

Maastoselvitykset aloitettiin luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksellä elokuussa 2023. Kasvillisuusselvitystä täydennettiin lehtokohteiden osalta keväällä 2024. Alueelle tehtiin liito-oravaselvitys huhtikuussa 2024, viitasammakkoselvitys huhtikuun lopussa-toukokuun alussa 2024 ja pesimälinnustoselvitys touko-kesäkuussa 2024. Selvityksen maastotöistä vastasi ja raportin kirjoitti FM, biologi Jyrki Matikainen Suomen Luontotieto Oy:stä. Maastotöissä avusti Heidi Alho. Raportin taittoi Eija Rauhala. Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmme.

4. Tulokset

4.1 Alueen kasvillisuus ja luontotyypit

Lohko 1. Trollkull

Lohko käsittää alueen länsireunassa sijaitsevan ja talousmetsänä hoidetun metsäkuvion. Alue rajautuu rannanpuolella asutukseen ja länsipuolella laajaan taimettuvaan hakkuuaukeaan. Puusto on keski-ikäistä ja itäisellä rinnealueella kuusivaltaista (*Picea abies*). Mäen lakialueella puusto on kuitenkin mäntyvaltaista (*Pinus sylvestris*). Metsätyyppi on koko alueella mustikkatyyppin tuoretta kangasta, jossa aluskasvillisuuden valtalajisto koostuu mustikasta (*Vaccinium myrtillus*), puolukasta (*Vaccinium vitis-idaea*), sananjalasta (*Pteridium aquilinum*), metsälauhasta (*Deschampsia flexuosa*) ja paikoin myös metsäkastikasta (*Calamagrostis arundinacea*). Mäkeen johtavan tien reunassa kasvoi yksittäisiä kivikkoalvejuuria (*Dryopteris filix-mas*). Pensaskeroksessa esiintyy hieman runsaammin pihlajaa (*Sorbus aucuparia*). Lahopuuta on alueella niukasti ja tuulenkaadot on korjattu pois alueelta. Talousmetsänä hoidetun mäkialueen luontoarvot ovat niukat.

Lohko 1. Trollkul. Hoidettua talousmetsää

Lohko 2.

Lohkon alueella on hiekkaranta ja kulttuurivaikutteista umpeutuvaa ketoa sekä pensoittunutta tienreunustaa. Hiekkarannan alue on järviruokokasvustoja lukuun ottamatta lähes kasvitonta. Aivan hiekkarannan pohjoisreunassa kasvoi yksittäinen ketomaruuna (*Artemisia campestris*). Hiekkarannan ja tien väliin jää hiekkapohjainen, noin parin aarin kokoinen ketolaikku. Alueella kasvaa melko runsaasti ketolajistoa, mutta vaateliaampaa lajistoa ei alueelta löytenyt. Ketolajeista alueella esiintyy hopeahanhikkia (*Potentilla argentea*), ahdekaunokkia (*Centaurea jacea*), ketokaunokkia (*Centaurea scabiosa*), kissankelloa (*Campanula rotundifolia*), ahomansikkaa (*Fragaria vesca*), siankärsämöä (*Achillea millefolium*), huopakeltanoa (*Pilosella officinarum*), purtojuurta (*Succisa pratensis*), hietakastikkaa (*Calamagrostis epigejos*), lampaannataa (*Festuca ovina*) ja jänönsaraa (*Carex ovalis*). Sisämaanpuoleiselta reunaltaan

kohde on selkeästi rehevöitynyt. Kedon reunamilla kasvaa muutamia katajia (*Juniperus communis*) ja aluetta ympäröi tiheä pihlajista ja tuomista (*Prunus padus*) muodostunut pensaikko. Alueen länsipuolella on piha-alueella sijaitseva reheväkasvuinen lampi.

Lohkon 2 hiekkarantaa

Lohkon 2 rehevöitynyttä ketaa

Lohko 3

Lohko 3 käsittää seurojentalon pohjois- ja luoteispuolisen rakennettujen tonttien rajaaman alueen. Hiekka ja moreenipohjaisella alueella kasvaa kookkaita mäntyjä, joista osa on kilpikaarnamäntyjä. Puusto on harvaa ja aluetta on hoidettu puistometsänä. Alueen rivitalojen lähistöllä on tehty tuoreita hakkuita. Männyin lisäksi puustoon kuuluu yksittäisiä kuusia ja rauduskoivuja (*Betula pendula*). Niukka pensaskerros muodostuu pihlajista ja katajista. Metsätyyppi vaihtelee alueella karusta kanervatyypin kankaasta, puolukkatyyppin kankaaseen. Aluskasvillisuuden valtalajiston muodostavat kanerva (*Calluna vulgaris*), puolukka, mustikka ja metsälauha. Alueella risteilevien polkujen varsille on levinnyt kulttuurilajistoa, kuten kylänurmikkaa (*Poa annua*) ja koiranheinää (*Dactylis glomerata*). Muutamien kohdoin alueella on hyvin kuivia laikkuja, jossa kasvilajistoon kuuluu hietakastikkaa. Alue on paikoitellen jonkin verran kulunutta. Alueella on muutama mäntykelo, mutta muuten tuulenkaadot ja lahoppuut on korjattu alueelta.

Lohkon 3 alueella kasvaa paikoin järeitä mäntyjä

Lohko 4

Lohkon alueeseen kuuluu osittain rinnealueella kasvava vanha kuusikko, sekä seurojentalon alapuoleinen, harvaksi hakattu rinnealue, joka rajautuu järveen. Rinnealueella puusto on järeää männikköä, ja iso osa puista on iäkkäitä kilpikaarnamäntyjä. Pensaskerros on tiheää pihlajavesaikkoa, jonka seassa kasvaa myös tuomea ja taikinamarjaa (*Ribes alpinum*) sekä kulttuuriperäistä orapihlajaa (*Crataegus flabellata*). Aluskasvillisuuden valtalajeina kasvavat sananjalka, hietakastikka, metsälauha ja rinteen yläoassa myös puolukka ja mustikka. Aivan rinteen yläosassa on pieni mäkitervakkokasvusto (*Lychnis viscaria*). Kulttuurivaikutus näkyy alueella joka paikassa kasvavina vaahterantaimina (*Acer platanoides*).

Furulundin itäpuoleinen alue uimarannan pohjoispuolella on harventamatonta, kuusi-valtaista varttunutta metsää. Kookkaiden kuusien lisäksi alueella kasvaa kookkaita mäntyjä, rauduskoivuja sekä myös raitoja (*Salix caprea*). Pensaskerros on niukkaa varjostuksen vuoksi. Metsätyyppi on alueella oravanmarjatyyppin tuoretta kangasta, joka vaihtuu itäpuolella lehtomaiseksi kankaaksi. Aluskasvillisuuden valtalajiston muodostavat mustikka, oravanmarja

(*Maianthemum bifolium*), käenkaali (*Oxalis acetosella*) ja kevätpiippo (*Luzula pilosa*). Hie-
man vaateliaampaan lajistoon kuuluu jänönsalaatti (*Lactuca muralis*). Alueella on jonkin ver-
ran lahoppua, mutta polkujen varsilta on tuulenkaadot kerätty pois. Lohkon alueen pesimä-
linnustoon kuuluu käpytikka ja puukiipijä (poikue).

Uimarannan alueen pohjoisreunalla kasvaa jonkin verran ketolajistoa kuten ahdekaunok-
kia, ketokaunokkia, purtojuurta ja lampaannataa.

Lohkon 4 hakattua rinnealuetta

Lohkon 4 kuusivaltaista aluetta

Lohko 5

Lohko käsittää järven rannan ja kuusikon väliin jäävän edustavan lehtokuvion. Puusto on alueella erittäin tiheää ja koostuu tervalepistä, tuomista, vaahteroista, raidoista, männyistä ja kahdesta metsälehmuksesta (*Tilia cordata*). Erityisesti järven ranta-alueella tervalepät ovat kookkaita. Lehdon länsireunalla myös kuusi on levinnyt lehdon alueelle. Pensaskerros on paikoin erittäin tiheä ja lajistoon kuuluu tuomi, punaherukka (*Ribes spicatum*), vadelma, koiranheisi, taikinanmarja ja myös kiiltopaju (*Salix phylicifolia*). Aluskasvillisuus on paikoin lähes olematonta tuomien varjostuksen vuoksi. Osa alueesta on kulttuurilajien, kuten nokkosen (*Urtica dioica*), kyläkellukan (*Geum urbanum*) vuohenputken (*Aegopodium podagraria*) ja keltamon (*Chelidonium majus*) dominoimaa. Lehtolajeista paikalla kasvaa mm. kivikkoalvejuurta, metsänalvejuurta (*Druopteris carthusiana*), lehto-arhoa (*Moehringia trinervia*), sudenmarjaa (*Paris quadrifolia*), valkovuokkoa (*Anemone nemorosa*), puna-ailakkia (*Silene dioica*), lehtotesmaa (*Milium effusum*) ja lehtonurmikkaa (*Poa nemoralis*). Alueella on runsaasti lahoavaa pienpuuta ja alueen arvoa kasvattaa runsas eri asteisesti lahonneiden maapuiden määrä. Vieraslajeista alueelle on levinnyt terttuselja (*Sambucus racemosa*) ja jättipalsami (*Impatiens glandulifera*). Alueen pesimälinnusto on runsas ja alueella havaittiin mm. pikkutikka ja mustapääkerttu. Alueella on useita kolopuita.

Kohde on selkeä Metsälain 10 § mukainen erityisen arvokas elinympäristö (Lehto).

Lohkon 5 rantalehtoa

Lohkon 5 kulttuurivaikutteista lehtoa

Lohko 6

Tien ja rannan väliin jää reheväkasvuinen nurmena hoidettu peltoalue, jota leikataan säännöllisesti. Nurmi on reheväkasvuista ja valtalajiston muodostavat puna-apila ja nurmiheinät kuten nurmilauha. Pellon eteläreunalla, lehtoalueen reunamilla, on laajoja nokkoskasvustoja ja myös juolavehna (*Elymus repens*) ja vuohenputki kuuluvat täällä valtalajistoon. Pellon yläosassa on muutamia kuivempia laikkuja, joissa kasvaa jonkin verran ketolajistoa kuten ahdekaunokkia, siankärsämöä ja särmäkuismaa (*Hypericum maculatum*). Hieman vaateliaampaan lajistoon kuuluva häränsilmä (*Hypochoeris maculata*) kasvoi paikalla yhden yksilön voimin.

Lohkon 6 nurmena hoidettua peltoaluetta

Lohko 7

Pellon ja avoveden väliin jää kapea tervaleppälehtoreunus, joka on laajimmillaan lahden pohjukassa, lähellä jätevesipumppaamo. Lehtokuvio jatkuu pitkälle etelänsuuntaan ja täällä se ulottuu asutukseen asti. Puusto alueella koostuu kookkaista tervalepistä, rauduskoivuista ja paikoin puumaisista tuomista ja pihlajista. Pensaskerros on alueella paikoin läpitunkematon ja lajistoon kuuluu tuomi, koiranheisi, punaherukka ja kiiltopaju. Lehtotyyppi vaihtelee alueella puna-ailakkityypin lehdosta rehevään saniaistyyppin lehtoon. Aluskasvillisuudessa esiintyy lehtolajeista hiirenporrasta, metsänalvejuurta, isoalvejuurta (*Dryopteris expansa*), lehtotesmaa, lehtoarhoa ja valkovuokkoa. Paikoitellen aluskasvillisuuden valtalajisto muodostavat kuitenkin kulttuurilajit kuten rönsyleinikki (*Ranunculus repens*), nokkonen ja leskenlehti (*Tussilago farfara*). Osa alueesta on lähes kasvitonta puuston ja pensaskerroksen varjostuksen vuoksi. Lahden pohjukassa sijaitsevan jätevesipumppaamon ympäristö on erittäin rehevää ja alueelle on levinnyt kulttuurilajistoa, kuten kyläkarhiaista (*Carduus crispus*) ja vieraslajeista jättipalsamia, joka on levinnyt laajalle alueelle ja muodostaa tiheitä kasvustoja erityisesti jätevesipumppaamon ympärillä. Koko lehdon alueella on runsaasti lahoavaa puuta ja alueella on useita kolopuupötkkelöitä. Rantavyöhyke on alueella rehevä ja rantaa reunustaa tiheä ruovikkoreunus, jonka seassa kasvaa leveäosmankäämiä (*Typha latifolia*) ja rantapalpakkoita (*Sparganium emersum*).

Kohde on selkeä Metsälain 10 § mukainen erityisen arvokas elinympäristö (Lehto).

Lohkon 7 edustavaa tervaleppälehtoa

Jättipalsami on levinnyt lohkon 7 lehtoalueelle

Lohkon 8 taimettuvaa metsää Labnäsiintien varrella

Lohko 8

Asemakaava-alueen eteläosassa on kaksi rakentamatonta metsäkuviota. Kumpikin metsäkuvio on hakattu joitakin vuosia sitten ja osalla alueesta kasvaa tiheä lehtipuuvesaikko. Labnäsiintien varressa sijaitseva metsäkuvio on hakattu siemenpuuasentoon ja alueelle on jätetty siemenpuiksi kookkaita mäntyjä. Alueella on mäntytaimikko, jonka seassa kasvaa runsaasti koivuntaimia. Taimikon seassa kasvaa myös muutamia koiranheisipensaita. Metsätyyppi on alueella lähinnä mustikkatyyppin kangasta. Alueen valtalajeina kasvavat mustikka, puolukka ja paikoitellen myös sananjalka. Kasvillisuudessa näkyy edelleen hakkuiden jälkeinen pioneeri-vaikutus mm. metsäkastikan runsautena. Alueella sijaitseva toinen rakentamaton alue sijaitse jo rakennettujen tonttien välissä. Myös tämä alue on hakattu joitakin vuosia sitten ja alueella kasvaa lehtipuuvesaikko. Täällä aluskasvillisuus on hieman rehevämpää ja aluskasvillisuus heinävaltaista.

Lohko 9

Urheilukentän ja hautausmaan ympäristössä on laaja puistometsänä hoidettu metsäalue. Puusto on alueella varttunutta ja osin jopa vanhaa. Puusto on mäntyvaltaista, mutta alueella kasvaa sekapuuna myös rauduskoivua ja kuusta. Valtaosa alueen aluspuustosta ja pensaskerroksesta raivattiin syksyllä 2024. Metsätyyppi on alueella mustikkatyyppin kangasta, mutta alueen itäosan kalliokumpareen reunoilla metsätyyppi on karumpaa puolukkatyyppin kangasta. Urheilukentän itäpuolella on kalliojyrkäne, jossa pudotuskorkeus on yli 10 metriä. Jyrkänteellä on laajoja kallioimarrekasvustoja (*Polypodium vulgare*) ja sen lajistoon kuuluu myös haurasloikko (*Cystopteris fragilis*) ja kissankello. Jyrkänteen alusmetsä on harvennettu hyvin harvaksi ja alueella kasvaa vain muutama rauduskoivu, mänty ja yksittäinen pihlaja. Lohkon aluskasvillisuuden valtalajeina kasvavat mustikka, puolukka, kanerva, sananjalka ja metsälauha. Urheilukentän ympäristössä ja alueella risteilevien polkujen ja teiden varsilla kasvilaisto on kulttuurivaikutteista. Ketolajeista alueella kasvaa muutamia kohdin mäkitervakkoa ja huopakeltanoa. Vieraslajeista alueelle on levinnyt lupiineja sekä hautausmaan lähistöllä myös tuoksuvatukkaa (*Rubus odoratus*). Aluetta on siistitty ja lahoppua on alueella niukasti.

Lohkon alueella sijaitseva jyrkäne täyttää pudotuskorkeudeltaan Metsälain tarkoittaman erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän (jyrkäne). Kohteen kasvilajiston niukkuus ja alusmetsän niukkuus heikentävät kuitenkin kohteen edustavuutta.

Lohkon 9 jyrkänteen kallioimarrekasvustoja

Lohkon 9 itäosan aluspuusto ja pensaskerros poistettiin syksyllä 2024

Lohko 10

Lohko käsittää rantaa reunustavan kapean tervaleppälehtokuvion. Alue rajautuu sisämaanpuolella matonpesupaikalle johtavaan tiehen. Aivan rannan tuntumassa kasvaa kookkaita tervaleppiä, joista iso osa on lahonneita. Sisämaanpuolella puusto on erittäin tiheää ja umpeutunutta ja täällä puustoon kuuluu vaahteraa, kuusta ja rauduskoivua. Kookkaampia vaahteroita alueella on niukasti. Pensaskerroksen lajistoon kuuluu lehtipuiden taimien lisäksi myös tuomea. Kulttuurivaikutteinen lehto on tyypiltään puna-ailakkityypin lehtoa. Aluskasvillisuuden lajistoon kuuluu mm. puna-ailakki, hiirenporras, jänönsalaatti ja lehtoarho. Puuston ja avoveden väliin jää tiheä ruovikkoalue, jossa rannanpuolella kasvaa muutamia kohdin mesiangervoa ja vieraslajeista karhunköynnöstä eli isokiertoa (*Calystegia sepium*). Lehdon alueella on runsaasti lahoavaa pienpuuta, kolopuita ja lahopuupökölöitä.

Kohde on Metsälain 10 § mukainen erityisen arvokas elinympäristö (Lehto).

Lohkon 10 hyvin tiheäpuustoista tervaleppälehtoa

Lohko 11

Suunniteltuun kaava-alueeseen kuuluu myös kapea kaistale Kärrän-Dragonbergenin kallioista mäki-aluetta. Koko mäki-alue on avohakattu muutamia vuosia sitten ja ainoastaan lakialueille on jätetty muutamia mäntyjä säästöpuiksi. Hyvin kuivan alueen aluskasvillisuus on tällä hetkellä pioneerilajien dominoimaa ja heinävaltaista. Alueella on laajoja hieta- ja metsäkastikkakasvustoja ja myös metsälauha on alueella runsaslukuinen. Alueen kalliopaljastumien reumilla kasvaa muutamien kohdoin tuoksusimaketta (*Anthoxanthum odoratum*), mäkitervakkoa ja ukontulikukkaa (*Verbascum thapsus*), mutta laajempia kallioketoja ei kaava-alueella ole. Nykyisellään lohkon luontoarvot ovat niukat.

4.2 Liito-oravaselvitys

4.2.1 Johdanto

Liito-orava (*Pteromys volans*) kuuluu EU:n Luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja on siten erityisesti suojeltu laji koko EU:n alueella. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) laji kuuluu luokkaan vaarantuneet (VU). Suomen liito-oravapopulaation kokoa on vaikea tarkasti selvittää, mutta seurantatutkimusten perusteella laji näyttää taantuneen viimeisen vuosikymmenen aikana jopa 30 %. Liito-oravan suojelustatus on vahva, sillä Luontodirektiivin 12 artiklan I kohta edellyttää, että lajin lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei hävitetä eikä heikennetä. Alueellinen ympäristökeskus voi kuitenkin myöntää poikkeusluvan, mikäli lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

4.2.2 Aineisto ja menetelmät

Tutkimusalueelta tehty liito-oravaselvitys toteutettiin jätöshavainnointimenetelmää käyttäen. Inventoinnissa liito-oravan keltaisia jätöksiä haettiin lajin mahdollisten oleskelu- ja ruokailupuiden tyviltä ja oksien alta 14.4.2024 tehdyllä maastokäynnillä. Lajia havainnointiin myös pesimälinnustoselvityksen ensimmäisen laskentakierroksen aikana. Talvijätösten havaitsemiseen olosuhteet olivat hyvät, sillä lumi oli juuri sulanut ja puiden tyvet olivat hyvin havain-

Alueella ei havaittu liito-oravan jätöksiä

noitavissa. Jätöshavaintojen lisäksi alueelta etsittiin mahdollisia pesä- ja päivälepokoloja. Alueelta tutkittiin suurikokoisempien puiden ja erityisesti alueen muutamien haapojen tyvet liito-oravan jätösten löytämiseksi. Talvijätösten lisäksi inventointialueelta haettiin liito-oravan jättämiä virtsamerkkejä, jotka värjäävät erityisesti haapojen epifyyttisammaleet keltaisiksi ja tuoksuvat voimakkaasti läheltä nuuhkaistessa. Lisäksi alueelta etsittiin liito-oravan jättämiä syönnöksiä ja muita ruokailujälkiä. Lajin suosimien ruokailupuiden alta löytyy silmuja ja oksankärkiä ja kesäaikana myös pureskeltuja lehtiä, joita kertyy joskus runsaastikin puiden alle. Alueella sijaitsevan uimarannan lähialueelta lohkojen 4 ja 5 alueelta on vanhoja liito-orava-havaintoja. Laji.fi sivuston mukaan viimeiset julkaistut havainnot on tehty alueelta v. 2000.

4.2.3 Tulokset

Tutkimusalueelta ei löytynyt merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Alueella on kuitenkin edelleen lajille sopivaa elinympäristöä uimarannan ympäristössä sekä myös Kullavikenin lahdenpohjukan lehdon alueella. Lajin liikkumisen kannalta kirkonkylän alue on merkittävä, koska se on lajille ainoa puustoinen reitti Taalintehtaan lisäksi lännen suuntaan.

4.3. Pesimälinnustaselvitys

Alueelle tehty pesimälinnustaselvitys tehtiin sovellettua kartoituslaskentamenetelmää käyttäen. Selvityksessä inventoitiin Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit sekä kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) mainitut lintulajit. Peruslinnustoa ei inventoitu, mutta huomionarvoiset lajit kirjattiin ylös. Pesimälinnustaselvitys tehtiin 7.5 ja 10.6. 2024. Muiden käyntien yhteydessä tehdyt lintuhavainnot huomioitiin selvityksessä.

4.3.1 Tulokset

Alueella pesivät /havaitut Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajit

Harmaapäätikka (Picus canus) 1 pari

Harmaapäätikka pesi Kullavikenin lahden pohjukan tervaleppälehdoissa, jossa havaittiin pesäkolossa kerjääviä poikasia keväällä 2024. Laji nähtiin myös kesän 2023 kasvillisuusselvityksen aikana ruokailemassa lohkon 3 uimarannan rantapuissa. Tutkimusalueella on runsaasti kookasta lahoa lehtipuuta, johon laji voi hakata pesäkolonsa

Harmaapäätikka pesi alueella

Palokärki (Dryocopus martius) 1 pari?

Kesän 2023 kasvillisuusselvityksen yhteydessä havaittiin ruokaileva palokärki seurojentalon alapuolisella rinnealueella. Ruokailujälkien perusteella laji oli viipynyt alueella pidempään. Uimarannan ympäristössä on runsaasti järeää puustoa, johon laji voisi pesäkolonsa tehdä. Keväällä 2024 ei lajia havaittu tutkimusalueella-

Alueella havaitut /pesivät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) mainitut lintulajit

Käenpiika (Jynx torquilla) 1 pari (NT=Silmälläpidettävä)

Kevään 2024 linnustoselvityksen yhteydessä laji havaittiin Kullavikenin rantalehdossa ja lohkon no 6 pellon ympäristössä. Alueen rantalehdossa on runsaasti vanhoja tikkojen pesäkojola lajin pesäpaikaksi.

Västäräkki (Motacilla alba) 3 paria (NT=Silmälläpidettävä)

Tutkimusalueelta löytyi kolme västäräkkireviiriä, joista toinen sijaitsi lohkon 2 hiekkarannan alueella ja toinen seurojentalon ympäristössä. Kolmas havainto tehtiin Urheilukentän alueella alueen itäosassa. Muita havaintoja ei lajista alueella tehty. Vaikka västäräkki on edelleen yleinen lintulaji, on sen kannanlasku viimeisen vuosikymmenen aikana ollut nopeaa

Ruokokerttunen (Acrocephalus schoenobaenus) 2 paria (NT=Silmälläpidettävä)

Kullavikenin pohjukan ruovikkoalueella lauloi kaksi ruokokerttusta hyvin pienellä alueella. Lajin reviiri voi olla vain muutaman aarin kokoinen, mikäli ravintotilanne on hyvä.

Pensaskerttu (Sylvia communis) 1 pari (NT=Silmälläpidettävä)

Alueelta löytyi yksi pensaskerttureviiri lohkon 6 pellonreunuspensaikosta. Peltoalueen lisäksi alueella on niukasti lajille sopivaa puoliavointa ja pensaikkoista elinympäristöä.

Harakka (Pica pica) 1 pari (NT=silmälläpidettävä)

Harakka pesi Kullavikenin rantalehdossa. Harakoita havaittiin myös tutkimusalueen länsireunalla lohkon 2 alueella. Laji on edelleen yleinen, muuta sen kanta on erityisesti maaseudulla taantunut.

Alue kuuluu palokärjen laajaan reviiriin

Viherpeippo (Carduelis chloris) 2 paria (EN =erittäin uhanalainen)

Viherpeiposta tehtiin alueella kaksi pesimäaikaista havaintoa. Kummatkin laulavat linnut havaittiin hautausmaan ympäristössä, jossa on lajille sopivaa puoliavointa elinympäristöä.

Punavarvunen (Carpodacus erythrinus) 1 pari (NT=silmälläpidettävä)

Kesän 2024 linnustoselvityksen yhteydessä havaittiin laulava punavarvunen Kullavikenin tervaleppälehdon reunassa, lajille tyypillisessä elinympäristössä.

Alueen linnustollisesti arvokkaimmat kohteet sijoittuvat lohkojen 5 ja 7 tervaleppälehtojen alueille, jossa lintulajisto on monilajista ja linnuston tiheys on suuri. Direktiivilajien ja kansallisessa uhanalaisluokituksessa mainittujen lajien lisäksi Kullavikenin pohjukassa havaittiin mm. satakieli ja kasvillisuusselvityksen yhteydessä syyskesällä 2024 ääntelevä luhtakana.

4.4. Viitasammakoselvitys

4.4.1 Viitasammakko ja lajin ekologian yleispiirteet

Tuntomerkit

Viitasammakko (*Rana arvalis*) on pienikokoinen, suurimmillaankin vain noin 5 cm mittainen teräväkuonoinen sammakko. Täysikasvuinen viitasammakko on tavallisesti noin 2 cm tavallista sammakkoa (*Rana temporaria*) lyhyempi. Lajin varhimmat tunnusmerkit ovat kuitenkin takajalassa. Viitasammakon räpylän ulkopuolelle jää 2,5–3 varvasluuta, kun sammakolla enintään 2. Jalkapohjan sisäsyvän metatarsaalikyhmy on kova ja kookas, vähintään puolet sisimmän varpaan pituudesta; sammakolla tämä kyhmy on pehmeä ja pyöreä ja alle kolmannes varpaan pituudesta. Selkäpuoli on useimmiten harmaanruskea ja harvakseltaan tummien laikujen kirjailema; vatsapuoli on lähes yksivärisen valkea. Selän sivuilla kulkevat ihopoimut ovat vaaleat. Keskielässä saattaa olla vaalea pitkittäisjuova. Parhaimpiin lajituntomerkkeihin kuuluu kutuaikana koiraiden ääntely, joka muistuttaa uppoavan pullon pulputusta ja on verraten hidas voup, voup, voup... Kuoron ääni muistuttaa kaukaa erehdyttävästi teeren soidinääntä.

Levinneisyys

Viitasammakko on Itämerenalueen ja Venäjän pohjoisempien osien laji. Euroopassa eteläisimmät esiintymisalueet ovat Ranskan luoteisosissa ja Alppien pohjoispuolella. Idässä levinneisyys jatkuu aina Siperiaan saakka. Suomessa pohjoisimmat havainnot ovat Napapiirin pohjoispuolelta. Pohjoisessa viitasammakko on kuitenkin eteläosia harvalukuisempi, kun taas Keski-Suomessa se on paikoin jopa sammakkoa runsaslukuisempi. Erityisen runsas se on Pohjanlahden maannousemarannikon merenlahdilla. Laji voi levitä uusille alueille melko nopeastikin ja esim. Saaristomeren välisaaristoon laji on uimalla levinnyt. Nyt inventoidulla alueella lajia ei liene aiemmin tavattu tai ainakaan julkaistuja havaintoja ei Lajitietokeskukseen ole ilmoitettu.

Elintavat

Viitasammakko on pääasiassa hämäräaktiivinen, hitaasti liikkuva saalistaja, mutta voi kostealla säällä liikkua myös päiväsaikaan. Nuoret yksilöt ovat huomattavan päiväaktiivisia. Viitasammakot ovat tavallisesti hidasliikkeisiä ja liikkuvat varsin pienellä alueella. Keväällä ne viihtyvät kutuvesissään, ja kun eläin on kesällä löytänyt mieluisan paikan, se liikkuu siitä ainoastaan muutaman kymmenen metrin säteellä. Jos elinpaikka on erityisen hyvä, saattaa sammakko palata samalle paikalle seuraavinakin vuosina.

Talvehtiminen

Etelä-Suomessa viitasammakko hakeutuu horrokseen syys-lokakuussa ja herää huhtikuun tienoilla.

Pohjoisempaan horrosaika on pidempi. Viitasammakko talvehtii maassamme ilmeisesti yksinomaan vesien pohjissa, sekä makeassa, että murtovedessä. Viitasammakko suosii talvehtimispaikkana suurempia lampia ja järviä, mutta voi talvehtia myös lähteissä ja pienissä lampareissa.

4.4.2 Lajin uhanalaisuus

Viitasammakko on rauhoitettu ja luontodirektiivin liitteen IV (a) lajina sen lisääntymispaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. (Luontodirektiivin IV-liite: yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.)

Laji ei Suomessa kuitenkaan ole uhanalainen, vaikkakin erityisesti monet pienten kosteikoiden esiintymät ovat hävinneet mm. rakentamisen ja metsäojitusten vuoksi. Paikoin myös turvetuotanto on hävittänyt suuria viitasammakpopulaatioita. Lounaiselta saaristoalueelta laji on monilta kohteilta nopeasti hävinnyt supikoiran leviämisen ja runsastumisen vuoksi. Erityisesti kutuaikana kosteikkosaalistukseen sopeutunut supikoira voi pienissä populaatioissa aiheuttaa merkittävää haittaa viitasammakoille.

4.4.3 Aineisto ja käytetty menetelmä

Kullavikenin pohjukan rehevälle järviruokovaltaiselle alueelle tehtiin kuuntelukäynnit 29.4 ja 7.5 2024. Kuuntelu ajoitettiin iltaan klo (17.00–18.00) jolloin ilman lämpötila oli korkeimmillaan ja jolloin sammakoiden kutu on tavallisesti vilkkaimmillaan. Ilman lämpötila kuuntelukäyntien aikana vaihteli 11- +14 asteen välillä.

4.4.4 Tulokset

Alueella ei havaittu kutevia viitasammakoita, mutta alueella on lajille sopivaa, ja jopa optimaalista kutuympäristöä Kullavikenin lahden pohjukassa. Alueen kuuntelu ja havainnointi on maanpuolelta haastavaa hyvin tiheän pensaskerroksen vuoksi. Alueella on yksi venevalkama, josta kuuntelu on mahdollista myös kauemmas lahden alueelle. Lajitietokeskuksen arkistossa ei ole ilmoitettuja tietoja viitasammakosta nyt tutkitulta alueelta tai edes lähiympäristöstä. Muiden selvitysten aikana tehtiin havaintoja rupikonnista ja matelijoista rantakäärmeestä. Rupisammakkohavainnot tehtiin lohkojen 2 ja 7 alueelta ja rantakäärme havaittiin lohkon 6 niityn alueella saalistamassa.

Alueella ei havaittu viitasammakoita

5. Yhteenveto

Tutkimusalueella ei ole Luonnonsuojelulain 64 § mukaisia suojeltavia luontotyyppisiä, eikä Vesilain suojelemaa pienvesikohteita, kuten lähteitä tai puroja. Lohkojen 5, 7 ja 10 tervaleppälehdot täyttävät Metsälain 10 § mukaiset määritelmät erityisen arvokkaasta elinympäristöstä (lehdot). Näistä lehtokohteista lohkojen 5 ja 7 alueet ovat edustavia. Lohkon 9 alueella sijaitseva kalliojyrkäne täyttää pudotuskorkeudeltaan Metsälain määritelmän suojeltavasta jyrkänteestä, mutta alusmetsän puuttuminen ja lajiston niukkuus vähentävät kohteen luontoarvoja. Perinnebiotooppeja ei alueella ole, mutta pieniä ketolaikkuja esiintyy teiden ja pihojen reunamilla. Suurin osa tutkituista alueista sijaitsee jo rakennettujen alueiden välissä ja kasvillisuudessa näkyy voimakas kulttuurivaikutus. Asutuksen läheisiä metsäkuvioita hoidetaan osin puistometsinä. Suojeltavia luontotyyppisiä ei alueella esiinny. Alueella ei havaittu merkkejä liito-oravasta, mutta alueella on lajille sopivaa elinympäristöä mm. lohkojen 4 ja 5 alueella sekä lohkon 7 tervaleppälehdon alueella. Viitasammakoita ei selvityksessä havaittu, mutta Kullavikenin pohjukka on ympäristönsä puolesta lajille tyypillistä kutuympäristöä. Lisäksi viereisen lehdon ja niityn reuna-alue on lajille tyypillistä kesänvietto- ja saalistusaluetta. Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueella pesi harmaapäätikka ja alue kuuluu myös palokärjen laajaan reviiiriin. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa mainituista lintulajeista alueella pesi tai havaittiin käenpiika (NT), västäräkki (NT), ruokokerttunen (NT), pensaskerttu (NT), harakka (NT), viherpeippo (EN) ja punavarpunen (NT). Alueen linnustoltaan arvokkain alue sijaitsee Kullavikenin pohjukassa. Vieraslajeista (putkilokasvit) alueella havaittiin tuoksuvatukka, lupiini ja jättipalsami. Kullavikenin tervaleppälehdossa jättipalsamin leviäminen on tukahduttanut alkuperäistä lehtolajistoa.

6. Lähteet ja kirjallisuus

Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46, 2. korj. painos, Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Geologian tutkimuskeskus GTK 2018. Maaperäkartta 1:20000/1:50 000 ja kallioperäkartta 1:200 000. <http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara>

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kalliola R. (1973). Suomen kasvimaantiede. WSOY

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. ja Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. 347 s.

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehtikustannus. Tapio. Hämeenlinna.

Metsäkeskus. Avoin paikkatietoaineisto

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005: Suuri pohjolan kasvio. Tammi. Helsinki.

Ryttäri, T. & Kettunen, T. 1997: Uhanalaiset kasvimme. – Suomen Ympäristökeskus. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.

Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. 2012 (toim). Suomen uhanalaiset kasvit. Tammi, Helsinki

Sierla L., Lammi, E., Mannila, J. ja Nironen, M. 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö -sarja, nro 742. Ympäristöministeriö, Helsinki 2004. 113 s.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus.

Valtion ympäristöhallinnon ympäristötietojärjestelmä.

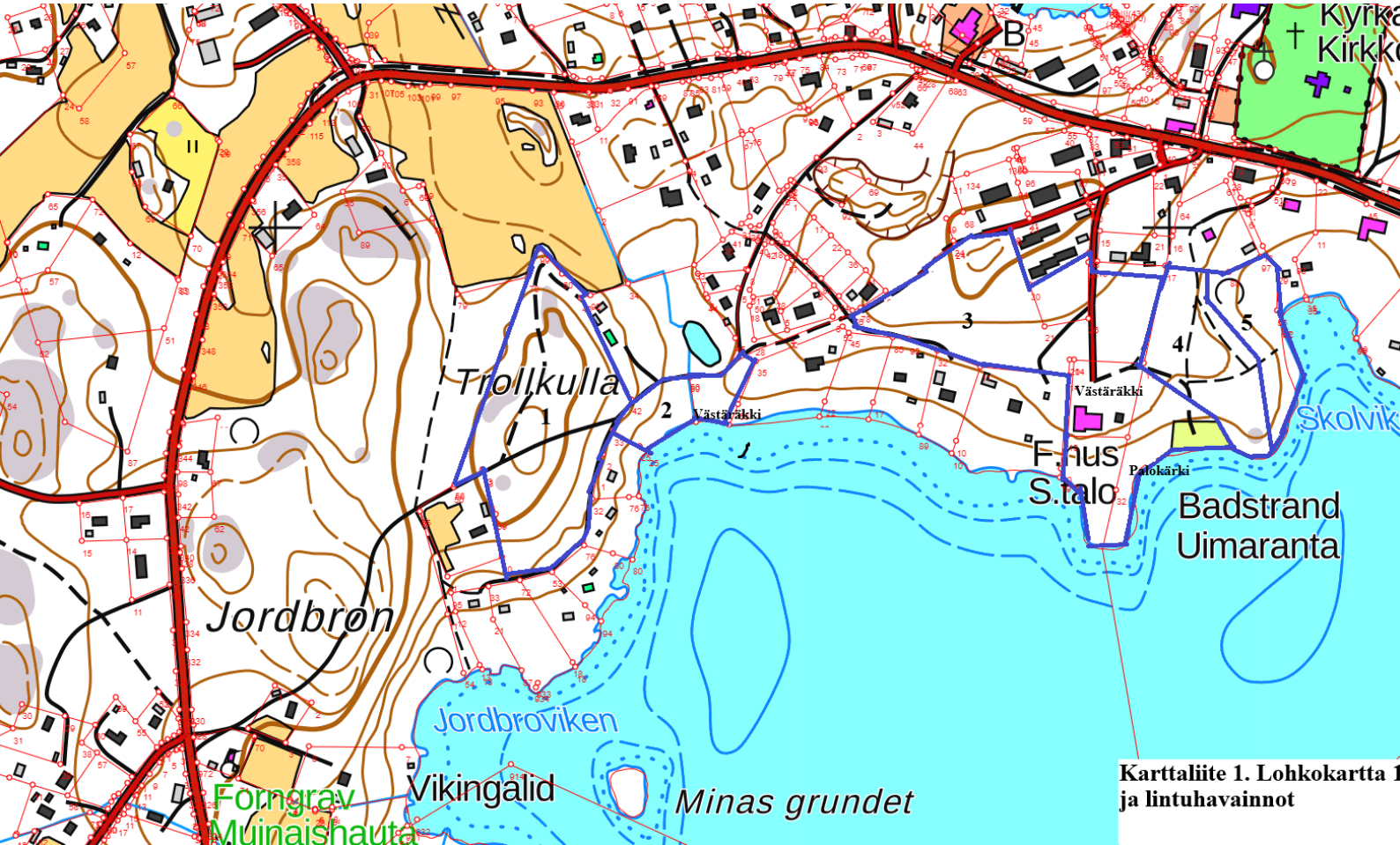
www.karttapaikka.fi

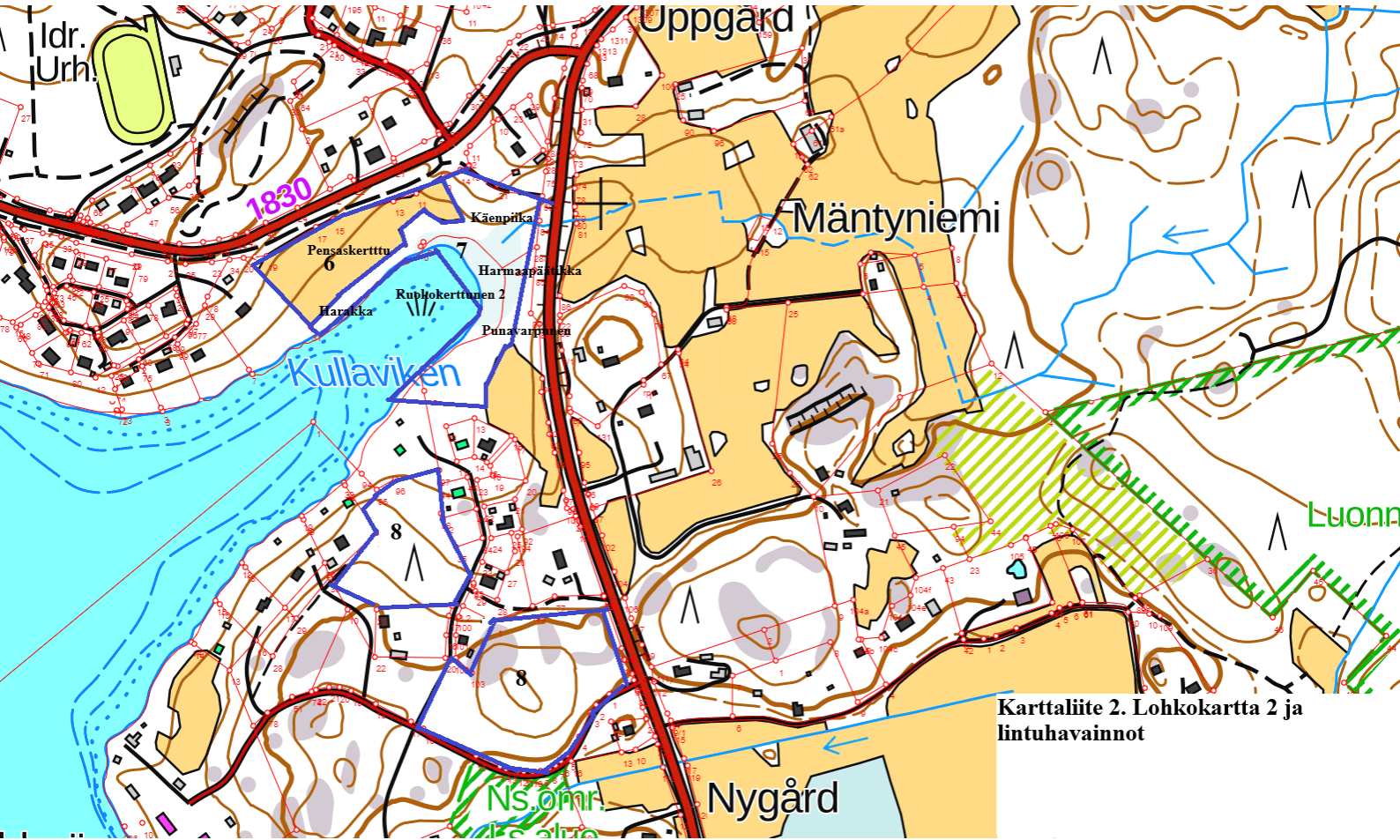
www.laji.fi

7. Liitteet

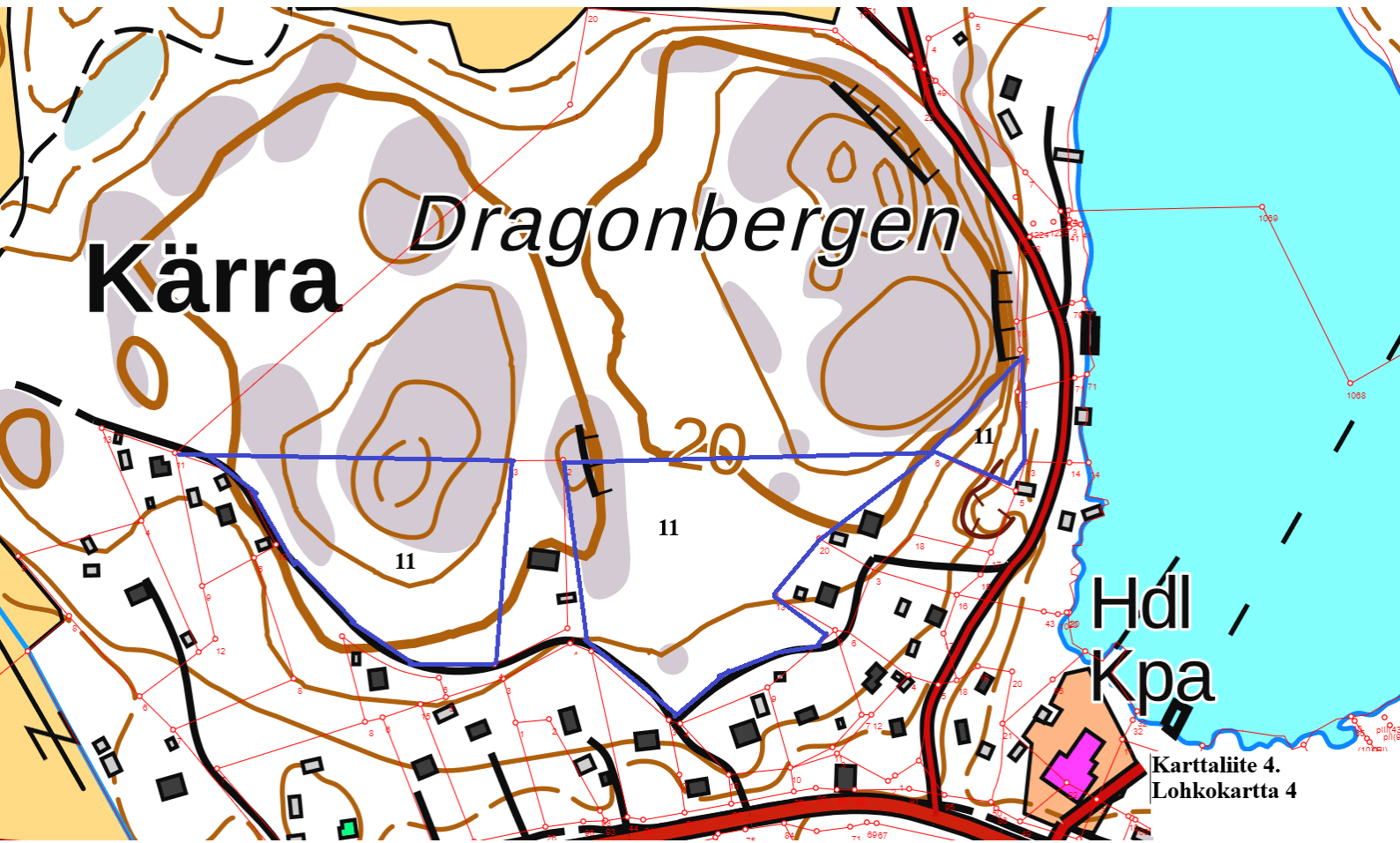
Karttaliitteet 1-4

Karttaliite 3. Lohkokartta 3 ja lintuhavainnot

Karttaliite 4.
Lohkokartta 4

LIITE LUONTOSELVITYKSEEN
KEMIÖNSAAREN DRAGSFJÄRDIN
KIRKONKYLÄN ASEMAKAAVAN
MUUTOSALUEEN LUONTOARVOJEN
PERUSSELVITYS 2023–2024.
LISÄSELVITYS JA TÄYDENNYKSET 2025.

Sisältö

1. Johdanto	3
2. Aineisto ja menetelmät	3
3. Tulokset.....	3
3.1 Tutkittujen alueiden luontotyypit, kasvillisuus ja muut mahdolliset luontoarvot.....	3
3.2 Arvio Kullavikenin pohjukan peltoalueen kaavamerkinnästä ja sen laajuudesta	8
3.3 Arvio kaavamuutosten vaikutuksista alueen ekologisille käytäville	8
3.4 Kullavikenin pohjukkaan sijoittuvan tervaleppämetsän suojelustatus	8
4. Liitteet	9

1. Johdanto

Kemiönsaaren kunta/Heli Vauhkonen tilasi heinäkuussa 2023 Suomen Luontotieto Oy:ltä Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaavan muutosalueeseen liittyvän luontoarvojen perusselvityksen. Asukkailta ja ympäristöviranomaisilta kaavaehdotuksesta saadun palautteen johdosta luontoselvitystä täydennettiin muutamien kohteiden lisätarkastuksilla syksyllä 2025. Selvitys liittyy hankkeen ympäristövaikutusten taustaselvityksiin. Tehtävän yhteyshenkilönä on tilaajan puolella toiminut kaavoitusarkkitehti Heli Vauhkonen ja Suomen Luontotieto Oy:ssä Jyrki Matikainen.

2. Aineisto ja menetelmät

Asemakaavan muutosalueelta selvitettiin jo kesän 2023 ja 2024 aikana Luonnonsuojelulain tarkoittamat suojeltavat luontotyytit (Luonnonsuojelulaki 2023/9/64§), Metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt (1996/1093, 10§) ja Vesilain (Vesilaki 587/2011, 2 luvun 11 § ja 3 luvun 2 §) suojelemat pienvesikohteet, kuten lähteet ja purot. Selvitys sisälsi myös uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyyttejä (Kontula ym. 2018) koskevan tarkastelun.

Nyt kuvatuille kohteille tehtiin maastonselvityksiä jo aiempina vuosina, mutta koska kohteilta ei löytynyt merkittäviä luontoarvoja, niistä ei tehty tarkempaa kirjallista kuvausta. Lajitöselvitykset, kuten liito-oravaselvitys kattoivat myös nämä nyt kuvatut alueet.

Alueen kasvillisuus ja luontotyytit selvitettiin uudelleen 18.11. 2025 tehdyllä maastokäynnillä. Selvityksen maastotöistä vastasi ja raportin kirjoitti FM, biologi Jyrki Matikainen Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala. Tilaaja toimitti selvityksessä käytyn karttamateriaalin ja tausta-aineiston.

3. Tulokset

3.1 Tutkittujen alueiden luontotyytit, kasvillisuus ja muut mahdolliset luontoarvot.

Kohde 1

Merikruunun hotellialueen ja Taalintehtaan tien sekä asutuksen rajaamalle alueelle jää harvapuustoinen, mäntyvaltainen metsäkuvio. Koko alue on harvennettu muutamia vuosia sitten. Jäljellä oleva puusto on varttunutta männikköä, jonka seassa kasvaa muutamia rauduskoivuja. Aluspuustoa ei alueella ole ja pensaskerros koostuu muutamista heikkokuntoisista katajista ja koivun taimista. Loivaan rinteeseen sijoittuva metsäkuvio on melko kuivapohjaista ja metsätyyppi on puolukkatyyppin kangasta. Valtalajeina kasvavat puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*) ja metsälauha (*Deschampsia flexuosa*). Aluskasvillisuudessa näkyy hakkuiden jälkeinen pioneerivaikutus metsälauhan ja metsäkastikan (*Calamagrostis arundinacea*) runsautena. Hieman vaateliaammasta lajistosta mainittakoon asutuksen reunamilla kasvaneet muutamaiset sinivuokot (*Hepatica nobilis*). Lahopuuta ei alueella ole ja hakkuutähteet on kerätty alueelta.

Kohde 2

Merikruunun hotellille vievän tien länsipuolelle jää asutuksen ja tien rajaama metsäkuvio, joka on harvennettu hyvin harvapuustoiseksi muutamia vuosia sitten. Puistometsäksi luokiteltavan, kosteapohjaisen solamaisen alueen pohjalla kulkee kuivatusoja. Puusto koostuu kookkaista rauduskoivuista ja muutamista haavoista. Lännenpuolella metsäkuvio muuttuu mäntyvaltaiseksi puistometsäksi. Pensaskerros koostuu puiden taimista ja muutamasta pähkinäpensaasta (*Corylus avellana*) sekä yksittäisistä tammen (*Quercus robur*) taimista. Aluskasvillisuus on hakkuiden jäljiltä heinävaltaista ja valtalajeina kasvavat korpikastikka (*Calamagrostis phragmitoides*) ja metsälauha. Solan pohjalla kasvaa myös nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*). Alueella on yksi tuulenkaato (rauduskoivu), mutta muuten lahopuuta ei alueella ole. Alueen poikki kulkee polku länsipuoleiselle asutukselle.

Yleiskuva kohteelta 1

Kohde 2

Kohde 3

Kohde käsittää asutuksen ja Kirkonkyläntien rajaaman rakentamattoman rinne alueen. Osa alueesta on lähitalojen pihapiiriä. Alue on hakattu hyvin harvapuustoiseksi ja säästöpuiksi on jätetty muutamia mäntyjä ja rauduskoivuja. Aluspuustoa ei alueella ole ja niukka pensaskerros koostuu lehtipuiden taimista. Metsätyyppi on rinteen yläosassa puolukkatyyppin kangasta ja rinteen alaosassa on mustikkatyyppin kankaan laikkuja. Koko alueella näkyy hakkuiden jälkeinen pioneerivaikutus kasvillisuudessa ja valtalajeina alueella kasvavat metsälauha ja metsäkastikka. Rinteen kuivemmassa yläosassa on myös hietakastikkakasvustoja (*Calamagrostis epigejos*). Lahopuuta ei alueella ole ja hakkuutähteet on kerätty alueelta pois.

Kohde 3 sijoittuu rinnemaastoon

Kohde 4

Kaava-alueen lounaisosassa on rakentamaton, hyvin jyrkälle rinnealueelle sijoittuva tontti. Rinteen alapuolella kulkee paikallistie ja rannassa on laituri-alue. Rinteen alaosa on puustoinen ja alueella kasvaa nuorta rauduskoivua, kuusta (*Picea abies*), mäntyä ja myös muutamia tammien taimia. Kohde olisi metsäympäristössä selkeä Metsälain 10 § mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, mutta koska jyrkänteen alapuolella kulkee tie, ei kohde ole luonnontilainen ja sen luontoarvot ovat tavanomaiset.

Kohde 4

Kohde 5

Kaava-alueen kaakkoisosassa on Labbnäsin rakennettujen rantatonttien ja Labbnäsintien väliselle alueelle sijoittuva puustoinen mäki-alue. Lähes koko alue on harvennettu muutamia vuosia sitten ja alueelle on jätetty säästöpuiksi kookkaita mäntyjä, joista osa kilpikaarnamäntyjä. Puiden alla ja erityisesti länteen viettävällä rinnealueella kasvaa mäntytaimikko, jonka seassa kasvaa runsaasti hies- ja rauduskoivua sekä myös muutamia kuusia ja tamentaimia. Metsätyyppi on mäen lakialueella karua puolukkatyyppin kangasta, jossa aluskasvillisuuden valtalajiston muodostavat puolukka, kanerva ja metsälauha. Rinnealueella kasvillisuus on rehevämpää ja metsätyyppi on mustikkatyyppin tuoretta kangasta, jossa valtalajiston muodostavat mustikka (*Vaccinium myrtillus*), sananjalka (*Pteridium aquilinum*) ja paikoin myös metsäkastikka. Lakialueella on pieni, poronjäkälien peittämä avokalliolaikku. Kalliokettoa ei alueella ole. Alueella on muutama mäntykelo, mutta muuten lahoppuuta on alueella niukasti. Harvennetun mäki-alueen ja rannan rakennettujen tonttien väliin on jätetty hakkaamaton suojapuustoreunus. Puusto on varttunutta ja puustoon kuuluu kookkaita mäntyjä, kuusia ja rauduskoivuja. Tällä alueella on hieman runsaammin lahoppuuta, mutta tätäkin aluetta on hoidettu talousmetsänä ja alueelta on kerätty pois mm. tuulenkaatoja.

*Kohde 5. Hakuu-
alueen ja rannan
tonttien väliin on
jätetty suojuspuu-
vyöhyke*

*Kohde 5. Mäen
lakialuetta*

*Kohde 5. Yleiskuva
alueen itäosasta*

3.2 Arvio Kullavikenin pohjukan peltoalueen kaavamerkinnästä ja sen laajuudesta

Osana luontoselvityksen täydennystä Kemiönsaaren kaavoitustoimi pyysi arviota Kullavikenin pohjoisreunan pelto/niittyalueelle ehdotetusta kaavamerkinnästä ja sen laajuudesta. Kaavaehdotuksessa osa peltoalueesta on merkitty viheralueeksi. Entisellä pellolla ei ole erityisiä luontoarvoja, joten rakentamisen mahdollistava kaavamerkintä on mahdollista ulottaa aina rantaa reunustavan lehtipuureunuksen rajaan saakka. Rannan kapea puustoinen vyöhyke on tärkeä ekologinen käytävä mm. liito-oravalle, joten se on kaavoituksessa huomioitava, muttei niin leveänä kuin se kaavaehdotuksessa on esitetty.

3.3 Arvio kaavamuutosten vaikutuksista alueen ekologisille käytävälle

Kaavamuutosalue kohdistuu Dragsfjärdin taajaman alueelle, joka kokonaisuudessaan on merkittävä ekologinen käytävä maaeläimille. Taajama-alue on käytännössä merenlahden ja järven rajaama maakannas, joka on toinen maayhteys Kemiönsaaren lounaisosiin Taalintehaan länsipuolisen maakannaksen lisäksi. Melko tiivistä asutuksesta huolimatta alueella on edelleen puustoinen itä-länsisuuntainen yhteys koko taajaman läpi. Alueen pohjoisranta seuraava puustoinen käytävä päättyy kuitenkin kannaksen länsiosaan ja esim. liito-oravien liikkuminen puustoa pitkin on hankalaa. Alueen eteläreunan järven rantaa reunustaa puustoinen vyöhyke, joka jatkuu yhtenäisenä myös jo rakennettujen tonttien läpi.

Asemakaavaehdotuksessa puustoinen yhteys säilyy, mutta yhteyden varmistamiseksi kaavamääräyksiin kannattaa laittaa määräys, jolla uusille rakennettaville tonteille pitää jättää tai istuttaa riittävä määrä puita puustoisien viherkäytävän säilyttämiseksi.

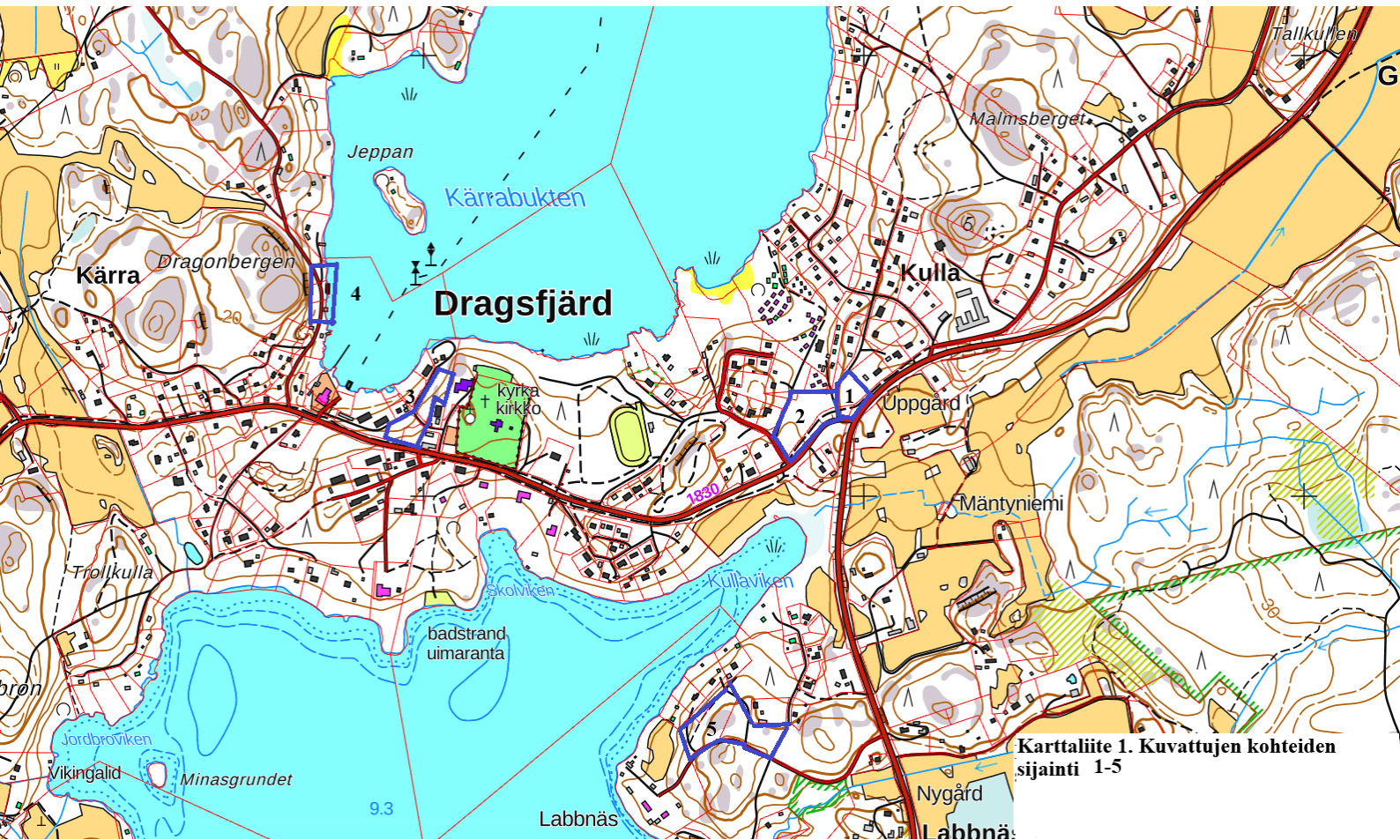
3.4 Kullavikenin pohjukkaan sijoittuvan tervaleppämetsän suojelustatus

Kullavikenin pohjukassa on edustava ja selvärajainen tervaleppälehtokuvio. Alueelta aiemmin laaditussa luontoselvityksessä lehto määriteltiin Metsälain 10 § mukaiseksi erityisen arvokkaaksi elinympäristöksi, joka se Metsälain kriteerien mukaan on. Uudessa Luonnonsuojelulaissa tervaleppälehdot luokitellaan myös Luonnonsuojelulain 64 § mukaiseksi suojeltavaksi luontotyyppiä (tervaleppämetsät). Luontotyyppi kuuluu myös Suomessa uhanalaisiin luontotyyppiin. Alueella sijaitseva jätevesipumppaamo ja sinne johtava tie on rajattava suojelurajauksen ulkopuolelle huoltotoimenpiteiden mahdollistamiseksi. Tietä ja pumppaamo ei ole esitetty kaavakartassa.

4. Liitteet

Karttaliite 1. Tutkittujen kohteiden rajaukset

DRAGSFJÄRDIN KIRKONKYLÄ, KEMIÖNSAARI, MAISEMASELVITYS

● PARAINEN

● SALO

● KEMIÖ

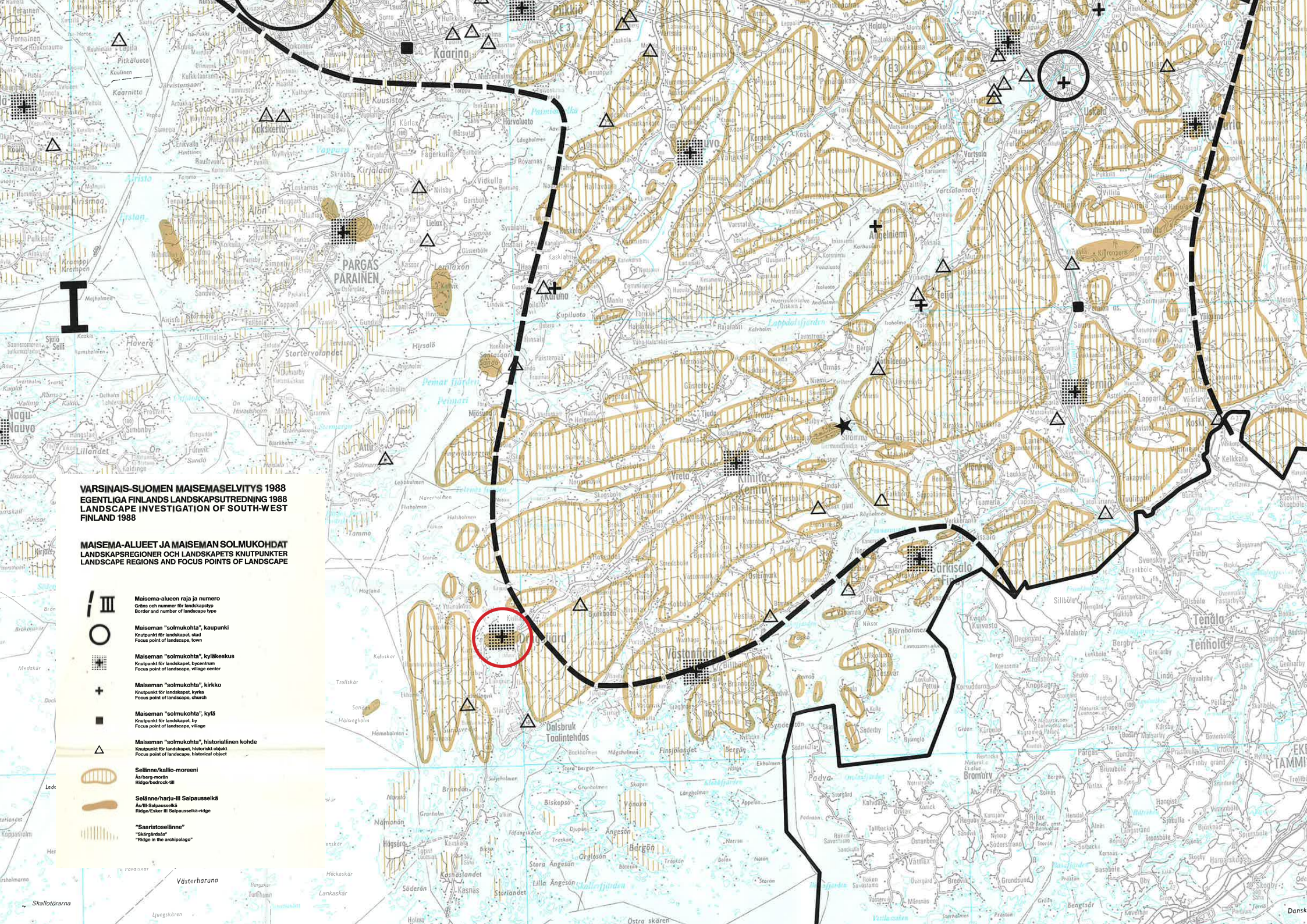
DRAGSFÄRD ●

● TAALINTEHDAS

● HANKO

DRAGSFJÄRDIN KIRKONKYLÄ, KEMIÖNSAARI, MAISEMASELVITYS

SISÄLLYS	
JOHDANTO	5
Selvitysalueen sijainti ja laajuus	5
Aineisto ja menetelmät	5
SAARISTOLUOKITTELU	6
MAISEMAN OMINAISPIIRTEET	7
Lounaismaa	7
Lounaisrannikon ja Saaristomeren seutu	8
Kemiönsaari	9
Dragsfjärdin kirkonkylä	9
MAISEMARAKENNE JA MAISEMAKUVA	11
Arvokkaat maisema-alueet	13
Maiseman ongelmat	13
Maa- ja kallioperä ja topografia	14
Vesistöt ja vedenjakajat	14
Ilmasto	19
Luonto ja kasvillisuus	19
MAISEMAN HISTORIA	22
Muinaisjäännökset	22
Maanviljelys	23
Tieverkosto	25
RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ	27
Rakennushistoria	27
Rakennussuojelu	29
MAISEMATYYPPILOUKITTELU	30
LÄHTEET	36

**VARSINAIS-SUOMEN MAISEMASELVITYS 1988
EGENTLIGA FINLANDS LANDSKAPSUTREDNING 1988
LANDSCAPE INVESTIGATION OF SOUTH-WEST
FINLAND 1988**

**MAISEMA-ALUEET JA MAISEMAN SOLMUKOHDAT
LANDSKAPREGIONER OCH LANDSKAPETS KNUTPUNKTER
LANDSCAPE REGIONS AND FOCUS POINTS OF LANDSCAPE**

- **Maisema-alueen raja ja numero**
Gräns och nummer för landskapstyp
Border and number of landscape type
- **Maiseman "solmukohta", kaupunki**
Knutpunkt för landskapet, stad
Focus point of landscape, town
- **Maiseman "solmukohta", kyläkeskus**
Knutpunkt för landskapet, bycentrum
Focus point of landscape, village center
- **Maiseman "solmukohta", kirkko**
Knutpunkt för landskapet, byrka
Focus point of landscape, church
- **Maiseman "solmukohta", kylä**
Knutpunkt för landskapet, by
Focus point of landscape, village
- **Maiseman "solmukohta", historiallinen kohde**
Knutpunkt för landskapet, historiskt objekt
Focus point of landscape, historical object
- **Selänne/kallio-moreeni**
Åsberg moreni
Ridge/backtrack-til
- **Selänne/harju-III Salpausselkä**
Ås/III-Salpausselkä
Ridge/Esker III Salpausselkä-ridge
- **"Saaristoselänne"**
"Särkäskäräs"
"Ridge in the archipelago"

JOHDANTO

Dragsfjärdin kylässä on meneillään asemakaavojen uudistaminen. Hankkeen lähtömateriaaliksi on laadittu alueen maisemaselvitys.

Maisemaselvityksen tavoitteena on kuvata maiseman nykytilaa ja historallista kehitystä, ominaispiirteitä, maisemarakennetta ja alueellisia arvoja. Maisemaselvitys tukee kaavoitusta: sen avulla voidaan tunnistaa alueiden maisemalliset arvot, jotta niitä voidaan vaalia ja kehittää kaavatyössä.

Raportissa kuvataan suunnittelualueen maisema ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kuten maa- ja kallioperä, topografia, ja maiseman erityispiirteet, sekä muita alueen kasvillisuuteen vaikuttavia tekijöitä kuten ilmasto, sijainti ilmasto, kasvukauden pituus ja lämpösumma.

Koska kyseessä on maisema, jossa ihmisen vaikutuksella on pitkä historia, esitetään raportin loppupäätelmänä ”maisema-alueuokittelu”. Luokittelu perustuu maiseman osatekijöihin ja niihin vaikuttaviin tekijöihin, kuten topografiaan, ekologiaan ja alueiden käyttöön. Luokittelun pyrkimyksenä ei ole olla ehdoton, yksiselitteinen ja arvottava, sillä sen osatakiijat eivät monessa suhteessa ole toisiinsa verrannollisia. Ennemmin sen on tarkoitus toimia suunnittelun apuvälineenä määriteltäessä eri osa-alueiden olemusta ja maisemallista tai ekologista arvoa, sekä pohdittaessa, miten alueita voisi vaalia ja kehittää, niiden ominaispiirteitä vahvistaa ja puutteita parantaa.

Selvityksen on laatinut vuonna 2024 konsulttityönä A-konsultit Oy:ssä maisema-arkkitehti Heikki Torkkeli, ja sitä ovat kommentoineet arkkitehdit Staffan Lodenius ja Panu Söderström. Työn tilaaja on Kemiönsaaren kunta.

Edellinen sivu. Maisema-alueet ja maiseman solmukohtat Rautamáki (1990) mukaan. Dragsfjärdin kirkonkylä ympyröity punaisella.

Selvitysalueen sijainti ja laajuus

Selvitysalue, Dragsfjärdin kirkonkylä ympäristöineen, sijaitsee Varsinais-Suomessa, lounaisrannikolla, Kemiönsaaren kunnassa. Kylästä käytetään myös sen alkuperäistä nimeä Kärra. Kirkonkylä sijaitsee noin 40 km Turusta kaakkoon/etelään, 50 km Salosta lounaaseen ja 40 km Hangosta luoteeseen. Rannikon rikkonaisuuden vuoksi etäisyydet esimerkiksi autolla ovat kuitenkin suurempia: Turusta noin 80 km, Salosta noin 66 km ja Hangosta noin 110 km.

Kirkonkylä sijaitsee kapealla kannaksella Dragsfjärdin-nimisen järven ja Norrfjärdin-nimisen merenlahden välissä. Kylässä sijaitsee Dragsfjärdin kirkko (1755), ja se toimi järven mukaan nimensä saaneen Dragsfjärdin kunnan keskuksena, kunnes 1970-luvulla kunnan hallinnolliset toiminnot siirrettiin Taalintehtaalille.

Dragsfjärd oli aiemmin itsenäinen 26:sta kylästä muodostunut kunta Kemiön saaren lounaisosassa, minkä lisäksi siihen kuului laaja saaristo. Vuonna 2009 Dragsfjärd yhdistettiin kuntaliitoksella Kemiön ja Västanfjärdin kanssa Kemiönsaaren kunnaksi.

Selvitysalue sijoittuu kolmen vanhan maarekisterikylän, Kärran, Labbnäsin ja Ytterkullan alueille. Se sisältää jo pääosan aiemmin asemakaavoitetusta alueesta, mutta siihen on liitetty alueita myös asemakaavoitetun alueen kaakkois-, lounais- ja luoteisreunoilla. Kaava-alueen pinta-ala on 110 ha.

Kylätaajaman lisäksi selvitysalueen lähimaisema koostuu pääosin asuinrakennusten pihosta, talousmetsästä ja maatalousmaisemasta. Myös suhteellisen luonnontilaista metsää on jonkin verran. Kylän keskustassa on kirkonmaan ja entisen kansakoulun piha-alueen muodostama suuri puistoalue. Erilaiset ranta-alueet ovat keskeinen osa maisemaa ja alueen luontoa.

Aineisto ja menetelmät

Selvitys perustuu karttatarkasteluihin, kahteen maastokäyntiin, alueesta aiemmin tehtyihin maisema- ja kulttuurimaisemaselvityksiin, sekä alueen maisemaa- ja kulttuurihistoriaa käsitteleviin lähdeaineisiin ja raportteihin. Lisäksi on hyödynnetty valtakunnallisia- ja maakunnallisia maisemainventointeja sekä Suomen maa- ja kallioperää, kasvillisuutta ja kasvillisuustyyppejä käsitteleviä lähdeaineita ja verkkojulkaisuja. Keskeisiä lähtöaineistoja ovat Varsinais-Suomen maakunnallinen maisemaselvitys (Rautamáki 1990), mietinnöt valtakunnallisista maisema-alueista (YM 1993/I ja II), Varsinais-Suomen maisema-alueisiin liittyvät myöhemmät tarkastelut ja Kemiönsaaren maisema-analyysi (2023).

Lisäksi työssä on hyödynnetty viranomaistahojen avoimesti saatavilla olevia paikkatietoaineistoja: Varsinais-Suomen liiton, GTK:n, MML:n, SYKE:n ja Ilmatieteen laitoksen paikkatietoaineistoja ja Turun museokeskuksen informaatioportaalia (MIP).

Maisemakuvan ja maisemaluokittelun tekemisessä on käytetty sekä digitaalista aineistoa (paikkatietoaineisto, ilmakuvat) että maastokäyntejä. Maastokäynneillä on keskitytty erityisesti visuaalisen maisemakuvan tulkintaan ja kasvillisuuteen, sekä maisema-alueiden luokitteluun ja ominaispiirteisiin.

Maisemahistorian tulkinta perustuu vanhojen karttojen (isojakokartat, pitäjänkartat, muu historiallinen kartta-aineisto) tarkasteluun sekä Suomen että paikallishistoriaa käsitteleviin julkaisuihin.

Arkeologiset kohteet eivät sisälly maisemaselvitykseen, niistä on tekeillä erillinen selvitys. Tiedossa olevien kohteiden sijainti esitetään maisemaselvityksessä omalla kartallaan.

SAARISTOLUOKITTELU

Suomen saaristoluokittelussa (SYKE, 2022) Suomi on jaettu viiteen typologiaan: ulko-, väli-, ja sisäsaaristoon, saaristomaiseen manneralueeseen ja muihin vesi- ja manneralueisiin. Luokitus on tehty paikkatietopohjaisesti.

Luokittelun mukaan Dragsfjärd sijoittuu sisäsaaristoon, mutta jo läntisen osan pohjois- ja eteläpuolella sijaitsevat alueet luokitellaan välisaaristoksi, ja länsipuoliset osat ulkosaaristoksi.

Sisäsaaristolla tarkoitetaan lähellä mantereita, mukaan lukien Ahvenanmaa, sijaitsevia saaristoalueita ja niitä ympäröiviä vesialueita, joissa maapinta-alaa on pääsääntöisesti enemmän kuin vesipinta-alaa. Mantereen lähellä sisäsaaristoon kuuluu myös alueita, joilla vesipinta-alaa on enemmän. Sisäsaaristoon on yleensä kiinteä tieyhteys mantereelta.

Välisaaristolla tarkoitetaan sisäsaariston ulkopuolella, etäämmällä mantereesta sijaitsevaa yhtenäistä saaristoa sisältäviä alueita, joilla maapinta-alaa on pääsääntöisesti vähintään 20 %. Välisaaristoa luonnehtii usein runsas saarten määrä ja melko lyhyet etäisyydet muihin saariin. Välisaaristosta merkittävä osa on saavutettavissa mantereelta tai Ahvenanmaalta saaristoliikenteellä, mutta sinne on hyvin harvoin kiinteä tieyhteys mantereelta (SYKE 2022)

Rautamäen (1990, 51) mukaan sisäsaaristolle ovat tyypillisiä kapeat ja suojaiset merenlahdet, ja saarten sisäosissa saattaa olla hyvinkin mantereinen tunnelma ja maisemakuva. Välisaaristo taas on melko kapea vyöhyke, jossa suojaisia satamapaikkoja on vielä runsaasti, mutta avomeren läheisyys on jo selvemmin tunnettavissa. Ulkosaaristossa meri on hallitseva elementti, niin pinta-alaltaan kuin muillakin tavoin.

Tarkastelualueen sijainti Suomen länsirannikolla suhteessa saaristoluokitteluun. Kemiönsaareltä on kiinteä yhteys mantereelle, ja maapinta-alan suhde vesipinta-alaan on suuri. Kuitenkin väli- ja ulkosaaristoon on vain lyhyt matka. Nykyiseen Kemiönsaaren kuntaan kuuluu alueita sekä sisä-, väli- että ulkosaaristosta. (Kartta SYKE.)

SAARISTOLUOKITTELU

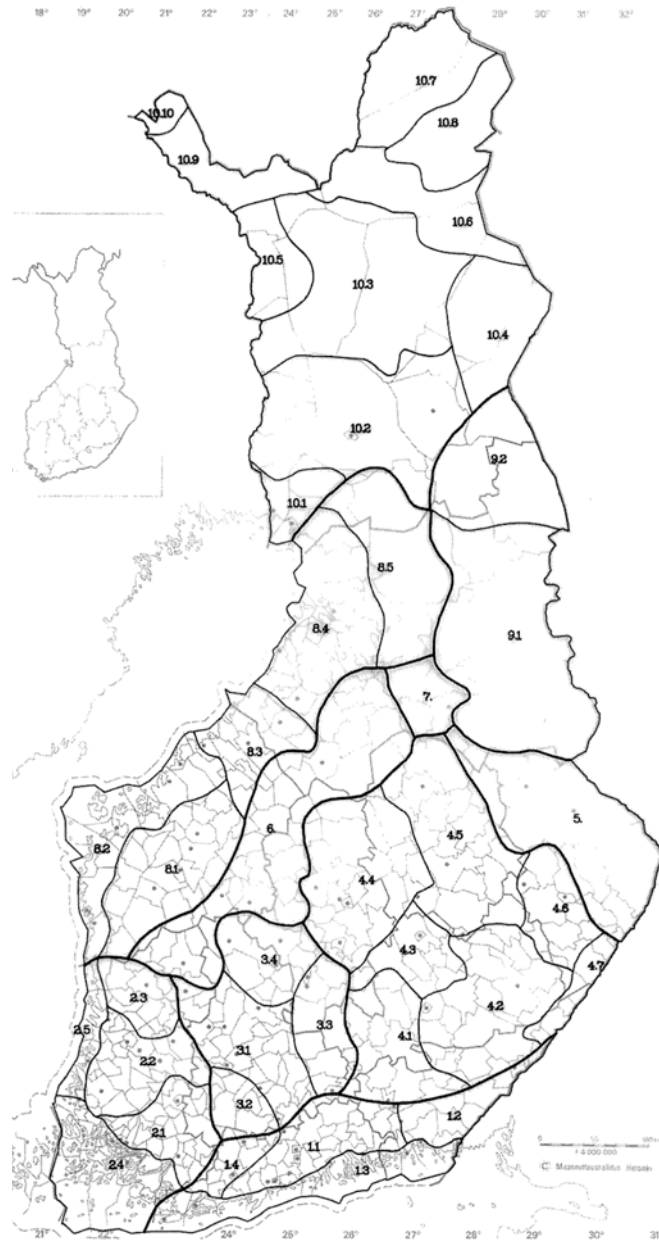
- Ulkosaaristo
- Välisaaristo
- Sisäsaaristo
- Saaristomaiset manneralueet
- Muut vesi- ja manneralueet
- Tarkastelualueen sijainti

MAISEMAN OMINAISPIIRTEET

Suomen maisemamaakunnat on ympäristöministeriön asettaman työryhmän vuonna 1992 laatima maiseman ja kulttuuriympäristön piirteisiin perustuva valtakunnallinen aluejako. Selvitys koostuu kahdesta osasta, joista ensimmäisessä esitetään maisemamaakuntajako ja maisemanhoidon yleiset periaatteet ja toisessa valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet maakunnittain. Jaottelun tarkoituksena on tunnistaa kulttuurimaisemille ominaisia alueellisia piirteitä ja toimia kulttuurimaisemien suojelun ja hoidon apuvälineenä.

Arvokkaihin maisema-alueisiin on myöhemmin tehty alueellisia päivitysinventointeja, esimerkiksi tämän selvityksen tarkastelualueita koskeva Varsinais-Suomen kulttuurimaisemaselvitys (Järvalto & Muhonen 2008). Valtioneuvosto on hyväksynyt päivitysinventoinnin Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021) valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi 1.3.2022 alkaen, mutta siinä on keskitytty vain valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden valitsemiseen ja kuvailuun eli päivitetty vuonna 1992 valmistuneen selvityksen toinen osa.

Maisemamaakuntaluokittelussa Suomi jakautuu kymmeneen maisemamaakuntaan, joista osa on edelleen jaettu seutuihin. Kemiönsaaren alue kuuluu Lounaismaan maisemamaakuntaan ja edelleen Lounaisrannikon ja Saaristomerren seutuun.

Suomen maisemamaakuntajako. Kemiönsaari kuuluu maakuntaan 2. Lounaismaa, ja seutuun 2.4 Lounaisranniko ja Saaristomeri. (YM 1993/I, 17.)

Lounaismaa

Lounaismaa on pääosin alavaa, mutta varsinkin etelässä korkeussuhteiltaan vaihtelevaa, suoraviivaisten murros-laaksojen ja ruhjeiden luonnehtimaa aluetta. (YM 1993/I, 20). Kallioperä on voimakkaasti rakoillutta, sitä on runsaasti paljastuneena, ja se on osin varsin jyrkkäpiirteistä. Topografialtaan selkeästi suuntautuneita alueita ei juuri ole. (Rautamäki 1990, 27–28; Järvalto & Muhonen 2008, 10).

Alue on muinaista merenpohjaa, joka vasta melko myöhään, 7500–4500 vuotta sitten, alkoi kohota kuivaksi maaksi. (YM 1993/I, 20). Pitkään kestäneen merivaiheen aikana laaksoihin on kerrostunut hienoja maa-aineksia, etupäässä savea. Maiseman perusrunko muodostuu selänteiden ja laaksojen vuorottelusta. (Rautamäki 1990, 28–30). Etelässä maiseman peruselementtejä ovat rikkonainen saaristo ja kumpuilevat osin paljastuneet kallioalueet, pohjoista kohti pinnanmuodot loivenevat ja tunnusomaisia ovat laajat tasaiset, viljavat savikkoalueet ja lukuisat kiemurtelevat joet. (YM 1993/I, 20).

1	ETELÄINEN RANTAMAA	5	VAARA-KARJALA
1.1	Eteläinen viljelyseutu	6	SUOMENSELKÄ
1.2	Kaakkoinen viljelyseutu	7	OULUJÄRVEN SEUTU
1.3	Suomenlahden rannikkoseutu	8	POHJANMAA
1.4	Kiskon-Vihdin järvisseutu	8.1	Etelä-Pohjanmaan viljelylakeuksien seutu
2	LOUNAISMAA	8.2	Etelä-Pohjanmaan rannikkoseutu
2.1	Lounainen viljelyseutu	8.3	Keski-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko
2.2	Ala-Satakunnan viljelyseutu	8.4	Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko
2.3	Pohjois-Satakunnan järvisseutu	8.5	Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu
2.4	Lounaisrannikon ja Saaristomerren seutu	9	KAINUUN JA KUUSAMON VAARAMAA
2.5	Ahvenanmaa	9.1	Kainuun vaaraseutu
2.6	Satakunnan rannikkoseutu	9.2	Kuusamon vaaraseutu
3	HÄMEEN VILJELY- JA RANTAMAA	10	PERÄPOHJOLA - LAPPI
3.1	Keski-Hämeen viljely- ja järvisseutu	10.1	Keminmaan seutu
3.2	Tammelan ylänköseutu	10.2	Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu
3.3	Päijänteen seutu	10.3	Aapa-Lapin seutu
3.4	Pohjois-Hämeen järvisseutu	10.4	Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu
4	ITÄINEN JÄRVI-SUOMI	10.5	Länsi-Lapin tunturiseutu
4.1	Lounais-Savon järvisseutu	10.6	Metsä-Lapin tunturiseutu
4.2	Suur-Saimaan seutu	10.7	Pohjois-Lapin tunturiseutu
4.3	Savonselän seutu	10.8	Inarijärven seutu
4.4	Keski-Suomen järvisseutu	10.9	Enontekiön pohjoinen tunturiseutu
4.5	Pohjois-Savon järvisseutu	10.10	Käsivarren ylätunturien seutu
4.6	Pohjois-Karjalan järvisseutu		
4.7	Laatokan-Karjalan seutu		

Alueen kallioperä on vaihtelevaa, tavallisimpia ovat kuitenkin graniitti- ja kiilleliuskealueet. (YM 1993/I, 20). Erityisesti alueen eteläosassa esiintyy kalkkipitoisia kivilajeja, mikä tuo kasvillisuuteen lehtomaisia piirteitä. (YM 1993/I, 20).

Katkonainen kolmas Salpausselkä kulkee alueen kaakkoisreunassa lounaasta koilliseen, minkä lisäksi alueella on muutamia luoteis-kaakkosuuntaisia harju- ja saumamuodostumajaksoja. (YM 1993/I, 20). Pitkittäisharjut hahmottuvat maisemakuvassa matalina tasaisina selänteinä. Selkeimmin erottuva harjujakso on Oripäänkangas-Virttaankangas, joka samalla muodostaa merkittävän vedenjakajaselänteen. Monet Varsinais-Suomen taajamista ovat sijoittuneet harjujen tuntumaan, ja myös tiestö noudattelee harjujen linjaa. (Rautamäki 1990, 29; Järvitalo & Muhonen 2008, 10).

Alue kuuluu pääasiassa eteläboreaaliseen ja hemiboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen, aivan pohjoisessa alkaa jo näkyä Suomenselän seudun keskiboreaalisia piirteitä. Meri tasoittaa ilmasto-olosuhteita, ja ilmasto on leuto. Kevät alkaa hieman myöhemmin, mutta sää pysyy lämpimänä syksyllä pitempään, ja suuressa osassa aluetta kasvukausi on muuhun Suomeen verrattuna pitkä. Sekä ilmasto että maaperä soveltuvat erinomaisesti viljelyyn, ja Lounaismaa onkin otettu jo melko varhaisessa vaiheessa peltoviljely- ja karjankasvatuskäyttöön, ja maatalousmaiden sijainti ja reunavyöhykkeet ja niitä reunustava asutus ovat vakiintuneet jo varhain. Maanviljely on keskittynyt savikkoalueille. (YM 1993/I, 21).

Tyypillisiä metsätyyppejä ovat rannikolla karut puolukkatyypin männiköt, sisämaassa tuoreet mustikkatyypin kuusisekametsät. Myös rehevät metsätyypit, lehtomaiset kankaat ja lehdot, ovat yleisiä, mutta niiden määrää

rajoittavat kalliopaljastumat ja viljavimpien alueiden raivaaminen pelloiksi. Soita alueella on vähän, ja ne ovat pääasiassa pienialaisia korpia ja rämeitä. Rehevämmät suotyypit on yleensä otettu jo varhain hyötykäyttöön. (YM 1993/I, 21).

Järviä on alueen pohjoisosaa lukuun ottamatta vähän, ja vesistöjä edustavat pääasiassa joet. Viljelyalueilla järviä on laskettu, ja monet niistä ovat rehevöityneitä (YM 1993/I, 21.) Rannikkoalueilla keskeisin maisemaan vaikuttava elementti on meri.

Lounaisrannikon ja Saaristomeren seutu

Lounaismaan rannikkoseudulle tunnusomaista on laaja ja rikas merensaaristo (YM 1993/I, 22), mutta alueeseen kuuluu myös mantereisempia rannikkoseutuja. Saaristoa edustaa esimerkiksi arvokas luonto- ja kulttuurimaisemakokonaisuus Saaristomeren kansallispuisto. Kemiönsaari, erityisesti sen itäisemmät osat, sijoittuvat seudun mantereisempaan osaan.

Alueen maaperää ja topografiaa luonnehtivat laajat kallioalueet, joita suoralinjaiset murroslaaksot halkovat. Ruhjelaaksojen muodostamat lahdet jatkuvat kapeina syvälle sisämaahan. (YM 1993/I, 22). Maisema on pienipiirteistä ja vaihtelevaa, mikä johtuu kallioperän voimakkaasta rakoilemisesta ja tiheistä, toisiaan leikkaavista murrosvyöhykkeistä. Kallioperä on valtaosaltaan mikroliinigraniittia, mutta alueella on myös gneissien ja liuskeiden juonteita, jotka näkyvät maaston itä-länsisuuntautuneisuutena. Saaristossa on runsaasti kalliopaljastumia ja hioutuneita silokallioita, mutta niitä on löydettävissä myös mantereisemmilta alueilta. (Järvitalo & Muhonen 2008, 11). Vaikka kallioalueita on paljon, on maiseman tärkein peruselementti meri.

Alueella on myös paljon savikoita. Yhtenäisemmät suuremmat savikkoalueet sijaitsevat idässä, sisäsaaristossa. Länttä kohti mentäessä kallioperän rikkonaisuus ja maiseman saaristomaisuus lisääntyvät ja savikkoalueet muuttuvat epäyhtenäisemmiksi ja pienemmiksi. Kuitenkin myös ulkosaaristossa on alueita, joissa kallioiden välisissä painanteissa savinen maaperä tarjoaa edulliset kasvuolosuhteet, mikä näkyy kasvillisuudessa.

Alue kuuluu kokonaisuudessaan hemiboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen, ns. tammivyöhykkeeseen, jossa tammen lisäksi menestyvät muut jalot lehtipuut. Koska ilmasto on edullista ja kallio- ja maaperässä on paikoin kalkkia, ovat lehdot ja muut rehevät kasvillisuustyypit yleisiä karujen saaristomänniköiden ja paljaiden kallioalueiden ohella. Yleisimpiä metsätyyppejä ovat Etelä-Suomelle tyypilliset kanervatyypin kuivat kankaat, puolukkatyypin kuivahkot kankaat ja mustikkatyypin tuoreet kankaat. Harjualueiden etelä- ja länsirinteillä on paikoin paahdeympäristöjä, ja pienilmastoltaan suotuisilla paikoilla pienialaisina erityisiä elinympäristöjä, kuten pienialaisia niittyjä.

Lounaisrannikko on asutettu jo varhain. Edullinen ilmasto, maaperä ja liikenneolosuhteet synnyttivät alueelle jo varhain tiiviin asutuksen, ja suuri osa Suomen rautakautisesta asutuksesta on keskittynyt sisämaahan Lounaisrannikon alueelle. Uudemmassa asutuksessa lounaisrannikolle tunnusomaista on sekä perinteinen että uudempi huvila-asutus. (YM 1993/I, 21–22.)

Kemiönsaari

Vielä 7900 eaa koko Kemiönsaaren alue oli veden alla vedenpinnan ollessa noin 120 metriä nykyistä korkeammalla. Koska nykyinen maankamara oli jään vetäytyessä veden alla, kasautui sulamisvesien mukana valunut maa-aines meren pohjalle eikä kuivalle maalle niin kuin Sisä-Suomessa tapahtui. Sulamisvedet lajittelivat maalajeja siten, että raskaat suurirakeiset maa-ainekset painuivat pohjaan heti jään reunassa ja hienojakoisemmat maalajit levisivät veden mukana laajemmalle. Hienojakoisimmat maalajit, savet, muodostivat kaiken peittävän kerroksen meren pohjaan (Suistoranta & Asplund 1997, 18). Maan noustessa korkeimmat kohdat saavuttivat pinnan. Aluksi meren pinnalle kohosivat korkeimmat kallioselänteet, jotka huuhtoutuivat niitä peittäneestä maa-aineksesta, joka kasautui edelleen painanteisiin. (Suistoranta & Asplund 1997, 19).

Muodoltaan epäyhtenäinen, noin vuosina 8100–7800 eaa syntynyt kolmas Salpausselkä kulkee alueen kaakoisreunassa Kemiönsaaren ja edelleen Saaristomeren poikki. Salpausselän muodot vaihtelevat suuresti, paikoin muodostuma katkeaa ja häviää kokonaan. Suurimmat muodot ovat deltoja eli suistomuodostumia, jotka ovat kerrostuneet perääntyvän jään reunan eteen silloisen vedenpinnan tasoon asti, sekä pitkittäisharjua muistuttavia, mutta poikittain niihin nähden olevia reunaselänteitä, jotka koostuvat etupäässä lajittuneesta aineksesta. (Rautamäki 1990, 29.) Salpausselkään kuuluvia hiekkamaita näkyy yhä Strömmassa ja Björkbodassa sekä Dragsfjärdin keskustassa. Muodostuma jatkuu Gullkronan selällä osaksi veden alla muodostaen useassa kohdin poikkeuksellisen hienoja maisemia. Siihen kuuluvat saaret ovat pitkiä, kapeita someron, soran ja hiekan muodostamia saaria, kuten Saaristomeren kansallispuistoon kuuluvat Sandön ja Jurmo. (Suistoranta & Asplund 1997, 19–20.)

III Salpausselkä kulkee Dragsfjärdin kannasta, mikä näkyy maastonmuodoissa ja maaperässä. (Kartta GTK.)

Mahdollisesti jääkauden merkkejä alueen kallioperässä.

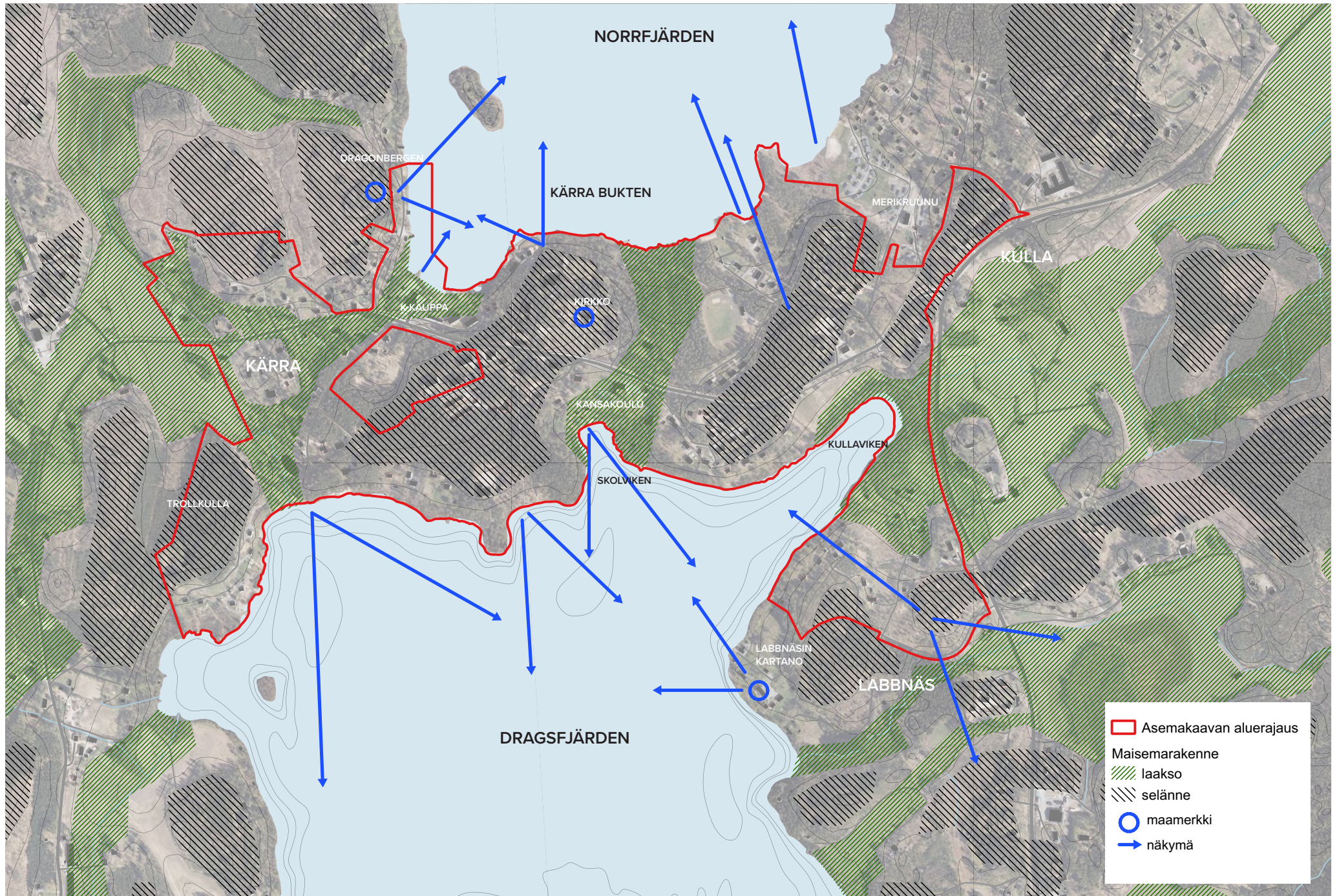
Mantereisimmassa osassa lähempänä Kemiötä pinnanmuotojen vaihtelu on vähäisempää, ja maasto muistuttaa enemmän Lounaismaan muuta maastoa. Lounasta kohti mentäessä maisema muuttuu vaihtelevammaksi ja saaristomaisemmaksi.

Dragsfjärdin kirkonkylä

Dragsfjärd sijaitsee järven ja meren välisellä kapealla kannaksella. Kannas on osa kolmatta Salpausselkää, mikä näkyy maaperässä: suurin osa alueesta on moreeniseläntettä ja hiekkaa. Suurin osa tarkastelualueesta sijaitsee selänteellä, Salpausselällä. Järvitalon ja Muhosen (2008, 12) mukaan alueella ei oikeastaan ole järkevää puhua selänteistä ja laaksoista, sillä laaksot ovat käytännössä veden valtaamia ja merestä nousee selänteitä. Pienemmän mittakaavan tarkastelussa alueen maisemarakenteen voi kuitenkin katsoa muodostuvan matalammalla sijaitsevista savi- ja hiekkaluodoista ja korkeammalla sijaitsevista moreenialueista ja kalliohuipuista.

Tarkastelualueella on havaittavissa sekä saaristo- että mannermaisia piirteitä. Kannaksen molemmin puolin levittäytyvät laajat peltoaukeat, mutta länteen mentäessä kallioselänteet ja -paljastumat alkavat pian saada suuremman roolin maisemakuvassa. Verrattuna esimerkiksi Salon seutuun ja Kemiön ympäristöön maisema on huomattavasti pienipiirteisempää: selännealueita on enemmän ja niiden väliin jäävät tasangot ovat pienipiirteisempiä ja reunoiltaan rikkonaisempia.

Dragsfjärd sijaitsee monella tapaa maiseman solmukohdassa: järven ja meren, sisäsaaristossa lähellä väli- ja ulkosaaristoa, 1A- ja 1B-menestymisvyöhykkeiden, Lounaisen viljelyseudun ja Lounaisrannikon ja Saarikkomeren seudun. Merkkirakennus, kirkko, sijaitsee tyypillisesti maiseman solmukohdassa. (Rautamäki 1990, 99.)

MAISEMARAKENNE JA MAISEMAKUVA

Maisemarakenne on luontotekijöiden ja ihmisen toiminnan muodostama dynaaminen kokonaisuus, jonka perusosia ovat maa- ja kallioperä, ilmasto, vesi, elollinen luonto ja kulttuurisysteemit. Luontotekijät muodostavat maiseman perusrungon, jonka päälle ihmisen toiminta luo kulttuurikerrostumia. Maisemarakenteen kulttuuritekijöitä ovat esimerkiksi rakentaminen, sen keskittymät ja infrastruktuuri. (Rautamäki 1990, 12.)

Selvitysalue sijaitsee lounaisrannikon ja saaristomeren maisema-alueella. Alueen maaperää ja topografiaa luonnehtivat laajat kalliioalueet, jotka ovat jäsentyneet kallioperää halkovien suoralinjaisten murroslaaksojen mukaan. Ruhjelaaksojen muodostamat lahdet jatkuvat kapeina syvälle sisämaahan.” (YM 1993/I, 22).

Maiseman peruselementtejä ovat metsäiset selänteet ja niiden väliin jäävät pääosin maatalouskäytössä olevat hiekka- ja savitasangot. Paikoitellen on lähes puuttomia tai matalan kalliomännikön peittämiä kalliopaljastumia. Tyypillisimpiä metsäkasvillisuustyyppejä ovat kuivat ja tuoreet kangasmetsät, mutta koska ilmasto on edullista ja kallioperässä on painoin kalkkia, ovat myös lehdot ja muut rehevät kasvillisuustyypit yleisiä. Koko seutu kuuluu hemiboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen, niin sanottuun tammivyöhykkeeseen. (YM 1993/I, 22).

Edellinen sivu. Tarkastelualueen maisemarakenne: laaksot, selänteet, näkymät ja maamerkit. Suuremmissa mittakaavassa koko kolmannelle Salpausselälle sijoittuva kannas on selännealuetta. Pienemmässä mittakaavassa korkeuserot ovat kuitenkin suuria, joten on voidaan erotella selänteitä ja niiden väliin jääviä matalampia alueita, laaksoja.

Selvitysalue sijoittuu pääosin Dragsfjärden-nimisen järven ja Norrfjärden-nimisen merenlahden väliselle kannakselle, maiseman solmukohtaan. Vesistöjen läheisyys onkin keskeinen tekijä maisemarakenteen ja maisemakuvan kannalta. Pääosa rannoista on puustoisia, mutta niiden lisäksi on avoimpiakin ranta-alueita, joilta avautuu pitkiä näkymiä vesialueiden ylitse. Vaikkei alueen metsäisyyden vuoksi näköyhteyttä veteen olekaan aivan kaikkialta tarkastelualueelta, on vesistöjen läheisyys aistittavissa ja havaittavissa esimerkiksi kasvillisuudesta.

Kannas on osa kolmatta Salpausselkää, ja suuremmissa mittakaavassa tarkasteltuna tarkastelualue on pääosin selännettä, jota ympäröivät laaksot ovat veden peitossa. Pienemmässä mittakaavassa pinnanmuodot ovat kuitenkin huomattavan vaihtelevia. Paikalliset korkeuserot ovat suuria ja kalliio- ja moreeniselänteet nousevat paikoitellen jyrkästikin väliin jääviltä matalammilta hiekka- ja savipohjaisilta tasaisemmilta alueilta. Saaristomainen rikkonaisuus ja pienipiirteisyys näkyy maisemassa ja kasvillisuudessa, olematta kuitenkaan yhtä dominoivaa ja äärevää kuin väli- ja ulkosaaristossa. Vaihtelevat pinnanmuodot vaikuttavat pienilmastoon, ja tämä yhdessä maaperän vaihtelun kanssa synnyttää pienipiirteistä elinympäristöjen mosaiikkia.

Selvitysalue muodostuu vesi- ja ranta-alueista, kyläkeskuksen taajamasta, asuinrakennusten pihoista, talousmetsästä, suhteellisen luonnontilaisista metsäalueista ja maatalousmaisemasta. Alueen topografia, kasvillisuus ja käyttö ovat määrittäviä tekijöitä maiseman rytmittymisessä avoimiin, puoliavoimiin ja sulkeutuneisiin maisematiloihin.

Vesialueiden ja rantojen ohella maisemakuvassa korostuvat metsäiset sulkeutuneet ja puoliavoimet alueet, sekä korkeammat vähäpuustoiset kalliohuiput, erityisesti kylän luoteispuolella sijaitseva Dragonbergen kalliio-

männikköineen, mutta myös Urheiluntien eteläpuolinen kalliioalue pohjoisensuuntaisine kalliioleikkauksineen ja Labbnäsin kartanon kaakkoispuolinen kalliioalue vanhoine mäntyineen ja keloineen. Alueen metsät ovat pääosin talousmetsiä, mutta suhteellisen luonnontilaisiakin metsäalueita on paikoitellen, erityisesti Skolvikenin ja Seuraintalon välisellä alueella, Kullavikenin pohjukassa, muutamassa paikassa Labbnäsintien eteläpuolella sekä kapealla rantavyöhykkeellä.

Sulkeutuneet maisematilat ovat kasvillisuudeltaan reheviä metsäalueita, joita sijaitsee sekä moreeniselänteillä ja niiden rinteillä, ja ranta-alueilla. Vaikka rantavyöhykkeen metsät muodostavat vain kapeita vyöhykkeitä, ovat ne pensas- ja pohjakasvillisuudeltaan hyvin reheviä. Keskeisiä sulkeutuneita maisematiloja ovat Trollkullan metsäinen moreeniselänne, kirkkomaan länsipuolinen metsäalue ja Skolvikenin länsireunalle sijaitseva lehdosta ja tuoreesta kankaasta muodostuva metsäalue.

Puoliavoimet tilat joko kasvillisuustyypiltään harvempia metsäisiä selänteitä, kasvatusmetsiä, joissa puusto on tasaikäistä ja pensaskerros joko luontaisesti harvaa tai harvennettua, tai puustoisia piha-alueita. Keskeisiä puoliavoimia maisematiloja ovat Furulundintien ympäristön hoitometsä ja Urheiluntien ja Kirkonkyläntien väliin jäävä metsäinen selänne, jossa sijaitsee lenkkipolku ja Dragonbergenin ja Labbnäsin kalliometsiköt.

Pääosin savikko- ja hiekka-alueille sijoittuvat avoimet maisematilat ovat suurelta osin ihmistoiminnan vaikutuksesta syntyneitä: puistoja, puistomaisia pihoja, maatalousalueita tai hakkuuaukeita. Laajimmat avoimet maisematilat ovat tarkastelualueen itä- ja länsilaidoille sijoittuvat peltoalueet. Keskeisin avoin maisematila on kirkkomaan ja entisen kansakoulun, koulun, päiväkodin, kunnan viraston ja kunnan työntekijöiden asuintalon / postin ja piha-alueiden muodostama suuri puistomai-

nen maisemakokonaisuus kylän keskustassa. Maisema avautuu etelään Dragsfjärdenille, sekä tuoreiden hakuiden johdota myös luoteeseen Kärä buktenille. Muita maisemakuvan kannalta tärkeitä avoimia maisematiloja on niitty Kullavikenin pohjoisrannalla, hotelli Merikruunun Kärä buktenille avatuva piha-alue ja Kirkonkyläntien pitkä näkymäkseli kääntöpaikalta harjutien risteykseen ja siitä edelleen Spikpakantien ristikseen. Seurakuntatalon ja K-kaupan välinen rinne, hotelli Merikruunun pihan lounaispuoleinen rinne ja laaja-alue Dragonbergenin länsipuolella on viime aikoina avohakattu, millä on merkittävän suuri vaikutus maisemakuvaan.

Edellinen sivu. Tarkastelualueen maisematilat: avoimet, puoliavoimet ja sulkeutuneet maisematilat. Uudet hakkuut on eritelty, sillä ne muuttuvat pian puoliavoimiksi ja sulkeutuneiksi kasvillisuuden palatessa alueelle.

Avoimena maisematilana voi pitää myös Kirkonkyläntietä jonka varrella keskeinen avoin maisematila, kirkkomaan ja entisen kansakoulun piha-alue sijoittuvat. Näkymä Kirkonkyläntietä pitkin kohti länttä.

Arvokkaat maisema-alueet

Alueella ei ole valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi (VAMA) luokiteltuja kohteita. Paikallismaisemassa arvokkaita kohteita ovat Dragonbergenin kalliometsä ja näkymät Dragonbergeniltä kohti kirkonkylää, sekä pienialainen kallioalue Labbnäsin kartanosta kaakkoon. Maisemallisesti arvokkaina voi pitää myös Kullavikenin pohjoisrannalle sijoittuvaa niittyä ja rannoilta aukeavia avoimia näkymiä merelle ja järvelle. Ranta-alueella pitäisikin säilyttää riittävästi paikkoja, joihin kaikilla on vapaa pääsy.

Kylän keskusta on määritelty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi ympäristöksi (RKY), ja on myös paikallismaisemassa arvokas kohde. Rakennettuun ympäristöön palataan myöhemmin selvityksessä.

Labbnäsin kartano pihoineen näkyy alueella kauas, toimien kirkon ohella maiseman hierakkisena pisteenä.

Dragonbergen on keskeinen maisema-alue, joka sekä näkyy paikallismaisemassa, että toimii näköalapaikkana, josta avutuvat näkymät kohti kylää ja Norrfjärdenin ylitse.

Maiseman ongelmat

Suurimmat maiseman ongelmat liittyvät hakkuisiin, joita tarkastelualueella on paljon. Maiseman, paikallisilmaston ja kasvilajiston kannalta niiden vaikutukset ovat merkittäviä ja pitkäkestoisia. Rautamän (1990, 99) mukaan alueella harvinaisen harjumuodon säilyttäminen maisemarakenteessa edellyttää myös harjulle ominaisen, kulu- tuskestävyydeltään heikon metsän säilyttämistä, hoitoa sekä oikea-aikaista uudistamista.

Alueella on paljon tehokkaasti hoidettuja metsäalueita. Metsänhoito pensaskerrosta karsimalla luo tasapaksua metsämaisemaa. Rantojen tarpeeton harventaminen ”näkyimien parantamiseksi”, mikä heikentää maisemaa sekä vesialueen että rannan suunnasta katsottuna. minkä Lisäksi se heikentää alueen ekologista laatua ja altistaa rantoja mm. eroosiolle. Harvennetussa metsässä puut ovat myös alttiimpia kaatumaan tuulesa.

Sorakuoppa kirkonkylän keskustan tuntumassa on ilmeinen maisemahäiriö.

Labbnäsin kartano on tärkeä maiseman kiintopiste kannaksen eteläpuolella, Dragsfjärdenin rannalla.

Maa- ja kallioperä ja topografia

Selvitysalueen maaperä on pääosin hiekkapohjaista, korkeammilla kohdilla on hiekkamoreenia ja kalliomaata. Rantojen läheisyydessä on savi-, liejusavi- ja hieno hietä -pohjaisia alueita, alueen itä- ja länsipuolisten peltoaukeiden maaperä on pääosin savea ja hiesua. Kannas on kolmannen Salpausselän osa, mikä pitkälti selittää alueen maaperän koostumuksen.

Happamat sulfaattimaat esiintyvät Suomessa pääasiassa jääkauden jälkeisen Litorinameren aikoinaan peittämällä alueilla, joihin Kemiönsaaren alue kuuluu. Litorinameren korkein rantataso alueella oli noin 40–50 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella, minkä alapuolella sulfaattimaita voi esiintyä. Etelä-Suomessa esiintymisen on todettu liittyvän erityisesti liejuisiin sedimentteihin ja topografialtaan suojaisiin kerrostumisaltaisiin. (Auri, J. et al. 2022, 14). Koekairauksissa Kullavikenin etelälaidalta on löydetty happaman sulfaattimaan esiintymä, kattavia koekairauksia tarkastelualueella ei ole tehty.

Alueen kallioperä kuuluu ylemmän svekofennisen kronologisen yksikön alueeseen, ja on muodostunut Orosiriaanin kaudella, noin 1860-1800 miljoonaa vuotta sitten. Kallioperä on pääosin kerrostunutta syväkivilajia, osittain pyrokseenipitoista kvartsimaa- ja pöngäpöngäisiä. Kullavikenin pohjukassa ja Labbnäsin kartanan eteläpuolella on kapea vyöhyke vulkaanista amfiboliittia ja dipsidiamfiboliittia ja Kullavikenistä koilliseen Taalintehtaantien itäpuolella kapea viiru kiteistä kalkkikiveä.

Kvartsi-maa- ja pöngäpöngäisissä kiviaines on harmaata ja hienorakeista, runsaan kvartsin vuoksi kovaa, ja sen liuskeisuus on heikko. Amfiboliitti on musta, mustanharmaa tai vihertävä, hieno- tai keskirakenteinen, yleensä liuskeinen suuntautunut metamorfinen kivilaji. Amfiboliittiin on usein tunkeutunut syväkiviainesta, mikä tekee siitä raitaisen. (Laitala, M, 1991).

Vesistöt ja vedenjakajat

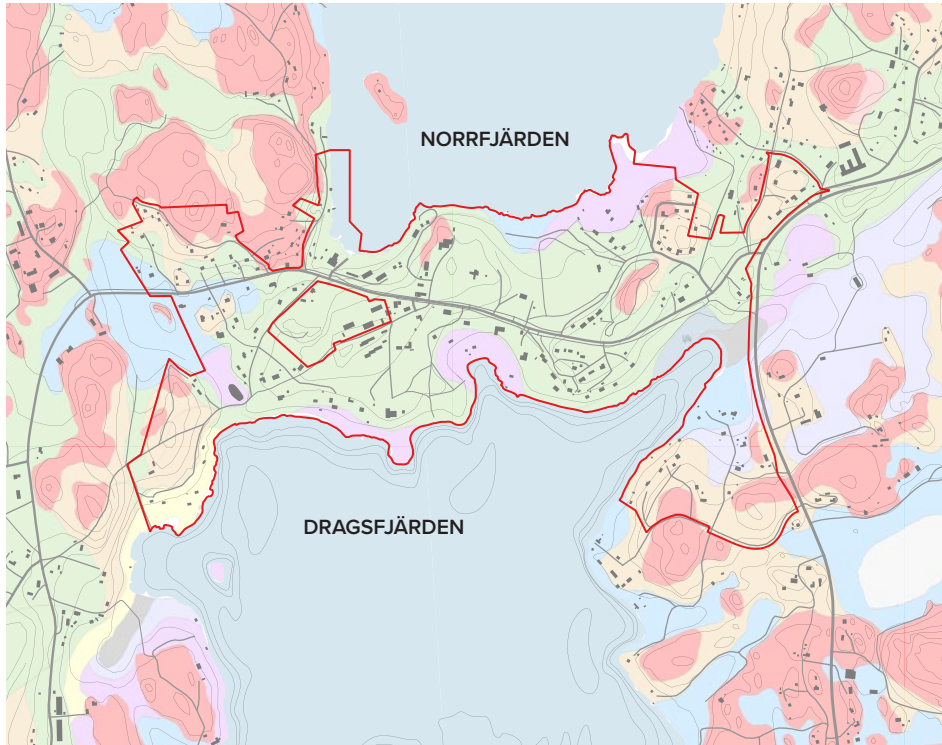
Suomi on jaettu 74:ään vedenjakajien rajaamaan suurempaan päävesistöön. Lisäksi on eritelty pienempiä rannikko- ja raja-alueiden vesistöjä (81–86) ja merialueet (91–99). Tarkastelualue sijaitsee Saaristomeren rannikkoalueen ja Ahvenanmaan päävesialueella (82), mikä tarkoittaa, että alueen vedet laskevat Saaristomereen.

Valuma-alueet on edelleen luokiteltu pienempiin osa-alueisiin. Kannaksen pohjois- ja eteläosa kuuluvat eri valuma-alueisiin. (Pohjoinen FI1-82.01.138.01, eteläinen FI1-82.01.103.01). Vedenjakaja kulkee mutkitellen kannaksen poikki. Valuma-alueiden rajat on esitetty oheisella kartalla.

Selvitysalue sijaitsee kahden vesistön, merenlahden ja järven välissä. Kannaksen pohjoispuolella sijaitseva Norrfjärden on matala, pääosin alle 5 metriä syvä kapea murtovesilahti. Veden laatu on vedenalaisen meriluonnon karttapalvelun (VELMU) mukaan välttävää. Lahden etelärannalla on muutamia Itämeren luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa mainitun Kultajouhi- ja Juhileväpohjat -luontotyyppien esiintymiä. Luontotyyppien uhanalaisuusluokka on LC = säilyvä. (Suomen ympäristö, 2018:2, 53; VELMU).

Kannaksen eteläpuolella sijaitseva Dragsfjärden on suurehko, pinta-alaltaan 3,5 km² kokoinen, järvi. Järven keskisyvyys on 8,2 metriä ja suurin syvyys on 16 metriä. Vielä pari sataa vuotta sitten Dragsfjärden oli yhteydessä mereen. Dragsfjärden kuuluu pintavesiltään pieniin ja keskikokoisiin vähähumuksisiin järviin ja sen ekologinen tila on tyydyttävä. Vesi on keskimäärin vain lievästi sameaa, ja humuspitoisuus melko vähäistä. Fosfori- ja typpipitoisuudet ovat tyydyttävällä tasolla. Pintaveden happipitoisuus on pysynyt melko hyvänä eri vuodenaikoina, mutta syvänteiden alusvedessä on havaittu voimakasta happivajaa (VELMU).

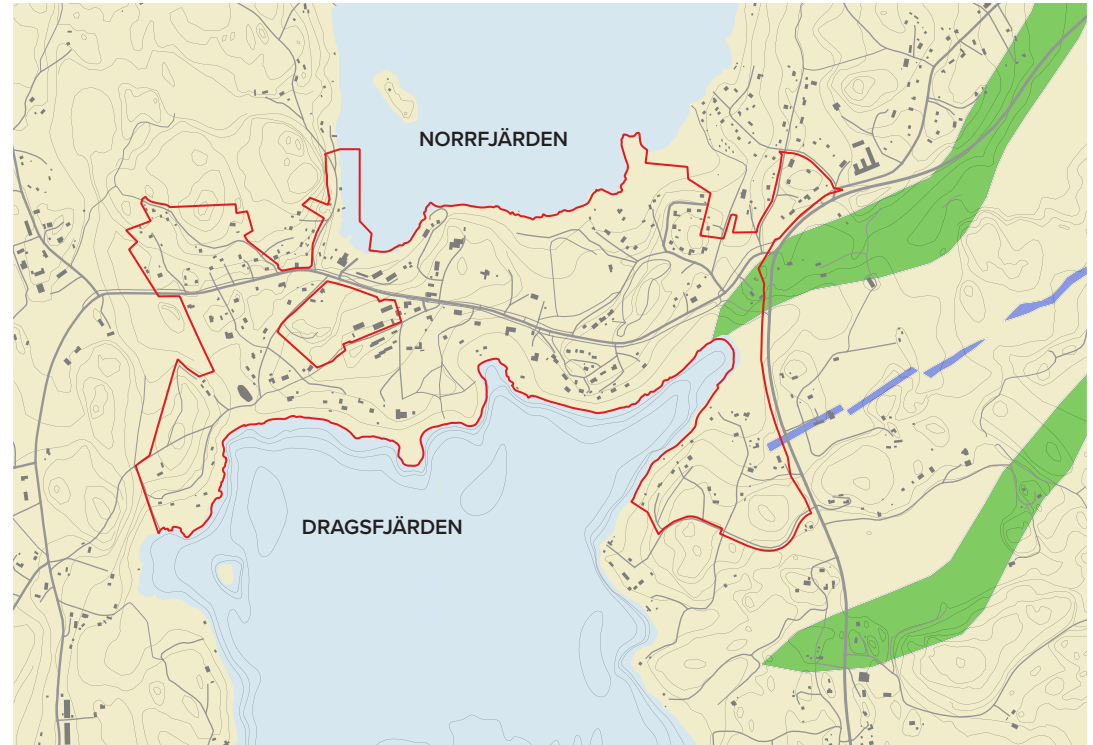

POHJAMAALAJIT

- Kallioma
- Kiviä
- Hiekkamoreeni
- Hiekka
- Karkea hieta
- Hieno hieta
- Savi
- Lieju
- Asemakaavan aluerajaus

Alueen pohjamaalajit. Kanssa on osa kolmatta Salpausselkää, mikä näkyy maaperässä kasautuneen hiekkamoreenin ja hiekan suuren määränä (Kartta GTK)

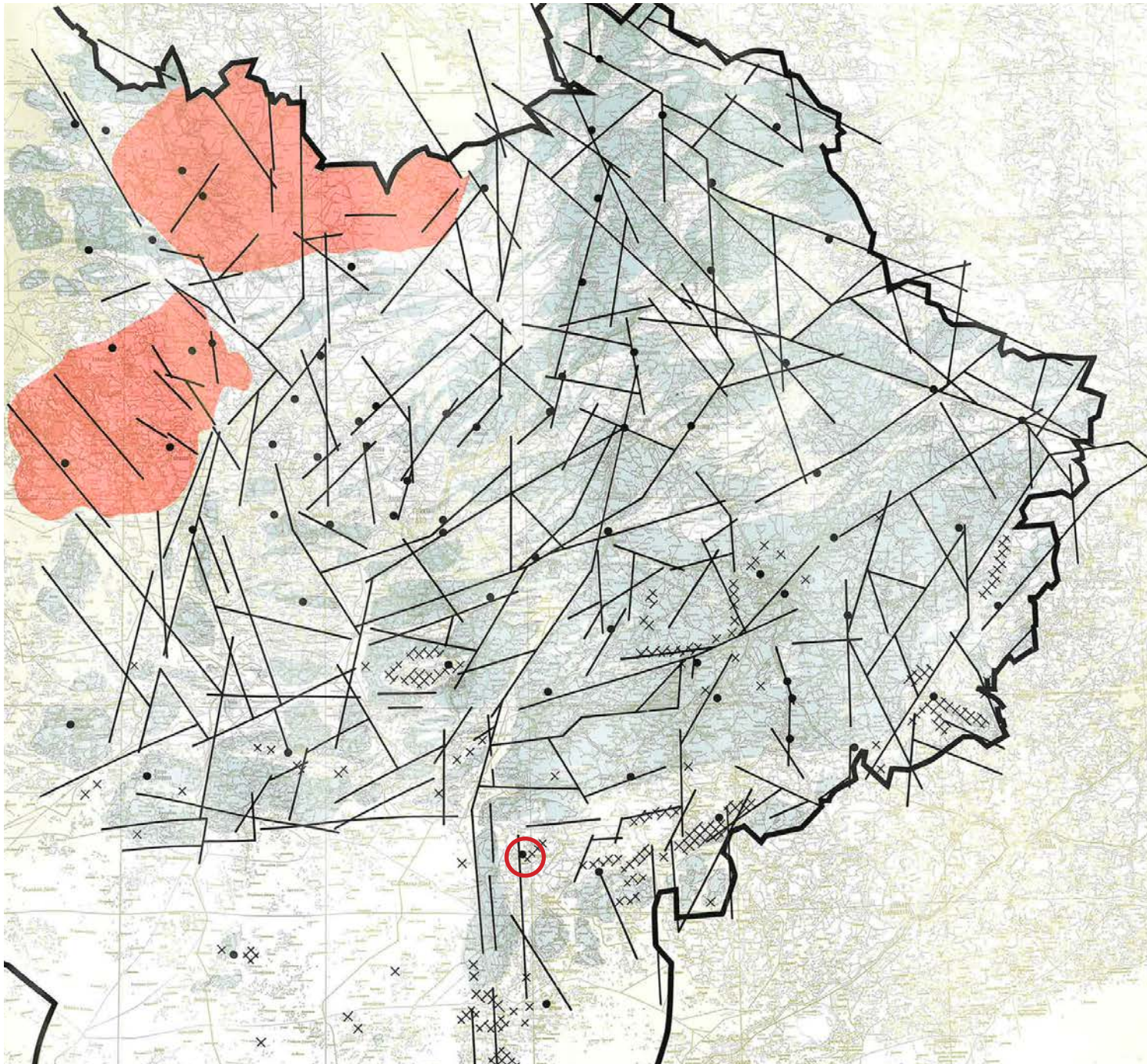

KALLIOPERÄ

- Kvartsimaasälpagneissi
- Amfiboliitti / diopsidiamfiboliitti
- Kiteinen kalkkikivi
- Asemakaavan aluerajaus

Alueen kallioperä on pääosin kvartsimaasälpagneissiä. Kalkin esiintyminen kallio- ja maaperässä edesauttaa lehtojen ja lehtomaisten metsätyyppien esiintymistä alueella. (Kartta GTK)

Edellinen sivu. Valuma-alueiden raja kulkee kannaksen keskivaiheilla. Pohjoinen osa laskee suoraan mereen, Norrfjärdeniin, eteläinen ensin Dragsfjärdeniin, mistä edelleen järven eteläreunasta mereen. Järven pinta on noin 0,8 metriä merenpinnan yläpuolella.

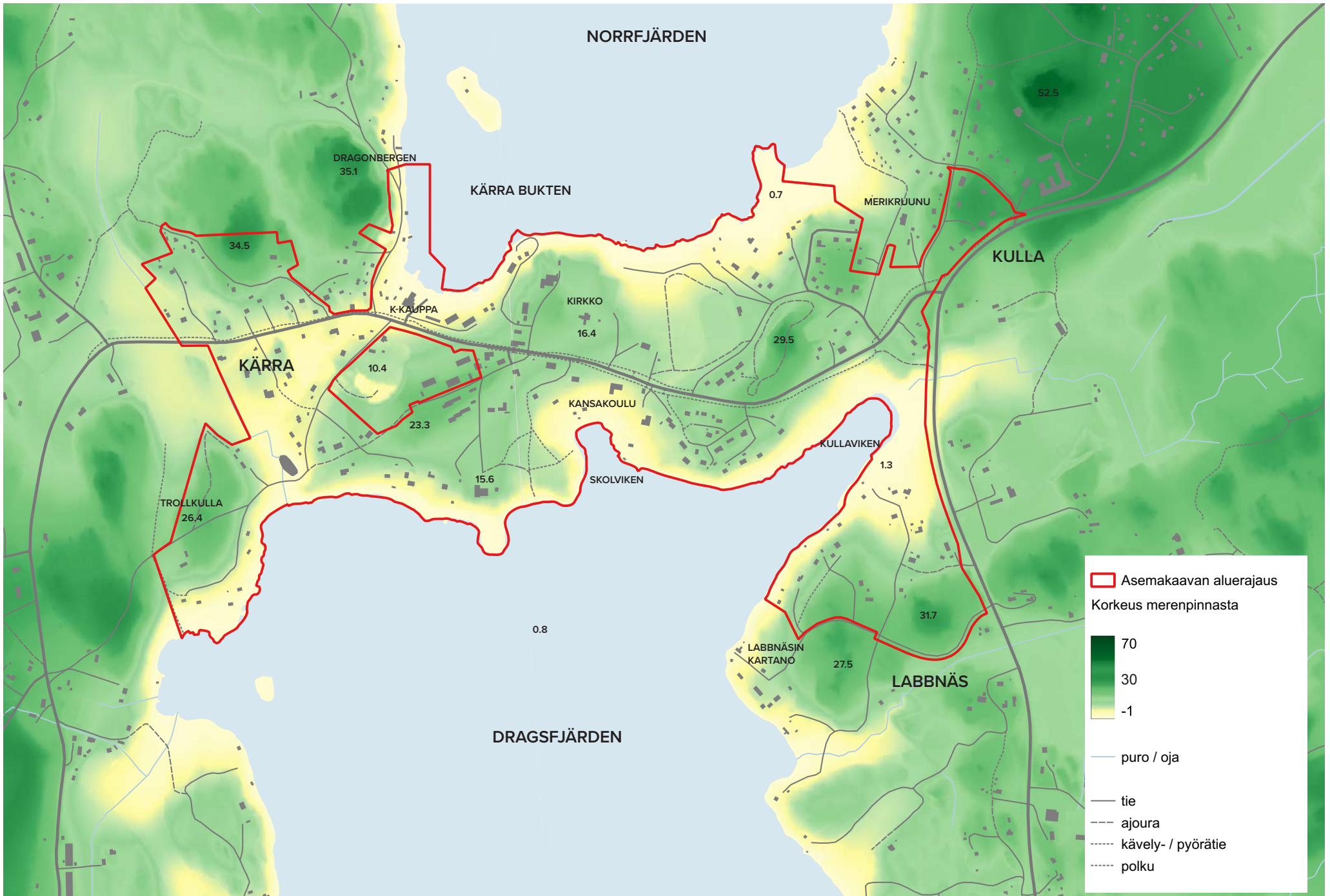
KALLIOPERÄN PÄÄPIIRTEET

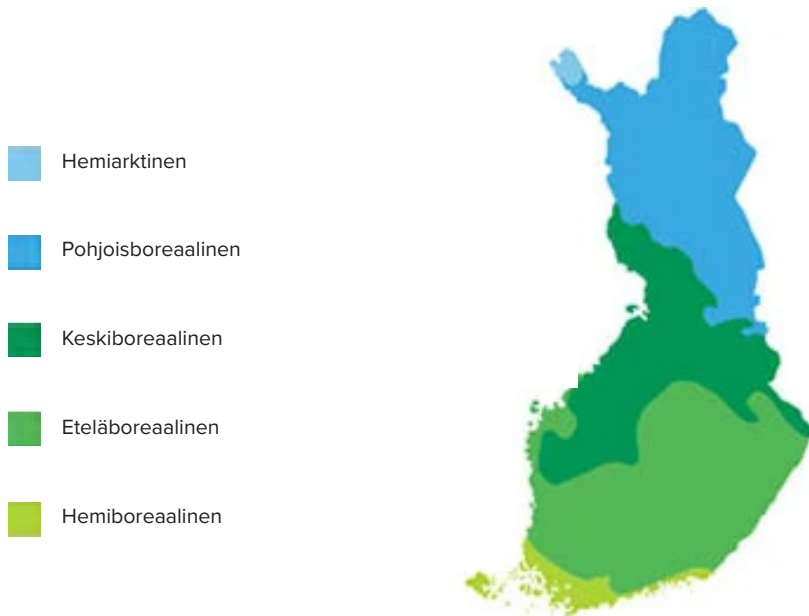
BERGGRUNDEN I HUVUDDRAG
CHARACTERISTICS OF THE BEDROCK

- Syväkivet**
Plutoniska bergarter
Plutonic stones
- Pintakivet**
Suprakrustala bergarter
Supracrustic stones
- Rapakivi**
Rapakivi
Rapakivi
- Huomattava murrosvyöhyke**
Märkvärd brottal
Principal fault line
- Taajama**
Tätort
Locality
- XXXX **Kalkkiesintymä**
Kalkstenförekomst
Limestone

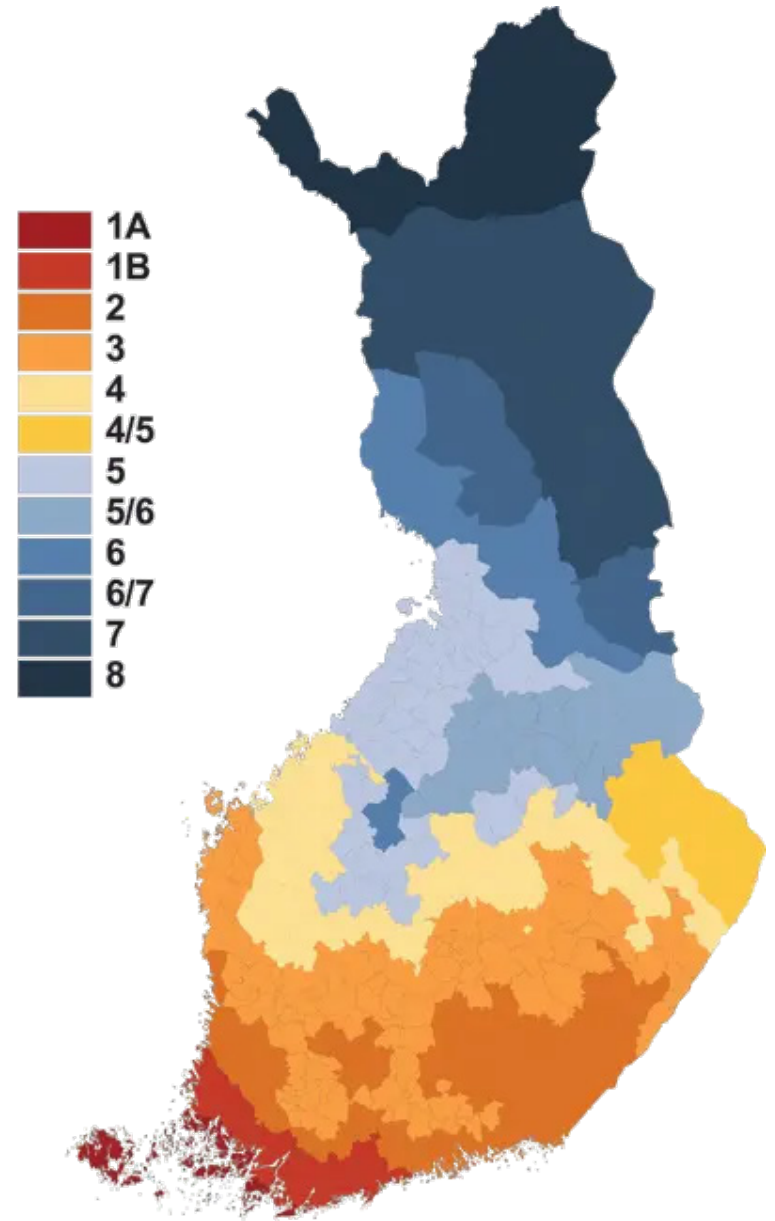
Kallion murrosvyöhykkeissä ei ole havittavissa selvää suuntautuneisuutta. Rautamáki (1990). Dragsfjärden kirkonkylä on ympyröity kartassa punaisella.

Seuraava sivu. Alueen topografiassa on erottuvat sekä keskiosan selänne että matalat ranta-alueet. Suurmaiseman laaksot sijoittuvat todellisuudessa vesialueille. Sekä merenlahti Norrfjärden että Dragsfjärden-järvi ovat matalia ja niiden pohjassa on savi- / mutakerrostumia.

Suomen ilmastovyöhykkeet. Dragsfjärdin kirkonkylä sijaitsee edullisimmassa hemiboreaalaisessa vyöhykkeessä, jota kutsutaan myös tammivyöhykkeeksi, sillä siellä menestyvät tammi ja muut jalot lehtipuut. (Kuva Ilmatieteen laitos.)

Hedelmäpuiden ja koristepensaiden menestymiseen perustuvassa kasvuvyökkeluokittelussa Kemiönsaari sijaitsee aivan kasvuvyöhykkeiden 1A ja 1B rajalla. 1A on Suomen edullisin kasvuvyöhyke. (Kuva Ilmatieteen laitos.)

Ilmasto

Tarkastelualue sijaitsee hemiborealisella ns. tammi-vyöhykkeellä. Hemiboreaaliseen vyöhykkeeseen kuuluu Ahvenanmaa, ja Manner-Suomessa ainoastaan osa Varsinais-Suomea ja Uudenmaan etelärannikko. Vuoden keskilämpötila on 2–3 °C korkeampi kuin maan etelä- ja keskiosassa. Meri tasaa lämpöoloja ja ilman kosteutta, joten vuosittaiset lämpötilavaihtelut ovat pienempiä kuin muualla Suomessa. Termisen kasvukauden pituus on yli 180 päivää vuodessa (Ilmatieteen laitoksen mukaan 2022 209 päivää ja 2023 190 päivää), mikä tekee siitä Suomen edullisimman kasvuvyöhykkeen. Ainoastaan Ahvenanmaalla kasvukausi saattaa olla pitempi, mutta siellä vuosittainen vaihtelu on suurempaa.

Paikallisilmasto muodostuu pääasiassa kolmen tekijän yhteisvaikutuksesta:

1. Vesisuhteet (meren ja suurten järvien vaikutus)
2. Topografis-geologinen rakenne biologisine seurausilmiöineen
3. Ihmisen toiminnan vaikutukset

Meri tasaa lämpötilaeroja, karkeat maalajit ja avokalliot varastoivat lämpöä ja parantavat pienilmastoja. Edullisimmat alueet ovat kaakon- ja lounaan välille sijoittuvat hieta- sora tai kalliopohjaiset rinnemaat. (Rautamäki 1990, 34–35). Saaristomainen pinnanmuotojen vaihtelu ja kalliopaljastumat vaikuttavat tuuli- ja lämpöolosuhteisiin luoden erilaisia pienilmastoja, jotka yhdessä muun muassa maa- ja kallioperän kanssa tuovat pienipiirteistä vaihtelua elinympäristöihin.

Rannikkoalueilla on yleensä tuulista. Suomen tuuliatlaksen (2024) mukaan tuulisuus tarkastelualueella on kuitenkin merkittävästi vähäisempää kuin läntisen saaren länsiosissa ja esimerkiksi Taalintehtaalla. Maastonmuo-

dot ohjaavat tuulia, avoimet viljelykset lisäävät tuulisuutta. Myös metsät vaikuttavat tuulisuuteen: tiheämpi metsäkasvillisuus vähentää tuulisuutta, kun taas pensas-kerroksen vähentäminen ja hakkuut lisäävät sitä. Tämä saattaa vaikuttaa sekä lämpötiloihin että tuuli-, ja vesiolosuhteisiin merkittävästikin: esimerkiksi pohjoistuulet pääsevät vapaasti tuulemaan tai varjoisuus häviää.

Luonto ja kasvillisuus

Hemiboreaalisen vyöhykkeen kasvukausi on niin pitkä, että tammi menestyy. Alueella on tyypillisesti myös enemmän lehtimetsävyöhykkeen eläin- ja kasvilajistoa kuin muualla borealisella vyöhykkeellä. Tammen lisäksi lehtometsien lajistoon kuuluvat vaahtera, pähkinäpensas, pyökki, saarni ja kynäjalava, ja mantereisemmillä alueilla metsälehmus. Kenttäkerroksessa esiintyy pyökkimetsien lajistoa, joka on parhaiten edustettuna saaristossa. (Rautamäki 1990, 37).

Lounaisrannikon ja saaristomeren alueelle tyypillistä kasvillisuutta ovat karut kalliomänniköt, kuivahkot puolukka-tyypin kankaat ja tuoreet mustikkatyyppin kankaat. Koska kallio- ja maaperässä on paikoin kalkkia, esiintyy siellä myös lehtoja tai lehtomaisia alueita. Lehtokasvillisuus alueella ei kuitenkaan ole yhtä rehevää ja runsasta kuin Ahvenanmaalla, jonka maaperä on kalkkipitoisempaa.

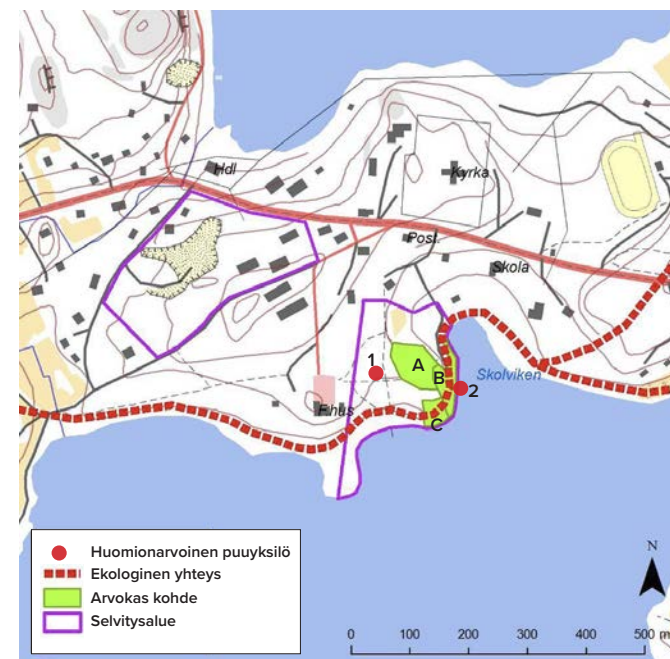
Kuivilla kedoilla ja niityillä sekä kivisillä mäillä kasvaa tammivyöhykkeen ruohoja ja heiniä, tunnuslajeina ketopiippo ja sikoangervo. Myös kosteahkot jäkkiheinä-niityt rajoittuvat tammivyöhykkeeseen. Toisaalta niitty- ja ketokasvistosta puuttuu monia sisämaan lajeja. (Rautamäki 1990, 37).

Sisäsaaristossa niittyarantoja on runsaasti, samoin laajoja ruokokasvustoja. Tuuheat tervaleppävaltaiset metsät, tunnuskasvina puna-ailakki, saartavat rantoja metsän puolelta.

Mannerrannikolla, jossa on suuria saaria, maatuovia lahtia ja salmia ovat kallioiset rannat harvinaisia kivikkorantoja vähän, niittyarantoja sen sijaan runsaasti. Laajat ruovikot ulottuvat laiduntamattomilla rannoilla tervaleppän muodostamaan metsänreunaan. Laidunnetuilla rannoilla on välissä avointa niittyä. (Rautamäki 1990, 36.)

Koska seutu on ollut pitkään asuttua, löytyy ainakin vanhemmista pihosta oletettavasti myös kulttuurikasvillisuutta, kuten istutettuja vierasperäisiä puulajeja. Alueelta löytyi esimerkiksi yksi suuri istutettu jättituija.

Koko kaava-alueelta on tekeillä luontoselvitys. Selvityksestä saatujen alustavien tietojen mukaan alueella on liito-oraville soveltuvia elinympäristöjä, mutta merkkejä liito-oravista ei ole löytynyt.

Aiemmassa luontoselvityksessä (Faunatica 2011) Skolvikenin länsilaidalta löydettiin kolme erityyppistä ekologisesti arvokasta kasvillisuusalueita. Selvitys koskee vain osaa Dragsfjärdin kirkonkylän alueesta.

Aiemmassa, vain osa tämän selvityksen tarkastelualueesta kattavassa, luontoselvityksessä (Faunatica 2011) havaittiin Skolvikenin länsireunan metsäalueelta kolmen arvokkaan luontokohteen muodostama kokonaisuus. Kartalla esitetyt luontotyyppikuviot ovat :

- A. A. Luonnontilaisen kaltainen kangasmetsä (+linnustollisesti arvokas alue)
- B. Rehevä lehtolaikku / tuore keskiravinteinen lehto
- C. Paisterinne.

Näistä kohde B on metsälakikohde ja uhanalainen luontotyyppi kohteet A ja C ovat muita arvokkaita elinympäristöjä.

Selvityksen mukaan rantaa pitkin kulkee myös merkittävä ekologinen käytävä. Selvityksen mukaan käytävä on erityisen merkittävä siitä syystä, että Dragsfjärdin keskustan ollessa muuten pitkälti rakennettua on tämä viherkäytävä ainoa reitti, jota pitkin eliöt voivat liikkua kapean kannaksen yli. (Faunatica 2011, 6). Alueella havaittiin myös kaksi huomionarvoista puuyksilöä. Lähempänä rantaa sijaitseva puu, järeä tervaleppä (2), sopisi selvityksen mukaan jopa luonnonmuistomeriksi. (Faunatica 2011)

Maisemaselvityksen kenttäkäynneillä luontotyyppejä kirjattiin yleisluontoisesti, tekemättä perusteellisempia selvityksiä, jotka kuuluvat luontoselvityksen sisältöön. Havaittuja kasvillisuustyyppejä olivat:

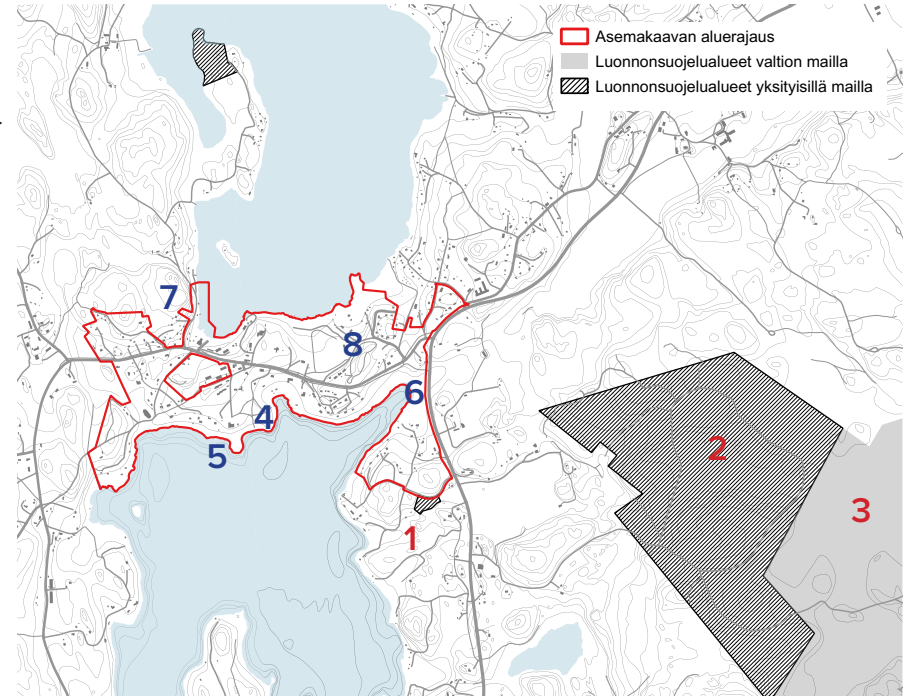
- Tuoreet kankaat
- Mäntyvaltaiset kuivat kankaat
- Tuoreet keskiravinteiset lehdot
- Kalliomänniköt
- Tervaleppävaltaiset rantametsät
- Rantojen kosteikkoalueet (F.husetin läheinen niemi ja Kullavikenin pohjukka)
- Kedot / katajakedot / karut kalliokedot

TARKASTELUALUEEN LÄHIYMPÄRISTÖN
LUONNONSUOJELUALUEET
1. Labbnäsin luonnonsuojelualue
2. Kullan luonnonsuojelualue
3. Dragsfjärdin Stormossenin luonnonsuojelualue.

Tarkastelualueella ei sijaitse luonnonsuojelualueita. Aiemmassa luontoselvityksessä mainittujen kohteiden suojelemista voisi harkita (4). Myös kartalle merkityt kosteikkometsät (5, 6) ja Dragonbergen (7) ovat mahdollisia luontokohteita). Lisäksi alueella on pienialaisia paahdeympäristöjä ja kasvillisuudeltaan kiinnostava kalliojyrkänne (8).

- Niityt
- Paahdealueet (paahteiset rinteet, tienpenkereet)
- Avokalliot / kalliojaljastumat
- Kalliojyrkänteet
- Ruovikot

Lisäksi havaittiin yksittäisiä poikkeuksellisen edustavia puuyksilöitä, kuten todennäköinen jättituija tarkastelualueen länsilaidalla Trollkullantin 23:n pihan reunalla. Alueella on myös paljon vanhoja suuria mäntyjä, joista osa on kilpikaarnaisia, sekä edustavia keloja, erityisesti Labbnäsin kartanon viereisellä kallioalueella.

Alueen yleisimpiä kasvillisuustyyppit ovat tuoreet kankaat ja mäntyvaltaiset kuivat kankaat. Merkittävä osa metsistä on tasaikäistä ja lajistoltaan köyhää talousmetsää. Lisäksi tarkastelualueella ja sen läheisyydessä on viime vuosina suoritettu intensiivisiä avohakkuita.

Tarkastelualueen lähellä sijaitsee kolme luonnonsuojelualue: yksityisellä maalla sijaitsevat Labbnäsin luonnonsuojelualue ja Kullan luonnonsuojelualue, sekä valtion maalla sijaitseva Dragsfjärdin Stormossenin luonnonsuojelualue.

Skolvikenin länsirannan kasvillisuutta (4, ed. sivu).

Skolvikenin länsirannan kasvillisuutta (4).

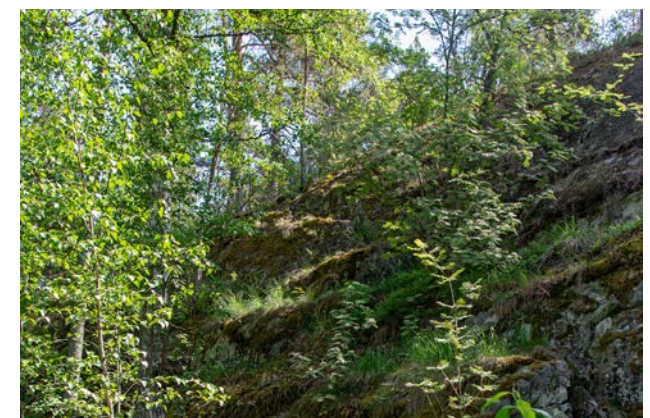
Rehevä niemi (5).

Ajoittain tulviva metsäalue Kullavikenin pohjukassa (6).

Dragonbergen (7).

Kalliojyrkäne (8).

Alueella on kattava polkuverkosto (ks. s. 25).

hauta- työ- ja valmistuspaikkoja (mm. Hammarsboda 4, 40010036) sekä pronssikautisia asuinpaikkoja ja hauta- rökkiöitä.

Kaava-alueelta on tehty yksi esihistoriallisen ajan esi- nelöytö, rautakautinen ruotokeihäänkärki (1000035418) harjun hiekkamaasta Kyrkobovägenin ja Spikbackväge- nin ristyksen tuntumasta.

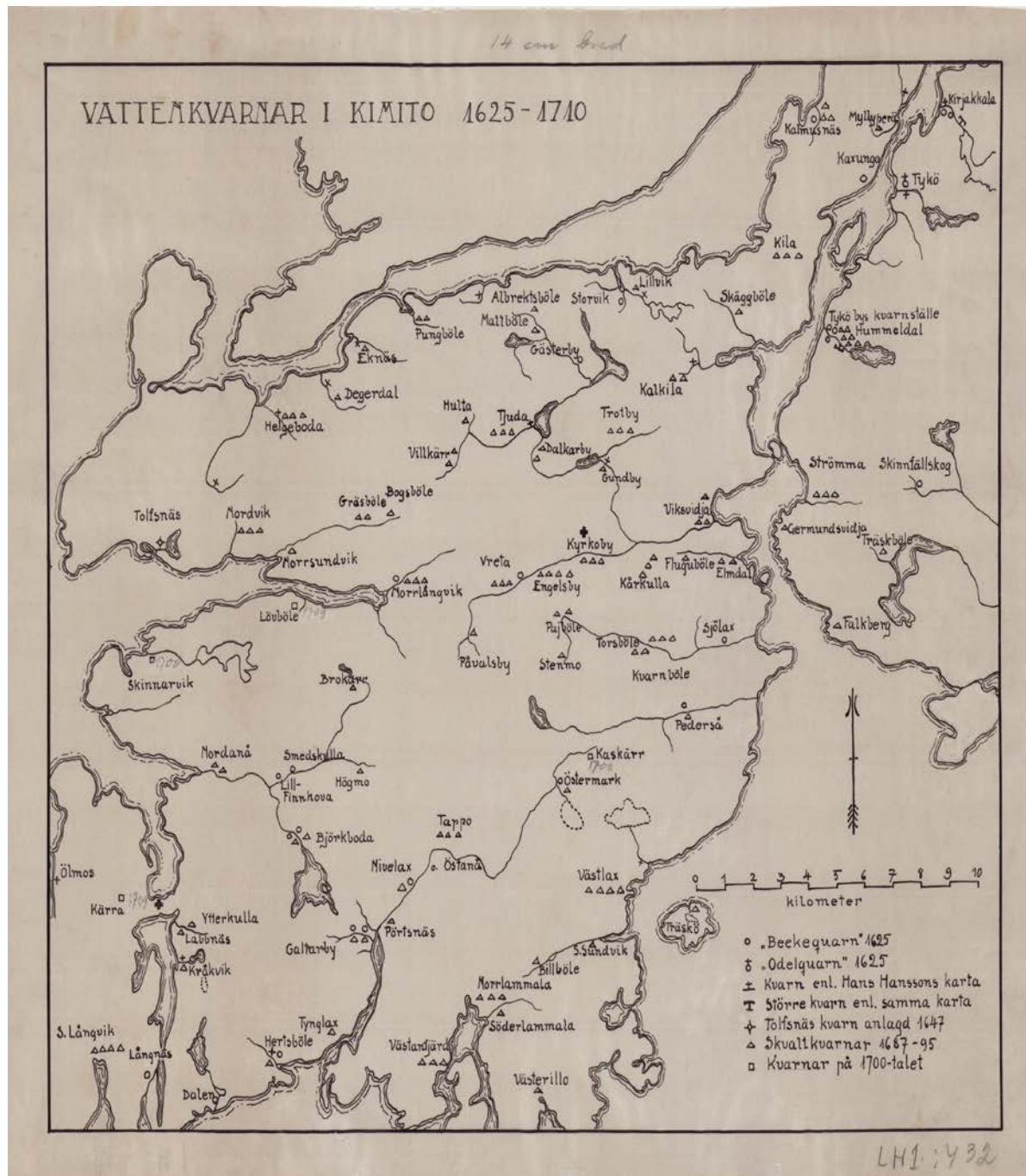
Historiallisen ajan muinaisjäänöksiä kaava-alueella on yksi, Dragsfjärdin vanhan kirkon paikka (40500013) noin 100 m itään nykyisestä kirkosta. Lisäksi merialueella kaa- va-alueesta hieman koilliseen on yksi vanha hylky (Dra- gsfjärdinlahti 1, 1544) ja 1900-luvun hylky Dragsfjärdinlahti 2 (1545) noin 50–70 m pohjoiseen lahden keskivaiheilla.

Maanviljelys

Rakentamisen ohella maisemakuvaa eniten muokannut tekijä on maatalous (Rautamäki 1990, 46.) Maatalous- toiminta on kehittynyt Varsinais-Suomessa jo varhain, viitteitä karjanhoidosta ja viljan viljelystä on jo kivikau- delta, Kiukaisten kulttuurin (2500/2300–1800/1500 eaa) ajalta. Pääasiallisia elinkeinoja alueella kivikaudella ja pronssikaudellakin tosin olivat kalastus ja metsästys, joiden merkitys säilyi vielä maanviljelyksen yleistyessäkin rautakauden loppuvaiheilla (Haggrén et al. 2015, 222.)

Aluksi viljelytoiminta oli kaskiviljelyä, josta siirryttiin pel- toviljelyyn keskiajalla. Pellot raivattiin maastossa savi- ja hiekkapohjaisiin laaksoihin, maiseman perusrungon alim- piin osiin. Rantojen tulvaniityt ja otettiin ensin laidunkäyt- töön, myöhemmin niityiksi ja peltoviljelyyn. Maisemakuva muistutti saaristoaikaa: tasankoja rajasivat metsäiset- ja kallioiset selänteet.

Vuosien 1625–1710 vesimyllykartan perusteella vaikuttaisi, että maanviljelytoiminta alueella on jo tuolloin ollut aktiivista. (Kartta Finna).

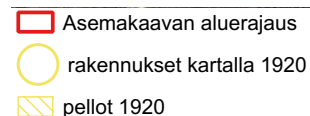
Kemiönsaaren alueellakin suuri osa savisista tasangoista on ollut pitkää viljelykäytössä, asutuksen keskittyessä selännealueille peltoaukeiden reunoilla. 1700-luvun loppupuolen isojakokartoista on nähtävissä, että monet nykyisistä peltoalueista ovat olleet maatalouskäytössä jo silloin. 1600– ja 1700-lukujen vaihteen vesimyllykartasta päätellen maataloustoiminta on ollut jo tuolloin mittakaavaltaan merkittävää. Koska vanhojen karttojen perusteella vaikuttaisi, että 1700-luvulla käytännössä kaikki viljelykelpoinen maa-ala on jo otettu maatalouskäyttöön, on aktiivinen viljelytoiminta alueella on alkanut jo huomattavasti aiemmin.

Tarkastelualueella maataloustoiminta on keskittynyt alueen kaakoislaidan savikkoisille tasangoille Labbnäsissä sekä kirkonkylän länsipuolella Kärrassa. Kummasakin on jo 1700-luvun kartassa paljon pelto- laidun- ja niittyalueita sekä tilojen rakennuksia. Nykyisen Dragsfjärdin kirkonkylän alueella on sijainnut karttojen perusteella vain muutama laidun: yksi nykyisin asuinkäytössä olevalla alueella Pohjoisrannantien pohjoispuolella, yksi nykyisen hotelli Merikruunun merenpuoleisella pihalle-alueella, yksi Skolvikenin pohjukassa ja yksi nykyisin niittynä olevalta alueelta Kullavikenin pohjoisrannalla. Tämä johtuneen siitä, ettei selännealue maastonmuotojen eikä maaperänsäkään puolesta ole ollut maataloustoiminnalle edullista.

1900-luvulle tultaessa tilanne ei ollut merkittävästi muuttunut. 1920-luvun pitäjänkartassa pelto-, niitty- ja laidunalueet ovat lähes identtissillä paikoilla 1700-luvun loppuun verrattuna, kuten myös nykytilanteeseen nähden.

Edellinen sivu. Yhdistelmä 1700-luvun lopun Isojakokartoista (KA). Nykyisen kirkonkylän alueella ei ole ollut asutusta, ja maatalouskäytössäkin on ollut vain pieniä maa-alueita. Sen sijaan kylän itä- ja länsipuolilla ovat maatalousmaat olleet laajuudeltaan jo lähes nykyisellään.

Maatalouskäytössä 1920-luvulla (Pitäjänkartta, KA) olleet alueet piirrettynä vuoden 2023 ilmakuvaan päälle. Merkittäviä eroavaisuuksia ei ole, mutta paikoin on havaittavissa, että aiemmin laitumena tai niittynä olleet alueet ovat päässeet metsittymään tai pusikoitumaan käytön puutteen vuoksi. Tarkastelualueella näin on käynyt esimerkiksi Skolvikenin länsirannalla (1).

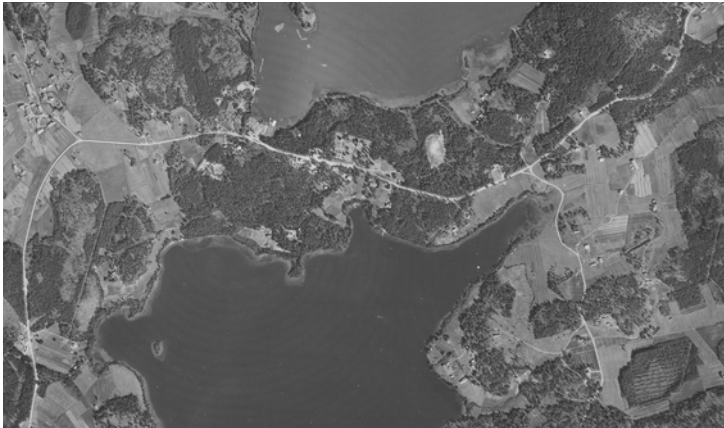
Tieverkosto

Varsinais-Suomen maisemassa tiet sijoittuivat joko avointen laaksojen ja metsäselänteiden väliseen tilaan, tai moreeni- ja hiekkapohjaisille selänteille. Tieverkoston keskeinen osa vaikuttaisi sijainneen jo pitkään pääosin nykyisellä paikallaan, johtuen maiseman perusrungosta – topografiasta, maaperästä ja maankäytöstä.

Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet 1900-luvun loppupuoliskolla, kun teiden linjauksia on suoristettu vastaamaan autoliikenteen tarpeisiin. Alueelta itäänpäin johtavan uuden tieyhteyden, Dragsfjärdintien rakentaminen ja Taalintehtaantien linjan suoristaminen 1960–70-luvuilla. Dragsfjärdintie korvasi Kullantien tärkeimpänä idänsuuntaisena tieyhteytenä.

Tarkastelualueen luoteisosan kannalta suuri muutos on myös kirkolta luoteeseen Trollkullaan kulkeneen keskeisen tieyhteyden muuttuminen Furumalmintien-Kärrasandintien-Trollkullantien muodostamaksi katkonaiseksi ja ainakin auto ja pyöräliikenteen kannalta merkityksettomäksi. Muut muutokset tieverkostoon ovat mittakaavaltaan pieniä, ja syntyneet lähinnä palvelemaan uuden asutuksen tarpeita.

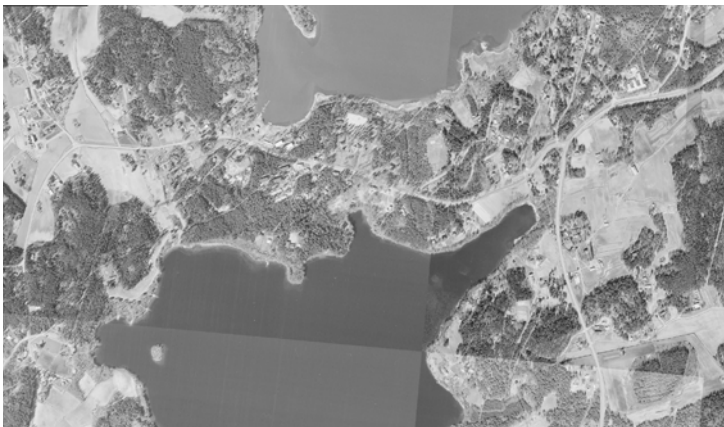
Huomionarvoinen tekijä alueella on aktiivisessa käytössä oleva polkujen verkosto, joka ainakin maaston kuluneisuudesta päätellen on ollut käytössä jo kauan (ks. s. 21).

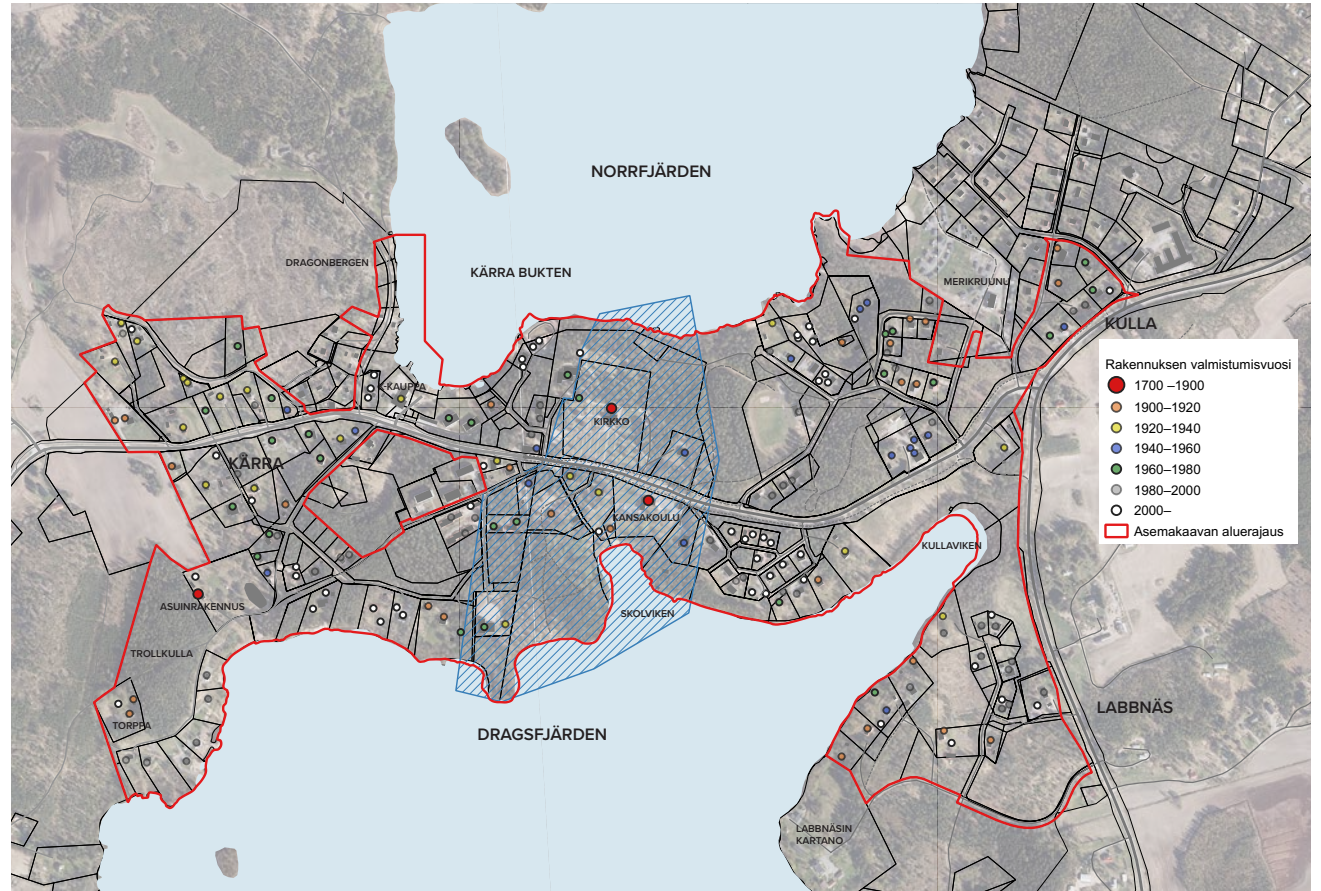
1951

1982

1997

Asemakaava-alueen rakennukset luokiteltuna valmistusvuoden mukaan. Valmistusvuodet ovat kunnan rakennusvalvonnan tiedon mukaiset. Rakennusten ikäarvio museon informaatioportaaliissa (MIP) poikkeaa paikoin rakennusvalvonnan tiedoista.

Ilmakuvat vuosilta 1951, 1982 ja 1997 (MML). Lisärakentamisen lisäksi keskeisimmät muutokset liittyvät tieverkoston pääteiden uusiin linjauksiin. Maatalousalueen vaikuttaisivat pysyneen lähes täysin paikoillaan.

RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Asutuksella ja siihen liittyvillä muilla rakennuksilla, tiestöllä ja elinkeinoilla on ollut oleellinen maisemakuvaa muokkaava merkitys.

Rautamäki (1990, 98–101) luokittelee Dragsfjärdin kirkonkylän taajamatyyppin varsinais-Suomen alueelle harvinaiseen taajamatyyppiin ”vesistön ja harjuselänteen leikkauskohta”. Maisematyyppiä leimaavat voimakkaat maisemaelementit ja maastonmuodot, ja se hyvin yleinen Järvi-Suomen alueella. Rautamäen (1990, 46) mukaan Varsinais-Suomen maisemassa asutus ja merkkirakennukset sijoittuivat peltoja reunustaville selänteille, paikoille, joilta oli hyvät näkymät avoimiin maisematiloihin. Tällaisia paikkoja hän kutsuu maiseman hierarkkisiksi pisteiksi.

Dragsfjärdissä tällaisia rakennuksia ovat maiseman solmukohdassa sijaitseva kirkko kellotapuleineen. Tarkastelualueen lähiympäristössä hierarkkisessa pisteessä sijaitsee myös aiempi pappila, Labbnäsin kartano.

Rakennushistoria

Vanhojen karttojen perusteella rakentaminen tarkastelualueella ennen 1900-lukua on keskittynyt Ytterkullan-Labbnäsin ja Kärran maatalousalueille. Kirkonkylän alueella tätä vanhempia rakennuksia ovat koulurakennus ja Trollkullassa sijaitseva 1700–1800 -luvulle ajoitettu asuinrakennus. Lisäksi Trollkullassa on 1870 Senaatinkartassa torppa, jonka rakennusajaksi on museon informaatioportaali (MIP) ajoitettu ”ennen vuotta 1920”. Voisi olettaa, että kyseessä on kuitenkin sama rakennus, jonka ajoitus on vain museoportaaliassa epätarkka.

Ristinkirkon muotoinen kirkko on vihitty käyttöön vuonna 1755, ja sen rakennettiin kirkonrakentaja Anders (Antti) Piimäsen johdolla. Kellotapuli valmistui vuonna 1763.

Kirkkoa ennen Dragsfjärdissä oli Dragen kappeli, jonka rakentamivuotta ei tiedetä. Kappeli sijaitsi noin sata metriä nykyisestä kirkosta itään, ja purettiin huonon kuntosensa takia vuonna 1695. Kirkon vierestä kulki aikoinaan myös veneenvetoreitti kannaksen ylitse.

Kirkko sijoitettiin kannakselle oletettavasti sekä maise-mallisista, että toiminnallista syistä. Onhan se sijainnut suhteessa alueen maarekisterikyliin keskeisessä paikalla, Kärran, Ytterkullan ja Labbnäsin välimaastossa. Kärraan ja aiemmin Olmnäsiksi kutsutulle Kemiönsaaren läntiselle osalle ainut kulkureitti mantereeseen suunnasta oli kannasta kulkeva tie. Kirkolle oli myös hyvät yhteydet vesiteitse sekä etelästä Taalintehtaan suunnasta että pohjoisen suunnasta ja keuempaa lounaisesta saaristosta, joten se pystyi palvelemaan suhteellisen suuren alueen käyttäjäkuntaa. Lähimmät kirkot 1700-luvulla olivat idässä Kemiössä, kaakossa Västanfjärdissa ja etelässä Hiittisissä. Kirkon pappila sijaitsi Labbnäsissä, nykyisen Labbnäsin kartanon paikalla jo 1600-luvulla. Labbnäsin nykyinen päärakennus on vuodelta 1904.

Alkuperäinen koulurakennus on vuodelta 1878, ja siihen on tehty muutoksia 1930- ja 1940-luvuilla. Koulu oli käytössä vuoteen 2009 saakka.

1920-luvun kartassa näkyvät koulurakennus, sen lähellä-rannempana sijaitsevat päiväkotia ja talousrakennus, sekä joitakin rakennuksia Kirkonkyläntien pohjoispuolella, nykyisen Spikpakantien varrella. Museon informaatioportaali (MIP) mukaan Spikpakantien varrella ei kuitenkaan enää ole sen aikaisia rakennuksia, joten ne on oletettavasti purettu ja niiden tilalle on rakennettu uusia.

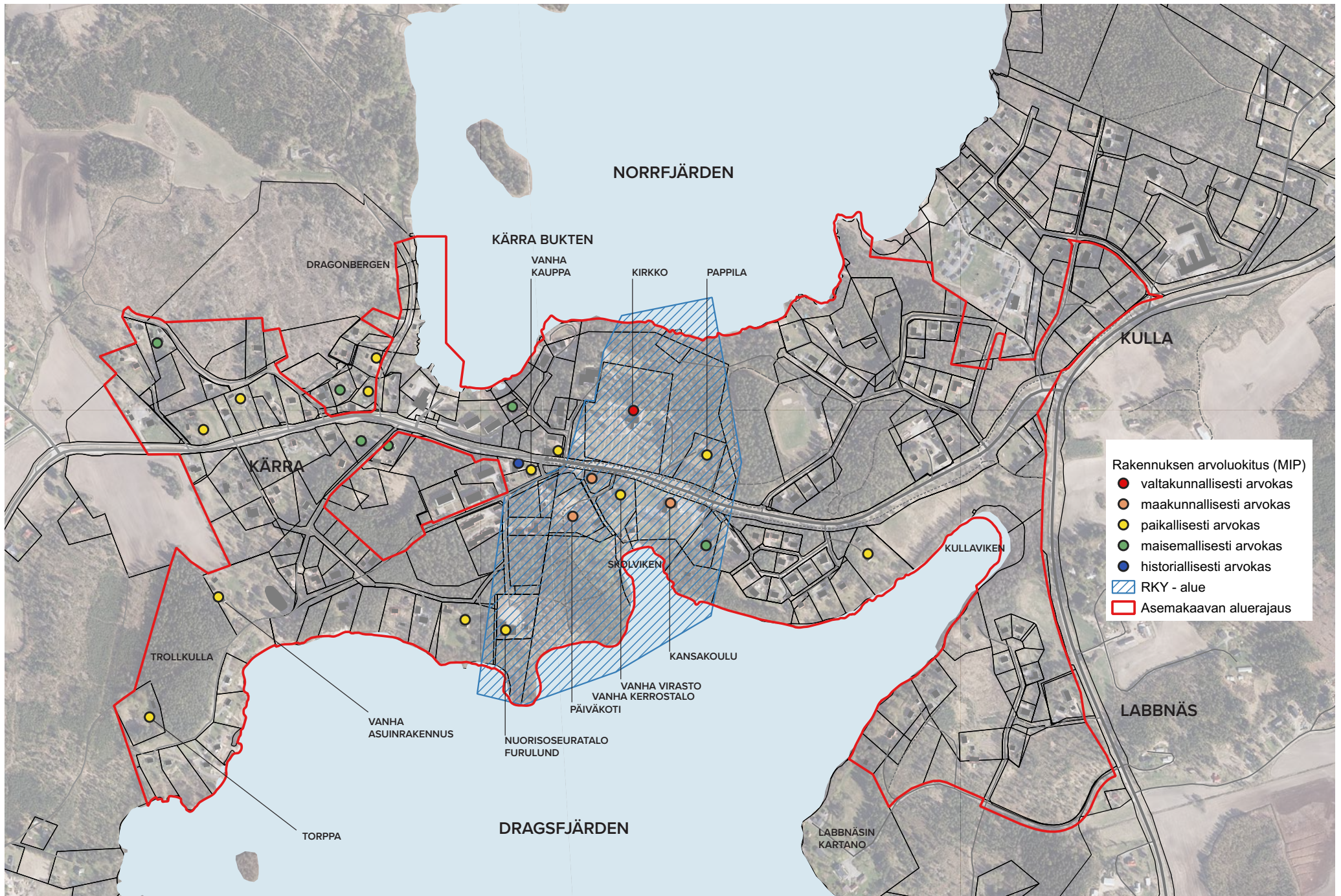
Syy vanhemman rakennuskannan puutteelle on todennäköisesti se, että Salpausselälle sijoittuvan kirkonkylän alueella ei ollut merkittävästi maataloustoimintaa, ja maa-

talouteen liittyvä rakentaminen keskittyi pelto- ja laidun-alueiden lähistölle. 1900-luvun alkuvuosikymmenillä kylän keskustaan ja sen ympärille rakennettiin uusia rakennuksia. Ensimmäinen kauppa Kärrassa oli avattu jo vuonna 1885, mutta vuonna 1916 avattiin osuuskaupan myymälä, ja 1920-luvulla muun muassa posti- pankki- kunnantalo, ja asuinrakennuksia. Kirkon ympäristöön muodostui jonkinlainen kyläkeskusmainen rakenne. (Suistoranta & Asplund 1997, 128.)

Aktiivisuutta alueelle 1900-luvun alkuvuosikymmeninä toi myös kesäasuminen: 1930-luvulla avattiin täysihoitola, nykyinen hotelli Merikruunu, jonka vieraina kävi pääasiassa helsinkiläisiä suomenruotsalaisia (MIP). Myös vanhaan pappilaan sijoittuneessa Labbnäsin lomakodissa harjoitettiin majoitustoimintaa uuden pappilan valmistuttua kirkon viereen. Lisäksi alueella oli muitakin kesäkäytössä olevia rakennuksia. (Suistoranta & Asplund 1997, 134.)

1920-luvulta lähtien alueen rakennuskanta on kasvanut. Oheisesta kartasta näkee, että kasvu on ollut pääosin taasaista, mutta erityisen paljon uusia rakennuksia on tullut 2000-luvun puolella.

Uudempi, 1960-luvun jälkeen tapahtunut rakentaminen, mukaan lukien liikenneinfrastruktuuri, on muuttanut alueen maisemakuvaa. 1970-luvun kerrostalot vaikuttavat merkittävästi maisemaan Kärra buktenin ja Dragonbergenin suunnasta, samoin kuin 2000-luvun rantarakentaminen. Myös kauemmas rannasta sijoittuva uudisrakentaminen korttelialueineen ja pihanurmikoineen on osin ristiriidassa alueen vanhemman rakennuskannan ja vaihtelevan ja sisäsaaristomaisen miljöön kanssa.

Rakennussuojelu

Kirkkomaa ja koulurakennus piha-alueineen kuuluvat RKY-alueeseen, kuten myös kirkon vieressä sijaitseva vuonna 1954 rakennettu pappila, koulun vieressä sijaitseva entinen kunnantalo, kivinen asuinrakennus, sekä joukko muita rakennuksia, ja entisen niityn tai laitumen paikalla nykyisin sijaitseva metsäalue. Lounaassa rajauksen sisältyy myös 1960-luvun nuorisoseurantalo Furulund ja sen viereinen 1900-luvun alun rakennus, sekä metsäalueita. RKY-alueen rajausta on laaja, eikä vaikuta täysin perustellulta. Skolvikenin länsirannan metsäalue soveltuisi luontoarvojen perusteella osittain suojelualueeksi, mutta RKY-status vaikuttaa erikoiselta. Sama koskee aluerajauksen koillisreunan metsäaluetta. Sen sijaan rajauksen olisi perusteltua sisällyttää 1900-luvun alun kaupparakennus Furumalmintien alkupäässä.

Kaavassa suojeltuja rakennuksia ovat pappila (1954), vanha kauppa (ennen 1920) Furumalmintien alkupäässä, kirkkoa vastapäätä RKY-alueella sijaitsevat asuinrakennus (1927), 1900-luvun alun päiväkotirakennus ja kunnan virasto sekä kansakoulu (1878/1930-luku).

Suojeltuja pihapiirejä alueella ei ole. Joitakin edustavia mahdollisesti säilyttämisen arvoisia pihapiirejä on merkitty sivulla 31 esitettävään maisematyyppiluokituskarttaan.

Museon informaatioportaalissa monien rakennusten tiedot vaikuttavat puutteellisilta, niin ajoituksen kuin kulttuurihistoriallisen arvioinninkin puolesta. Portaalin arvoluokitukseen pohjautuva kartta esitetään seuraavalla sivulla.

Edellinen sivu. Rakennusten arvoluokitus alueellisen vastuumuseon informaatioportaan mukaan (MIP). Arvokkaiksi luokitellut rakennukset sijoittuvat pääosin RKY-alueelle.

Vanha virasto / toimistorakennus RKY-alueella.

Dragsfjärdin vuonna 1755 valmistunut kirkko.

Trollkullan torppa komeine pihapiireineen.

Kärä buktenin rannalla sijaitsevat kerrostalot lahden yli nähtynä.

Vanha kauppa avoimine piha-alueineen.

Uutta loma-asumista Trollkullassa.

MAISEMATYYPPILUOKITTELU

Maisemaselvityksen loppupäätelmänä esitetään jako maisematyyppeihin. Luokittelu perustuu muun muassa topografisiin, ekologisiiin ja käyttöön liittyviin tekijöihin. Luokittelu ei pyri olemaan täydellinen ja kaiken kattava ja siinä on päällekkäisyyksiä ja yleistyksiä. Alueiden rajat eivät ole tarkkoja ja perustuvat karttatarkasteluihin ja maastossa tehtyihin havaintoihin.

Luokittelu pyrkii määrittelemään eri maisematyyppien ominaispiirteet, niiden olemusta ja mahdollista arvoa määrittävät keskeiset tekijät ja puutteet. Tarkoitus on, että luokittelu toimisi kaavoituksen apuna määriteltäessä miten alueen kehittämisessä voitaisiin kehittää myös sen maisemallisia arvoja.

 Asemakaavan aluerajaus

Alueiden luokittelu

 Turpeenottoalue

 Hakku

 Hiekan- / soranottoalue

 Piha, kasvillisuus pääosin matalaa

 Piha, kaavillisuus pääosin matalaa, mahdl. kulttuurihistoriallinen kohde

 Puustoinen piha-alue

 Puisto tai puistomainen piha, hautausmaa

 Virkistysalue: uimaranta, urheilukenttä

 Metsä

 Hoitometsä

 Metsä, mahdollinen luontokohde

 Metsä, virkistysalue

 Rantametsä tai rantakosteikko

 Rantametsä tai -kosteikko, mahdollinen luontokohde

 Maatalousmaa

 Niitty tai muu pienialainen avoin alue

 Puustoinen kallioalue

 Muu / luokittelematon

 Yrityspiha-alue

 Autoliikenne / pysäköinti

Tämä ja seuraava sivu. Tarkastelualueen maisematyyppijako. Alueiden rajat ovat viittellisiä. Maisematyyppien tarkoituksena on toimia kaavoituksen tukena määriteltäessä, mitä maisemallisia tekijöitä olisi hyvä huomioida osa-alueiden kehittämisessä.

Hakkuualue

Tarkastelualueella on paljon viimeaikaisia hakkuita, myös kirkonkylän keskustan tuntumassa. Hakkuilla on aina suuri vaikutus maisemaan, ja pinnanmuodoiltaan vaihtelevassa ympäristössä ne vaikuttavat maisemaan merkittävästi, mitä lisää niiden näkyminen kauas vesialueita pitkin. Lisäksi hakkuut vaikuttavat heikentävästi paikallisiin ilmastoon ja luontoon. Maisemallisesti arvokkaalla selänneellä on sen kulutuskestävyydeltään heikon metsän säilyttäminen tärkeää. Myös kyläkeskuksen taajama-alueella puustoa on syytä varjella.

Piha, kasvillisuus pääosin matalaa

Pienipiirteisessä saaristomaisemassa ovat luontaisia erilaiset pienialaiset matalat kasvillisuustyytit. Sen sijaan suuret nurmikentät eivät sovi maisemaan, eivätkä vaatimansa kastelun takia ole ekologisestikaan hyvä kasvillisuustyyppi. Erityisen haitallista sekä maiseman että luonnon kannalta ovat vesialueisiin asti ylettyvät nurmi-alueet ja rantapuuston poistaminen.

Pihojen suunnittelussa olisi hyvä hyödyntää aluelle ominaisia kasvillisuustyyppijä ja kasvilajistoa, matalakasvuisilla alueilla esimerkiksi niitty- ja paahdekasvillisuutta.

Puustoinen piha-alue

Puustoisilla piha-alueilla luontaista puustoa on joko säästetty, tai puusto on ehtinyt kasvaa suureksi. Monet alueista ovatkin vanhempien rakennusten pihvoja. Puuston säästäminen on sekä maisemallisesti että ekologisesti hyvä ratkaisu. Erityisen tärkeää on puuston säästäminen rannan lähelle rakennettaessa. Monin paikoin rannan puustoa on kuitenkin harvennettu ja poistettu pensaskeros, joka rajoittaa näkymiä vesistöille. Pihojen puuston ja pensaiston tarpeetonta harventamista tulisi välttää, erityisesti rantavyöhykkeellä

Puisto tai puistomainen piha, hautausmaa

Alueet ovat pääosin vanhaa kulttuuriympäristöä ja kulttuurikasvillisuutta, jossa on nurmea, perennoita ja monia puulajeja, mukaan lukien jalopuita. Paikoitellen on myös hoitamattommille tai karummille alueille syntyneitä laikkuja esimerkiksi niittykasvillisuutta. Vaikkei kasvillisuus välttämättä olekaan ekologisesti alueella ominaista, ovat puistot osa alueen kulttuurimaisemaa, ja sellaisinaan vaalittavia.

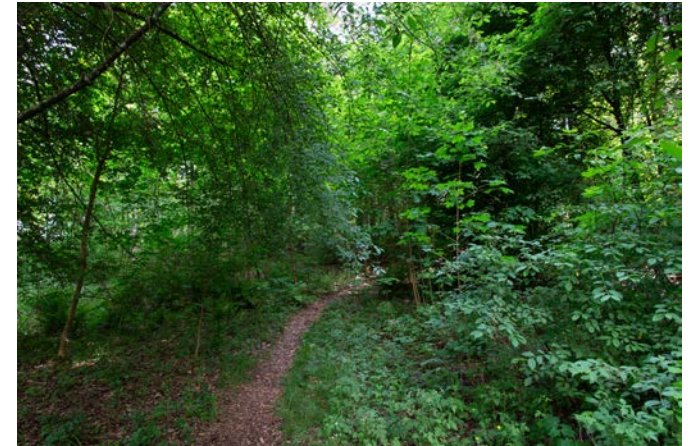
Hoitometsä

Suuri osa alueen metsistä on suhteellisen tasaikäisiä ja tasaisesti harvennettuja hoitometsiä. Maisematyypin suurin ongelma on, että se on maisemallisesti ja lajistoltaan köyhää. Osa alueen metsistä tosin on luontaisesti vähälajisia, mutta yleensä luonnontilaisissa metsissä puiden ikärakenne vaihtelee enemmän. Muuttamalla hoitotoimenpiteitä lajirikkautta voi parantaa. Ranta-alueiden lähellä sijaitsevien metsäalueiden liiallinen ”siistiminen” maisemien avaamiseksi saa ne muistuttamaan hoitometsiä, eikä ole suositeltavaa ekologisesti eikä maisemallisesti.

Metsä

Alueella on jonkin verran sekä vähemmän hoidettuja että suhteellisen luonnontilaisia metsiä. Alueelle tyypillisiä metsiä ovat puolukkatyyppin kuivahkot kankaat ja mustikatyyppin tuoret kankaat, mutta paikoitellen on myös kuivia kankaita. Ilmastoltaan ja maaperältään edullisemmillä paikoilla kuten Skolvikenin länsilaidalla on lehtomaista kasvillisuutta. Luonnontilaisia metsiä alueella on syytä vaalia, mutta monin paikoin esimerkiksi niiden virkistyskäyttö on mahdollista luonnonmaisemaa vaarantamatta. Osa metsäalueista on mahdollisia luontokohteita, joiden suojelu voisi olla perusteltua.

Rantametsä / kosteikko

Alueen rannoilla on moni paikoin pääosin tervaleppävaltaisia rantametsiä, joista osa on säännöllisesti tulvan alla. Muuta puustoa ovat hieskoivut, harmaalepät ja haavat, paikoin saattaa olla saarnia ja kynäjalavia. Kasvillisuus on rehevää muistuttaen lehtojen tai lehtomaisten kankaiden kasvillisuutta. Osa rantametsistä ei ole tulva-alueella, ja niissä pensaskerros, erityisesti pajut ovat runsaita. Rantametsät ovat ekologisesti ja maisemallisesti arvokkaita, ja ne olisi hyvä syytä säilyttää luonnontilaisina.

Pelto

Erityisesti tarkastelualueen itä- ja länsipuolella levittäytyvät pitkään käytössä olleet peltoalueet. Ne ovat Varsinais-Suomelle tunnusomaista peltomaisemaa, ja niitä voi pitää maisemallisesti arvokkaina. Peltomaisemissa, kuten rantamaisemissakin, uudisrakentamisen sijoittamisessa on huomioitava, että sen maisemalliset vaikutukset ovat laaja-alaisia. Sama koskee hakkuita peltoalueiden reunoilla, jotka näkyvät peltomaisemassa kauas, ja saattavat entisestään lisätä tuulisuutta.

Niitty, niittymäinen avoin alue, paahdeympäristö

Alueella on jonkin verran pienialaisia niittymäisiä ympäristöjä sekä karumpia paahdeympäristöjä, mukaan lukien tienpienareet. Lisäksi alueella on ennen maatalouskäytössä olleita suurempia puuttomia niittukasvillisuuden valtaamia alueita. Kaikki mainitut ovat sekä maiseman että luonnon kannalta edullisia. Erityisesti pienialaiset paahdeympäristöt ovat tärkeitä hyönteisille. Suurempien niittyalueiden metsittymisen rajoittaminen olisi toivottavaa.

Puustoinen kallioalue / kitumaa

Karummilla kalliohuipuilla on paikoin irtomaata sen verran, että heikkokasvuinen puusto tulee toimeen. Kasvi-
peite kallioilla on ensi sijassa jäkälää, irtomaalla jäkälän lisäksi sammalia, varpuja, ruohoja ja heiniä. Paikoin on myös pieniä lehtipuita ja katajia. Kallion rikkonaisuudesta johtuen suojaisille paikoille syntyy välillä joillekin lajeille edullisia elinympäristöjä. Kalliopaljastumia on runsaasti. Alueet sijoittuvat maisemallisesti tärkeille paikoilla, ja ne on syytä jättää nykyiselleen.

Vesialueet

Vesi ja vesialueille avautuvat näkymät ovat järven ja merenlahden välisellä kannaksella sijaitsevan Dragsfär-
din kirkonkylän maiseman tärkeitä osatekijöitä. Suuri osa alueen rannoista on metsäisiä, mutta paikoin on avoimi-
akin näkymiä, kuten keskustan RKY-alueelta Dragsfjär-
denille. Rantojen puita ja pensaita ei ole hyvä tarpeetto-
masti harventaa, sillä on kielteisiä ekologisia vaikutuksia, ja se myös heikentää näkymiä vesialueiden suunnasta. Olisi suositeltavaa, että rantaviivan läheisyyteen pääsisi niissä paikoin, kuin kasvillisuus ei sitä estä.

Ulkoilu- ja virkistysalueet

Dragfärden kirkonkylässä on urheilukenttä, kaksi ui-
marantaa järven ja yksi meren puolella. Urheilukentän läheisyydessä on myös lenkki- / pyöräilypolku kallioisella metsäalueella. Lisäksi alueella on kattava verkosto ulkoiluun käytettäviä polkuja (ks. s. 21). Nykyisin osa polkuverkostosta on yksityisillä maa-alueilla. Polkuverkoston jatkuvuus on tärkeää, eikä sitä saisi tarpeettomasti katkaista tai rajoittaa. Myös uimarantojen käytön pitäisi olla mahdollista, sillä puustoisilla rannoilla ei ole monia paikkoja, mistä pääsisi veden rantaan.

LÄHTEET

- Alatalo, J., & Nyman, M. (2014). Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet: Ehdotus Satakunnan ja Varsinais-Suomen arvokkaiksi maisema-alueiksi 2014. Varsinais-Suomen ELY-keskus.
- Auri, J., Mattbäck, S., Boman, A., Liwata-Kenttälä, P., Räisänen, J., Hirvasniemi, H. (2022). Happamien sulfaattimiden yleiskartta: loppuraportti. GTK:n Työraportti 25/2022.
- Autiola, M., Suonperä, E., Suvanto, S., Napari, M., Nylund, M., Kupiainen, V., Mattbäck, S. (2022). Happamien sulfaattimaiden kansallinen opas rakennushankkeisiin: Opas happamien sulfaattimaiden huomioimiseen ja vaikutusten hallintaan. Ympäristöministeriö.
- Haggrén, G., Petri, H., Lavento, M., Raninen, S., & Wessman, A. (2015). Muinaisuutemme jäljet: Suomen esi- ja varhaishistoria kivikaudelta keskiajalle. Gaudeamus.
- Hotanen, J., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A., & Tonteri, T. (2022). Metsätyypit: Kasvupaikkaopas (2. painos.). Tapio.
- Faunatica (2011). Kemiön Dragsfjärdin kirkonkylän asemakaava-alueen ja Taalintehtaan osayleiskaava-alueen luontoselvitys 2011.
- Kemppainen, R., Lehtomaa, L., & ympäristökeskus, L. (2008). Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma. Ympäristöministeriö.
- Kersalo, J., & Pirinen, P. (2009). Suomen maakuntien ilmasto. Ilmatieteen laitos.
- Kontula, T., & Raunio, A. (2018). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018: Luontotyyppien punainen kirja. Osa I, Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus.
- Laitala, M., 1991. Helsingin kartta-alueen kallioperä. Suomen geologinen kartta 1:100 000, Kallioperäkarttojen selitykset, Lehti 2034, Geologian tutkimuskeskus, Espoo, 47 s.
- Järviö, A., Muhonen, M. (2008). Varsinais-Suomen kulttuurimaisemaselvitys.
- Raunio, A., Schulman, A., & Kontula, T. (2008). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus: Osa 2, Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus.
- Rautamäki, M. (1990). Maakunnallinen maisemaselvitys: Varsinais-Suomi. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto.
- Salpausselkä ja jääkaudet (1994). Geologian tutkimuskeskus, Lahden kaupungin museo.
- Suistoranta, K., & Asplund, H. (1997). Kemiön suurpitäjän historia: 1. Sagalundin museon kuntayhtymä.
- Suomen ympäristökeskus, kustantaja, & Vainio, M. (2001). Suomen perinnebiotoopit: Perinnemaisemaprojektin valtakunnallinen loppuraportti. Suomen ympäristökeskus : Edita, jakaja.
- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021) alueluettelo.
- Varsinais-Suomi, Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, VAMA 2021
- Varsinais-Suomen taajamien maankäytön, palveluiden ja liikenteen maakuntakaava. (2018). Varsinais-Suomen liitto.
- YM 1993 I & II
Suomi. Ympäristöministeriö. (1993). I Maisemanhoito, II Maisema-alueet ja maisema-
maakunnat: Valtakunnallisesti arvokkaat maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Ympäristöministeriö.
- WWW**
- <https://www.arcgis.com/apps/PublicInformation/index.html?appid=0b4ebad1b3a-440d89bed0218bca3ea7b>
- <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/happamat-sulfaattimaat-1-250-000>
- <https://gtkdata.gtk.fi/hasu/>
- <https://www.ely-keskus.fi/ehdotus-varsinais-suomen-ja-satakunnan-arvokkaiksi-maisema-alueiksi>
- <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/>
- <https://www.rky.fi/>
- <https://www.syke.fi/download/noname/%7B2C95AD29-9107-4C79-88CA-3B8D2E8E-FED6%7D/182504>
- https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus__kehittaminen/Rakennettu_ymparisto/Tietojarjestelmat_ja_aineistot/Yhdyskuntarakenne
- <http://www.tuuliatlas.fi/fi/>
- <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/saaristoluokitus>

Kärra är bäst